

KARYS

1975
SPALIS
Nr. 8

KARYS

1975
Nr. 8 (1515)

Redaktorius
ZIGMAS RAULINAITIS

Administratorius
LEONAS BILERIS

Redaktoriaus pavaduotojas
JONAS RŪTENIS

Atskirus skyrius redaguoja:

S. KAUNELIENĖ
"TREMTIES TRIMITAS"

BALYS BRAZDŽIONIS
"Lietuviai Kariai Laisvajam
Pasulyje"
BRONIUS BALČIONAS
"Karinės žinios"

Leidžia:
L.V.S. RAMOVĖ N.Y. SKYRIUS

TURINYS

M.K. Čiurlionis — Šaulys (iš "Zodiako ženklų" ciklo)	viršelis
Dr. P. Reklaitis — Du K. Hennenbergerio senosios Prūsijos žemėlapiai	281
J. Vaičieliūnas — Buvai šaulys — lauk!	287
V. Čečetienė — Estijos nepriklausomybės karai	288
V. Jonikas — Vyskupas Valančius (1801-1875)	292
P. Būtėnas — Tautovardis Lietuva	294
TREMTIES TRIMITAS	299
O. Mikulskienė — Rusai naikina mūsų tautinį meną	299
P. Vargas — Mūsų žuvusieji dvasiškiai — šauliai	301
B. Gražulis — Peržiūrėkime savo statutą	304
Šauliškoj pastogėj	306
KARINĖS ŽINIOS	311
KRONIKA	385
KARINĖS ŽINIOS	371

ATSTOVAI:

Baltimore — M. ŠIMKUS, Chicago — J. STANKONAS, Cleveland — F. EIDIMTAS, Los Angeles — O. ŽADVYDAS,
Australia — V. ŠALKONAS

PLATINTOJAI

JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE

BOSTON, MASS. — S. J. Minkus
CHICAGO, ILL. —
"Gifts International", "Parama"
DETROIT, MICH. — V. Perminas,
Čičauskas
OMAHA, NEBR. — J. Kantanavičius
WOODHAVEN, N.Y. — "Romuva"
WATERBURY, CONN. — "Spauda"

KANADOJE

TORONTO, ONT. — Augustinas Kuo-
las, P. Misevičius
MONTREAL, QUE. — "Parish Lib-
rary"

ANGLIJOJE

"DAINORA" — 14 Priory Road, Kew
Surry

V. VOKIETIJOJE — Juozas Venys
6796 Schoenenbert-Kuebelberg 1,
Duererstr. 13 Postfach 242

AUSTRALIJOJE

S. Slavickas — 44 Slevin St., Gee-
long North, 3215, Vic. Australia
L. Vasilūnas — 3 Wall Street, Nor-
wod 5067

Prenumerata JAV-bėse ir užsienyje: metams — \$10.00, pusmečiui — \$5.00, atskiro nr. — \$1.00

'Pinigus siųsti šiuo adresu: KARYS 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207, USA

KARYS, magazine for the veterans of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world

Published monthly except July and August by "KARYS" — 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207, USA

Subscription \$10.00 per year. Single copy \$1.00 — SECOND CLASS POSTAGE PAID AT BROOKLYN, N.Y.

Isteigtas Lietuvoje 1919—
Nepriklausomybės kovų—
metais

KARYS

Atgavintas Jungtinėse
Amerikos Valstybėse 1950
metais

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 8 (1515)

SPALIS — OCTOBER

1975

DU KASPARO HENNENBERGERIO SENOSIOS PRŪSIJOS ŽEMĖLAPIAI

Dr. POVILAS REKLAITIS

Literatūroje paprastai kalbama apie vieną Kasparo *Hennenberger'io* (1523-1600)¹ senosios Prūsijos žemėlapi. Tikrumoje jis jų paruošė ir išleido du: didįjį ir mažąjį, kurie skirtingi ne vien savo forma, bet ir turiniu.

I

1576 metais Karaliaučiuje Kasparo Hennenbergerio paruoštasis ir medžio raižinio technika ant keturių lapų atspausdintasis Senosios Prūsijos žemėlapis — vienas reikšmingiausių šito krašto kartografijos paminklų — jau prieš 100 metų buvo didžiausia retenybė. Toji pati pirmoji 1576 metų Hennenbergerio žemėlapio laida buvo labai greit išgraižstyta, todėl prirėkė jį pakartoti naujomis laidomis, kurios pasirodė 1595, 1629, 1638 ir 1656 m.; joms pagaminti buvo panaudotos tos pačios medinės matricos, žemėlapio turinyje, kaip manyta, nieko nepakeičiant, išskyrus tik išleidimo metų skaičius, kurie kiekvienoje laidoje buvo atitinkamai įterpiami matricon. Bet ir šios vėlesnės medžio raižinio laidos yra labai retos. Pokario Vokietijoje, žemėlapių kolekcionierių-specialistų žiniomis, egzistuojąs tik vienas 1629 metų laidos egzempliorius². Čia reikia pastebėti, kad Hennenbergerio didžiojo Senosios Prūsijos žemėlapio raižyto metyje *faksimilė*, kuri pasirodė 1863 metais, reprodukuoja tą pačią, trečiąją, 1629 metų laidą³. Taigi, jau 1863 m. faksimilės leidėjai Karaliaučiuje negalėjo surasti pačios pirmosios 1576 metų laidos, ir faksimilei pagaminti panaudojo tik trečiąją 1629 metų laidą. Šios autentiškai kontroliuojamos laidos antraštė pilnumoje yra tokia:

“PRUSIAE Das ist / des Landes zu Preussen / Welches dasherrlichste Theil ist Sarmatiac Europeae, Eigentliche und Warhaftige Beschrei-

bung. Zu Ehren Dem Durchlauchstigsten und Hochgeborenen Fuersten und Herrn / Herrn Albrecht Friedrichen / Marggraffen zu Brandenburg / in Preussen / zu Stettin / Pommern / der Cassuben und / Wenden Hertzogen / Burggraffen zu Nuernberg / und Fuersten zu Ruegen: Meinem gnaedigsten Fuersten und Herrn. Durch Casparum *Hennenbergerum*, Ehrlichensem, Pfarrern des Fuerstlichen Hospitals Loebenicht Koenigsberg” (plv. pav. 1).

Atskirai prie to pačio žemėlapio žemutinio krašto išraižyta: “Gedruckt zu Koenigsberg in Preussen bey Lorenz *Segebaden* im Jahre MDC XXIX (1629)”. Mastelis apie 1 : 370.000. Viso žemėlapio dydis apie 91,0 x 103,0 cm.

Apie pirmąją 1576 m. laidą šiek tiek duomenų paduoda kun. *Hanke*⁴. Jis cituoja dalį pačios pirmos laidos antraštės, iš kurios matosi, kad ne vien tik metų data buvo atskirose laidose keičiama, bet ir kaikurie kiti duomenys, pvz., lyginant su 1629 metų žemėlapiu, kitaip patiekiamas autoriaus titulas: “Pfarherr zu Muehlhausen auff Natangen”, nes Muehlhausene Hennenbergeris buvo kunigu pirm negu gavo vietą prie Lobo špitolės, taigi prieš 1590 metus⁵, ir svarbiausia, kitaip pažymėta spaustuvė: “Gedruckt zu Koenigsberg in Preussen bey Georgen *Osterbergen*. Im Jar 1576”⁶.

Kasparo Hennenbergerio žemėlapis turi aukštą originalumo laipsnį — jį sudarydamas jis nesinaudojo senesniais Prūsijos žemėlapiiais, kurie buvo labai netobuli⁷, bet rėmėsi savo paties surinkta medžiaga. Manoma, kad nevykęs Ortelijaus 1570 m. Prūsijos žemėlapis paskatino Hennenbergerį susirūpinti naujo Prūsijos žemėlapio pagaminimu. Tam tikslui pasiekti, jis pats ėmėsi kraštotyrinio darbo padarydamas didelį skaičių

PRUSSIAE

Das ist / des Landes zu Preussen,

Welches das herrlichste Theil ist Sarmatiz Europæ,
Eigentliche vnd Warhafftige Beschreibung,
zu Eyrn

Dem Durchlauchtigen vnd Hochgebornen Fürsten vnd
Herrn Herrn Albrecht Friedrichen, Marggraffen zu Brandenburg /
in Preussen / zu Stettin, Pommern / der Cassuben vnd Wendens Herzogen /
Burggraffen zu Nürnberg / vnd Fürsten zu Köggen: Meinen
gnädigsten Fürsten vnd Herrn.

Durch
Casparum Hennebergerum, Erlichensem,

Pfaffen des Fürstlichen Hospitals Ebnrecht Königsberg.

Nädigster Herr, Vabellan /
Schant hier auß dieser Tafel an /
Das Euch von Gott gegebne Landt /
Welches durch eines Reichers Handt /
Ermahlet ist mit allem Fleiß /
Auff Geographisch Artz vnd weiß /
Vast Euch gefallen solche Prob /
Sowndt Ihr mir zu mehrerm Lob /
Nemen Irndts nachzusprechen /
Groß erfach vnd anerkennung geben /
Der liebe Gott: wünsch ich hiermit /
Erhalt Ewr Land in Ruh vnd Fried /
Daß sein Wort vnd Verdrigteltz /
Darinnen blüh zu aller Zeit.

Ambrosius Lobwasser D.

Pav. 1. Kasparo Hennebergerio didžiojo žemėlapio titulas: "Prūsijos, tai yra prūsų žemės, kuri yra sarmatiškosios Europos puikiausioji dalis, tikras ir patikimas aprašymas". Medžio raizyns. Karaliaučius 1576. Reprodukuota pagal 3-čiąją laidą (1629).

kelionių po kraštą, kas ano meto sąlygomis nebuvo lengvas uždavinys, o be to vietinių gyventojų jam patiekti duomenys buvo dažnai prieštaringi. Galų gale, kraštotyrimiai tyrinėjimai jį atitraukė nuo kunigo pareigų, sukėlė konfliktų su sava parapija ir bažnytine vyriausybe, kurį jį 1589 m. iš tarnybos atleido ir tik krašto valdovui įsakius, 1590 m. gavęs parapiją Lobo (Lobenichto) prieglaudoje, Karaliaučiuje, rado savo darbui tinkamesnes sąlygas, tarp kitko, ten aptarnaudamas lietuvius bei lenkus, kurių kalbą mokėjo⁵.

Iš tikrųjų, Hennebergeris savo žemėlapiu tur būt nebūtų išleidęs, jei jo darbo nebūtų rėmęs krašto valdovas kng. *Albrechtas Friedrichas Brandenburgietis*, kaip pažymėta antraštės dedikacinėje dalyje. Specialiems matavimams jam talkino Karaliaučiaus matematikai, dr. *Matthias Stojus* ir M. *Nicolaus Neodomus*, o juristas dr. *Ambrosius Lobwasseris* parašė vokiečių kalba eilėraščių, kuriais žemėlapis papuoštas. Patį raizinių medyje matricomis išpiaustinėjo *Casparas Felbingeris*, kurio monograma žemėlapyje, šalia spaustuvės pažymėjimo, paženklinta F raide viduryje C, viršuje skalpulio-peiliuko — raizytojo įrankio³.

Pilnas Hennebergerio žemėlapiu aprašymas ir jo turinio išanalizavimas pareikalautų ilgesnės studijos. Jau pats Hennebergeris kiek vėliau parašė ir 1595 m. išleido stambią knygą, kaip komentarą savo žemėlapiui: "Erklärung der Preussischen groessern Landtafel oder Wappen"⁸.

Čia pasitenkimsime pažymėti, kad žemėlapiu viršutinio kampo kairėje pusėje įterpta lentelė "Theilung der Alten dieses Landes Preussen", kur atpasakota tradicinė Prūsijos žemių dalyba išvedant ją iš *Vaidevučio* įpėdinių⁹. Žemėlapyje gausu kultūros istorijai reikšmingų detalių, pvz. pažymėtos krosnys deginti geležies rūdai randamai upeliuose, girių plotuose atitinkamai ženklaiais skiriami pušynai nuo kitų medžių, pažymėti giriose gyvenantieji žvėrys, kaip stumbrai, briedžiai, lokiai, elniai, stirnos, šernai, pamariais gi nupiešta kartuvių bauginti ir bausti nepaisančius draudimo rinkti gintarą... Mums rūpimoje Mažosios Lietuvos dalyje nurodyta palyginti nedaug vietovių, Klaipėda įrašyta vokiškąja forma MEMEL, o ties Tilže, abipus Nemuno, randame vardą SCHALAVONIA — skalvių kraštas (Pav. 2)¹⁰.

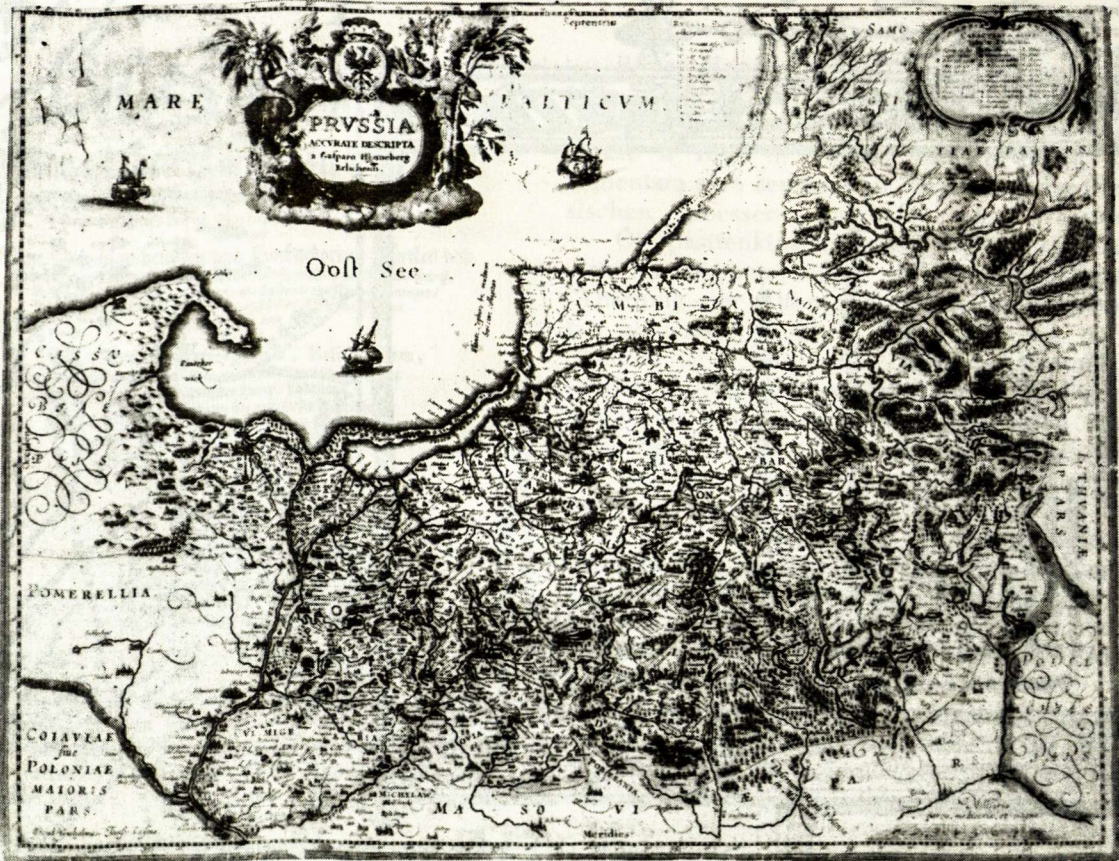
Šiuo Hennebergerio kūriniu iki XVIII amžiaus vidurio pasinaudojo visa eilė žemėlapių dirbėjų, bet jie Hennebergerio Didįjį Senosios Prūsijos žemėlapi, išleistą medžio raizinyje, kopijavo didesniu ar mažesniu pilnumu ir tikslumu, mažesniame formate ir visiškai kitoniškame šalutinių dalių apipavidalinime, ir, kas svarbiausia, vario raizinio ar oforto technikoje. Plg. Sen. Prūsijos žemėlapius Ortelijaus, Mercatorijaus, Jono bei Wilhelmo Janssonijų, Nic. Vischerio, Sansons d'Abeville, Roberto Crepy ir kt. atlasuose². Betgi visi šių atlasų žemėlapių raizytojai sąžiningai antraštėse pažymi, kad žemėlapiu autorius yra Kasparas Hennebergeris, nes iš tikrųjų jiems visiems per virš 200 metų vieninteliu šaltiniu Prūsijos topografijai buvo Hennebergeris (Plg. pav. 3)¹¹. Taigi, čia susiduriame su panašia situacija, kaip su Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės kng. Radvilo 1613 metų žemėlapiu, kuriuo taip pat iki XVIII amžiaus buvo be išimties sekama¹².

II

Be Didžiojo Senosios Prūsijos žemėlapiu Kasparas Hennebergeris paruošė ir išleido dar antrąjį — Mažąjį. Bibliografas faktas buvo ži-

Pav. 2. Iškarpą iš Hennebergerio didžiojo Prūsijos žemėlapiu, vaizduojanti Klaipėdos kraštą, Nemuno žemumą bei Kuršiu Neringą. Medžio raizyns. 1576 ir 1629 m.

Pav. 3. Hennenbergerio Prūsijos žemėlapis sekimas vario raizinyje, išleistas Wilhelmo Janssonijaus Amsterdame XVII amžiuje. Nuotrauka pagal originalą iš buv. Prūsijos karaliaus bibliotekos, Berlyne.

nomas¹³, bet kartografinėje bei kraštotyrinėje literatūroje į jį buvo mažiau kreipta dėmesio. Įdomu, kad pokario rytpūsiečių gausinga kraštotyrinė publicistika jo nemėgo. Pirmas į šį mažąjį žemėlapiį atkreipęs specialisto dėmesį ir jį išanalizavęs buvo Hans Crome¹⁴. Žemėlapis antraštė tokia:

“Des Preusserlandes Austeylung / nach den alten / namen an Wassern / Stroemen / Seen / fuernemsten Orten / und anstossenden Voelckern oder Landen / so viel man derselben in alten Buechern finden kann”. Mastelis apie 1 : 1.100.000. (Pav. 4)

Žemėlapis pasirodė Hennenbergerio 1584 m. Karaliaučiuje išleistoje knygelėje “Kurtze und wahrhaftige Beschreibung des Landes zu Preussen” (Trumpas ir tikras Prūsų žemės aprašymas), atliktas medžio raiziniu ir randasi tarp 24 ir 25 šios knygelės puslapio. Kadangi ne visi knygelės egzemplioriai žemėlapiį turi, daug autorių jo visai negalėjo surasti ir aptarti. Pagal šį

žemėlapiį, XVII amžiuje buvo atliktas vienas sekimas vario raiziniu, antraštė “Prussia vetus auctore Casp. Hennenbergo”, kurio egzemplioriai randami įklijuoti į du Kristoforo Hartknocho veikalus¹⁵ (Pav. 5). Vario raizinyje visa eilė vietovardžių, kurie medyje raizytame prototipe buvo sunkiau įskaitomi, perduoti klaidingai.

Mažasis Hennenbergerio Prūsijos žemėlapis, priešingai didžiajam, neturi ilgių ir pločių nurodymo. Jo tikslas buvo specialesnis: pavaizduoti ir pažymėti senosios Prūsijos, prieš Ordino nukariavimą, teritorijas bei kiltis, betgi vėlesniuose, jau Ordino valstybės sienų rėmuose, maždaug po Melno taikos (1422), vakarinėse dalyse iki pat Vyslos. Šiame žemėlapyje Hennenbergeris įrašė nemaža senovės rašytojų kaip Tacito, Plinijaus, Ptolemėjaus, Strabono, Vopelijaus ir kitų panaudotus vardus vandenims, žemėms ir tautoms Prūsijoje bei jos kaimyninėse šalyse. Pagrindė, Prūsijos teritorijas išvardindamas, Hennenbergeris pasekė *Jeroschino* kronika, kuri yra ne kas ki-

ta, kaip 1331-1355 m. į vokiečių kalbą išversta ir sueiliuota Dusburgo kronika, kuri, kaip žinome, visą Ordino nukariautą plotą padalino į 11 pagrindinių sričių: Pamedė, Pagudė, Varmė, Notanga, Semba, Barta, Nadruva, Skalva, Kulmo žemė, Galinda, Sūduva. Be šių, Hennenbergeris neužmiršo ir Sasnos bei Liubavos kraštų.

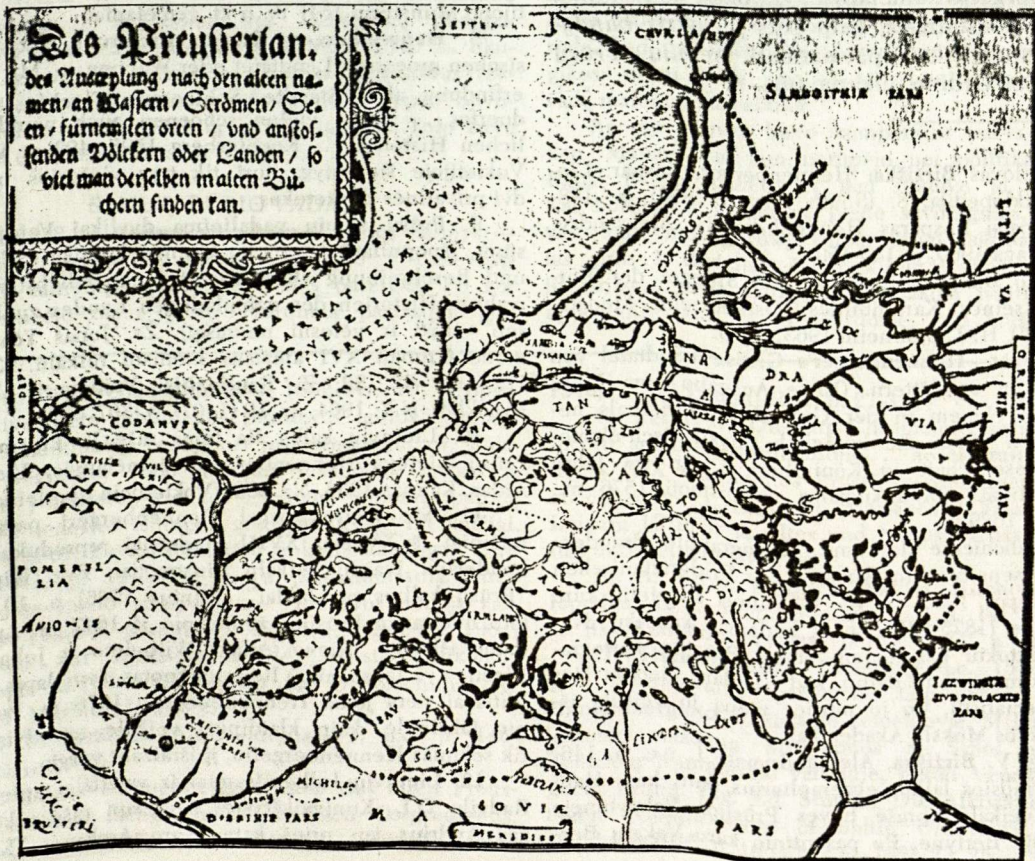
Mažoji Lietuva ir mažajame Hennenbergerio žemėlapyje tebeturi Skalvos vardą: "Schalauen", pažymint abipus Nemuno. Pabrėžtina, kad Skalvai Hennenbergeris nepriskyrė Klaipėdos apylinkių, jas laikydamas daugiau Kuršžemės dalimi. Pats gi Klaipėdos miestas įrašytas ne vokiškąja, bet lietuviškąja — vietine forma: *Cleupede*, vario raizinyje *Cleypeda*. Nors "Klaipėdos" vardas šaltiniuose paliudytas vėliau už "Memel"¹⁶, Hennenbergeris šią vietos gyventojų vartojamą formą laikė senesne, ir per tai tinka-

mesne ankstyvosios istorijos žemėlapiui, kaip vokiečių "Memel". Plg. pav. 6.

Skalvos šiaurėje, jau Žemaičių pusėje — maždaug dabartinio Žemaičių Naumiesčio apylinkėje — Hennenbergeris įpiešė nedidelį miškelį, kuris pažymėtas įrašu "Heiligwaldt", atseit, šventas miškas. Savo žemėlapio aprašyme Hennenbergeris apie šį miškelį taip pasakoja (vertime): "Mažas miškelis Žemaitijoje, prie pat Prūsijos sienos, jame gražūs beržai ir kadugiai, kuriuos žemaičiai laiko šventais; tame miškelyje nieko negalima kirsti, kad dievai, kurie jame gyvena, nebūtų įžeisti"¹⁷.

Upėms ir vietovėms Hennenbergeris visur parinko, kiek žinoma, seniausias formas iš įvairių kronistų ir senovės rašytojų. Pvz. Preglius vadinamas "Skarra" pagal Simoną Grunau, o Nemunas — "Chronos" pagal Ptolemėjų. Romu-

Pav. 4. Hennenbergerio mažasis Prūsijos žemėlapis "Prūsų žemės padalinimas pagal senus vardus vandenių, upių, ežerų, žymesnių vietovių ir kaimyninių tautų ar kraštų, kiek apie juos galima rasti senose knygose". Medžio raizinyje 1584.

Pav. 5. "Cleypeda". Padidinta iškarpa iš varyje raizytojo žemėlapio "Prussia vetus Auctore Casp. Hennebergero", atlikto sekant mažuoju 1584 m. Hennenbergerio žemėlapiu, Chr. Hartknocho veikale (1679). — "Heiligwald" — šventasis miškas Žemaičių Naumiesčio apylinkėse.

va — "Ramowe" Hennenbergeris pažymi Notangoje, kuomet Dusburgas ir daugumas kitų autorių ją lokalizuoja Nadruvoje. Skalvoje tepažymėtos dvi vietovės: "Rombin" (Rambynas) ir "Ruisin" (Rusnė). Vietovių lokalizavime ir pačių vardų perdavime, kaip ir apskritai visame mažajame Hennenbergerio žemėlapyje, yra daug netikslumų. Betgi jis reikšmingas, kaip pats *pirmasis bandymas* kartografiškai pavaizduoti *senujų Prūsų* žemes prieš Ordino nukariavimą.

Išnašos:

1. Vaclovas Biržiška: Hennenberger, Kaspar. Lietuvių enciklopedija, 8. (South Boston 1956), p. 188-189; tas pats: Kasparas Hennenbergeris. Aleksandrynas, 1. Čikaga 1960, p. 145-150.
2. Otto Bong: Ostpreussen im Spiegel der Entwicklung seines Kartenbildes. Ostdeutsche Monatshefte, Jg. 29, H. 1. Stollheim 1963, p. 16.
3. Caspar Hennenberger's Grosse Landtafel von Preussen. In 9 Blättern. (Erste Ausgabe vom Jahre 1576). Von Neuem in der Grösse des Originals herausgegeben durch die königlich physikalisch-ökonomische Gesellschaft su Königsberg i. Pr. im Jahre 1863. Faktinai reprodukuojama ne pirmoji 1576 m., bet trečioji 1629 m.
4. Geshchichte der aml. Kartographie Brandenburg-Preussens bis zum Ausgang der Friderizianischen Zeit. Stuttgart 1935, p. 70-71. Kilimo silezietis kun. Max Hanke (1875-1917), nors būdamas katalikų dvasiškiu, su tokiu užsidegimu ėmėsi Prūsijos kartografijos palikimo tyrimo darbo, kad pasidarė žinomu šios srities specialistu, po jo mirties vieną jo veikalą išleido Prūsijos Mokslų Akademija.
5. Plg. V. Biržiška, Aleksandrynas, 1. o.c. p. 146.
6. Pirmosios laidos egzempliorius, kurį kun. Hanke savo veikale aprašė buvęs Prūsijos Valstybinėje Bibliotekoje Berlyne. Po paskutinio karo Vakarų Ber-

lynan patekęs šios bibliotekos žemėlapių skyrius Hennenbergerio žemėlapių pirmosios laidos neturi (skyriaus direktoriaus dr. L. Zoegnerio laiškas man iš 11.6.1975). Atrodo, kad berlyniškis pirmosios laidos egz. bus karo metu, arba žuvęs, arba pateko sovietų okupacinėn zonon.

7. Tokie yra pvz. Henriko Zelliuso 1542, Sebastijono Münsterio 1547 m. ir kt. žemėlapiai.

8. Hennenberger, Kaspar: Erclerung der preussischen groessern Landtafel oder Wappen... Mit leicht erfindung aller Staedte, Schloesser, Flecken, Kirchdoerfer... sampt vielen schoenen auch wunderbärlichen Historien... Koenigsberg 1595, 492 p. Vakarų Vokietijoje šią knygą turi tik trys viešosios ir m.ž. dvi privatinės bibliotekos.

9. Prūsų žemių padalinimą dvylikai Vaidevučio sūnų, išpopuliarino Simono Grunau kronika ("Cronica und Beschreibung allerlustichsten, nuetzlichsten und wahren Historien des nahmhaftigen Landes zu Preussen" 1526 ir vėlesni nuorašai). Žr. Jonas Yčas: Simono Grunau XVI amžiaus kronisto reikalu. Kaunas 1922, p. 22, 32; Z. Raulinaitis: Vaidevutis. Karys, Brooklyn, N.Y. 1964, nr. 10 (1407), p. 307.

10. Lietuvių kalba šia tema rašė V. Pryšmantas: Prūsų Lietuva Hennenbergerio žemėlapyje. Lietuvos Aidas. Kaunas 1933, Nr. 289. (Vokietijoje neprieinamas).

11. Šie įvairūs pagal Hennenbergerį pagaminti raiziniai iš XVII ir XVIII a. dažnai reprodukuojami, naudojami įvairių veikalų iliustracijai. Pvz. leidinyje "Prūsų kalbos paminklai" (Vilnius 1966) p. 10 įdėta foto nuotrauka Prūsijos žemėlapiu iš 1647 m. Amsterdamo išleisto "Niewe Atlas" Wilhelmo ir Johannesso Blaeu, t.y. Janssonių. Repruduokotas žemėlapis absoliutiškai nėra jokia Hennenbergerio 1676 m. žemėlapiu faksimilė, kaip klaidingai veikale nurodyta, bet tik sekimas Hennenbergeriu, jį išraižant varyje.

12. Lietuvių kalba išsamiai ir vaizdžiai apie Kng. Radvilo D.L. Kunigaikštystės žemėlapi rašė plk. Juozas Andrius jau prieš karą (Karo Archyvas. Kaunas

BUVAI ŠAULYS — LAUKI

J. VAIČELIŪNAS

Karinės tarnybos atsiminimus esu aprašęs knygoje "Tėvynės Sargyboje". Viską aprašyti nebuvo galimybės. Pats gyvenimas kartas nuo karto iškelia atskirus atsiminimų epizodus, kurių vieną čia noriu paminėti. Tam priežastį davė vienas tautietis, šaulys.

Vienas tautietis, kuris Lietuvos laikais tarnavo Ukmergės apskrities viršininko įstaigoje pasiuntiniu, kai bolševikai okupavo Lietuvą ir apskrities viršininko pareigas perėmė komunistas Girdžius, tuojau buvo atleistas iš tarnybos. Pats atleistas pasakojo, kad Girdžius, kai sužinojo, kad buvau šaulys, mane pamatęs šūktelėjo: "Buvai šaulys — lauki!" Ir tą pačią dieną buvau atleistas iš tarnybos.

Ar subolševikėje lietuviai visus buvusius šaulius metė iš tarnybų? Ne. Kaikurie šauliai buvo palikti savo vietose, o kaikurie jų gavo net paaukštinius. Ar paaukštintieji šauliai prieš tai buvo kokie nors bolševikų šnipai? Tiksliai pasakyti sunku, bet kaikurie iš jų buvo rusai. Bolševikinėje santvarkoje rusams visais atžvilgiais duodama pirmenybė prieš kitų tautų žmones, kaip nacinėje santvarkoje pirmenybė buvo duodama vokiečiams. Bolševikinėje sistemoje nėra normalių nuostatų: galima viena sakyti, o kita daryti. Bolševikai aiškina, kad turtuoliai yra darbininkų išnaudotojai, o bolševikai yra darbininkų draugai. Bet gyvenime yra kitaip. Kai bolševikai 1940 m. okupavo Lietuvą, jie kaikuriuos Lietuvos turtuolius (žydus) išleido į užsienius, o darbininkus, ypač buvusius šaulius išvežė į Sibirą ir ten nužudė. Taip žuvo ir mano du broliai: Jonas ir Stasys.

ŠAULIŲ BŪRIO VADAS

Kai 1938 m. vasarą mūsų karo aviacijos dalinys — dvi eskadrilės — iš Kauno persikėlė į Panevėžį. Pajuostį, tarnyboje gavau net 7-rias pareigas. Po koki pusmečio mane į savo kabinetą pasišaukia es-

kadrilės vadas ir Pajuosčio aerodromo komendantas mjr. Lapienis ir man pasiūlo dar vienas neapmokamas pareigas: Pajuosčio aerodromo šaulių būrio vado, nes čia buvo sudarytas šaulių būrys iš civilinių tarnautojų. Vadui pasakiau, kad jau turiu daug pareigų ir dar vienos pareigos mane taip apsunkintų, kad jų tinkamai negalėčiau atlikti. Yra karininkų, kurie turi tik vienas ar dvi pareigas. Aerodromo komendantas mano pasiteisinimą priėmė ir pažadėjo paieškoti kito kandidato. Ir kaip nustebau, kai išgirdau, kad Pajuosčio aerodromo šaulių būrio vadu buvo paskirtas kpt. Kovas, buvęs Kapukovas. Jis turėjo tik dvi pareigas: lakūno ir kartu 6-tos eskadrilės vado padėjėjo. Kaip jis vadovavo tam šaulių būriui — nežinau, nes civilinių tarnautojų šaulių uniformose nemačiau.

Jei kam šaulio, šaulių būrio ar didesnio dalinio vado pareigos labai pakenkė, nes jie būdavo bolševikų persekiojami ir net žudomi, tai kpt. Kovui viskas klostėsi priešingai: jis iš eskadrilės vado padėjėjo pareigų pašoko į grupės vadus, o vėliau, panaikinus Lietuvos karo aviaciją ir suorganizavus vienintelę tautinę eskadrilę, jis buvo paskirtas tos eskadrilės vadu.

Kai Ukmergės apskrities viršininkas, arba vykdomojo komiteto pirmininkas Girdžius kartą atvyko į eskadrilės karininkų susirinkimą, jis mjr. Kovui nešaukė: buvai šaulys — lauki! Priešingai, jis su mjr. Kovu maloniai pasisveikino ir draugiškai kalbėjosi. Tas rodo, kad pas bolševikus nėra normalių nuostatų, logikos: eilinį šaulį veja iš tarnybos, o šaulių būrio vadą maloniai pasveikina.

Ar mjr. Kovas buvo kompartijos narys — nežinau. Manau, kad jam nerūpėjo nei politika, nei religija. Esama padėtis ir jam diktavo jo laikymąsi. Kai bolševikai į Lietuvą įvedė savo įgulas, kpt. Kovas, kaip mokąs rusų kalbą, buvo laikinai priskirtas prie I diviziono štabo Vilniuje. Po kiek laiko jis grįžo į savo dalinį ir papasakojo įvairių dalykų apie bolševikus. Iš jo išgirdome, kad bolševikų ka-

1937, t. 8) ir vėliau (Aiduose, 1952 Nr. 10). Uppsalo universiteto bibliotekos pirmosios laidos egzemplioriaus nuotrauką, parūpinus jos tarnautojui dr. Kaje-tonui Čeginskui 1960 m., jau sekančiais metais ją įterpiau į senosios grafikos Lietuvos temomis parodą (Lietuva senosios Europos grafikoje XV-XVIII amžiai. Parodos iš dr. Povilo Reklaičio rinkinių katalogas. Chicago 1961, p. 11 nr. 24.) Ta pati nuotrauka buvo publikuota mano straipsniuose: Lietuvos senoji kartografija (Tautos praeitis, t. 2, d. 1., Chicago 1964) ir Neues zur Litauenkarte des Fürsten Nikolaus Christoph Radvilas (Zeitschrift für Ostforschung, Jg. 15, H. 1. Marburg L. 1966).

13. V. Biržiška: Aleksandrynas, 1. o.c. p. 146-147 (raštas Nr. 4).

14. Kaspar Hennenbergers Karte des alten Preussens die älteste frühgeschichtliche Karte Ostpreussens. Alt-Preussen, Jg. 5, H. 1. Königsberg i. Pr. April

1940, p. 10-15, (tąsa) H. 2. p. 27-32.

15. Petrus de Dusbarg Chronicon Prusiae... cum incerti auctoris continuatione... accesserung dissertationes XIX antiquitates Prussicas complexae. Auctore et collectore Cristophoro Hartknoch (Frankfurt und Leipzig 1679) ir jo Altes und Neues Preussen (Frankfurt und Leipzig 1684).

16. A. Salys: Klaipėda. Vardas. (Lietuvių Enciklopedija. 12 t. South Boston 1957) p. 14: "Šaltiniuose jis [Klaipėdos vardas] pasirodo XV a. pradžioje".

17. Hennenberger: Erclerung o.c. 157. — Tas pats "Heiligwaldt" pažymėtas taip pat ir 1576 m. Hennenbergerio didžiąjame žemėlapyje. Miškelis lokalizuotas maždaug Mirgluonos ir Šyšos santakoje, Žemaičių Naumiesčio valsčiuje, netoli Venckų ir Degučių kaimų. Plg. Ed. Šturms: Die Altkstätten in Litauen. (Contributions of Baltic University. No. 3.) Hamburg 1946, p. 10 (alkos nr. 162), 23, 25.

ESTIJOS NEPRIKLAUSOMYBĖS KARAI

V. ČEČETIENĖ

Vadinamieji laisvės karai estų istorijoje yra žymiausias įvykis, kuriuo estai gali tikrai didžiūotis. Negausiniausioji pabaltiečių tauta turėjo kariauti didžiausius Baltijos krašte karus už savo nepriklausomybę.

Rusų kariuomenėje per I Pas. karą tarnavo apie 2,000 estų karininkų ir apie 100,000 kareivių. Tačiau estai nenorėjo steigti savo tautinių karinių dalinių, kokius buvo sudarę lenkai ir latviai rusų kariuomenėje, nes matė, kad tokius dalinius rusai statydavo fronte ten, kur būdavo didžiausias pavojus, ir jie būdavo greitai sunaikinami.

Tik žlugus caro valdžiai ir paskelbus tautų apsisprendimo laisvę, jau ir estai ėmė organizuoti savo tautinius karinius dalinius. Per vienerius metus į Estiją buvo parsikviesta didžioji estų karių dalis, ir tai turėjo lemiamą reikšmę krašto likimui. Tiesa, iki 1918 metų pavasario vietos valdžią buvo paėmę bolševikai, o po to, iki lapkričio mėn., šalį laikė okupavę vokiečiai, bet vis dėl to sugrįžusieji kariai pasiliko Estijoje ir, vos pasitraukus vokiečiams, iš jų galėjo būti sudaryta tautinė kariuomenė bolševikų antplūdžiui atremti.

Lietuvos Brastos sutartimi rusai buvo atsižadėję Estijos, tačiau paėmę valdžią Rusijos bolševikai siekė įvesti komunistinį režimą Estijoje.

riai šautuvus nešasi pasikabinę ant virvelių. Taip pat pasakojo, kad jis kalbėjo su vienu bolševikų karininku ir jo paklausė, ar jis skaito sovietų juokų laikraštį "Krokodil". Tas atsakęs, kad to laikraščio neskaitęs. Kpt. Kovas jam papasakojo, kad tame laikraštyje parašyta, kad Sovietų Sąjungoje išeina du dienraščiai: "Žinios" ir "Tiesa". Tas "Krokodil" rašo, kad "Žiniose" nėra tiesos, o "Tiesoje" nėra žinių. Ir tas bolševikas nusijuokė.

Kai mjr. Kovas vadovavo tautinei eskadrilei, jis kartais kalbėdavo eskadrilės karininkams, o kartais ir visiems eskadrilės kariams. Kalbėdavo tik lietuviškai, nors čia pat stovėdavo rusas politrukas, kuris lietuvių kalbos nesuprato. Mjr. Kovas kartą pasakė, kad žmonės kalbėję, kad sovietų kariai yra prastai aprūpinti, kad šautuvus nešasi pasikabinę ant virvelių ir pan. Tai netiesa. Mes matome, kad sovietų kariai aprūpinti gerai. O taip norėjosi pasakyti, kad prieš metus taip sakė pats kpt. Kovas. Deja, taip pasakyti nebuvo galimybės.

Mjr. Kovas savo kalbose nieko blogo nepasakėdavo apie Lietuvos laisvės laikus, kai lietuviai gen.

Rusijoje buvo sudaryta vad "estų" divizija, Anvaldto vadovaujama, kuri slinko įkandin besitraukiančių vokiečių norėdama užklupti Estiją nesu-sitvarkiusią. Didžiuliai Peipuso ir Pskovo ežerai, atitverdami Estiją išstisus 150 km nuo Rusijos, vertė bolševikus pulti per Narvą ir Pskovą. Iš pradžių estai negalėjo priešintis: jų kariuomenė buvo dar maža ir nenusiteikusi. Bolševikai greitai užėmė Narvą ir Rakverę, o iš pietų slinkdami paėmė net ir Tartu. Iki Talino bolševikams teliko 30 km.

Bet, štai, estų valdžiai pavyko gauti pagalbą iš svetur: anglai, prašomi, sutiko ginti Taliną iš jūros su admirolo Sinklerio vadovojamu laivynu ir davė estams kulkosvaidžių ir kiek patrankų. Suomiai, patys su bolševikais jau nebekariaudami, bet viešai negalėdami teikti pagalbą savo broliams estams, suorganizavo specialią draugiją ir atsiuntė estams į pagalbą 2,000 savanorių. Rusų vad. šiaurės armija, bolševikų išmušta iš Pskovo, tam tikru susitarimu susidėjo su estais ir perėjo į estų karo vyriausybės žinią — šiaurės vakarų korpo vardu (apie 3,500 žmonių). Po vieną kuopą savanorių kovoti prieš bolševikus atsiuntė švedai su danais. Daugiausia estus padaršino ryžtingųjų suomių atvykimas kovoti ne už savo kraštą. Jų atvyko vienas pulkas, plk. Kalmo vadovaujamas, ir vienas batalio-

Vitkauskas savo kalbose pavartodavo žodį "smetonijada". Kiek žinau, mjr. Kovas blogų tendencijų neturėjo. Jis buvo draugiją mėgstantis žmogus. Tik vėliau, kai buvo paskirtas eskadrilės vadu, jis nebeturėjo sąlygų daugiau pabūti drauge. Kartą su juo kalbėjau netarmybiniais reikalais. Jam pasakiau, kad sekmadieniais civiliais drabužiais einu į bažnyčią. Jis pasakė, kad religija yra asmeniškasis reikalas ir kiekvienas daro taip, kaip jam patinka. Šiuo atžvilgiu jis buvo taktiškesnis net už kaikiuriuos lietuvius. Bolševikmetuje buvo lietuvių aukštesnio rango karininkų, kurie savo pavaldiniams primindavo, kad laikas susiprasti ir į bažnyčią nebevaikščioti.

Manau, kad mjr. Kovas, buvęs šaulių būrio vadas, į tautinės eskadrilės vado postą pateko ne kaip kompartijos narys, o kaip rusas. Abejoju, ar iš Lietuvos aktyvios tarnybos karininkų kas nors buvo kompartijos narys. Galima tik spėlioti. Kad vėliau atsirado bolševikų pataikūnų, tai matė visi dalinio kariai. Ar tie pataikūnai buvo kompartijos nariai — nežinia, nes komunistai savo partiškumą labai slepia, gėdinasi.

nas, majoro Ekstremo vadovaujamas. (Bemantant susirinko pulkas suomių savanorių apie savo vadą plk. Kalmą, kai šis, pats būdamas estas, bet nuolat gyvenęs Suomijoje ir dalyvavęs kariose dėl suomių nepriklausomybės, kreipėsi į savo kovos draugus, suomių karius, sakydamas: "Mano tėvynė pavojuje, ateikite ir jūs man padėti ją gelbėti, kaip kad aš esu padėjęs ginti jūsiškę!")

Estų nuotaika tuojau pakilo, kai anglai atėmė iš bolševikų du torpedinius laivus (jie vėliau buvo perduoti estams ir tapo jų laivyno užuomazga). Trumpais, smarkiais pasipriešinimais patys estai sulaukė sausuma slenkantį priešą. O atvykus pirmiems suomių savanoriams (1919 m. pradžioje), estai jau tiek sustiprėjo, kad galėjo pereiti ir į puolimą. Iki vasario 16-sios priešas buvo išvarytas jau iš visos Estijos. Estai puolė dviem frontais — Narvos ir Pskovo kryptimis. Pradėję pulti sausio 7-ją, sausio 12-ją estai išvadavo Rakverės miestą, kur bolševikai pasitraukdami paliko 100 sušaudytų. Sausio 14 d. estai atgavo Tartu.

Čia ypatingai pasižymėjo du šarvuoti traukiniai, kurių kariai turėjo Tartu mieste daug gimiinių ir bijojo, kad ir čia neištikėtų rakveriečių likimas. Bet vis dėlto ir čia bolševikai, kad ir staiga užklupti, suskubo sušaudyti 18 žmonių, tarp jų ir stačiatikių vyskupą Platoną. Narvą užėmė laivyno iškeltas desantas, kuriame buvo 400 estų ir 600 suomių. Ir pietų fronte bolševikai buvo išguiti — estai ten ėmė ginti ir latvių sieną, tuo palengvindami kaimynams organizuotis. Estai pasiruošę poziciniam karui ir, laukdami naujo bolševikų antplūdžio, užėmė patogesnes pozicijas¹.

Bolševikai vėl pradėjo pulti, ypač Pskovo fronte. Kitur estams atsilaukiant, Pskovo fronte priešas užėmė Izborską ir Piečorus — estai vėliau iš dalies atsigriebė. Tuo tarpu patys estai su suomių dalimis puolė Marienburgo kryptim ir jį užėmė. Bolševikai sukongravė daug jėgų (8,650 pėstininkų, 213 kulkosvaidžių, 200 raitelių, 28 lauko ir 4 sunkiasias patrankas) ir puolė Veru. Estai iš karto atrėmė, bet, puolimui dvigubai sustiprėjus, atsitraukė. Vėliau estai surėmė priešą iš sparnų ir privertė jį pasitraukti. Gegužės pradžioje raudonieji vėl puolė Veru kryptimi Rygos-Pskovo plentą, ir čia estai skaudžiai sumušė bolševikus, beveik visiškai sunaikindami 1,000-ties Petrapilio karo mokyklos kariūnų bolševikiškąją rinktinę ir išvadydami bolševikus iš savo krašto.

Besigindama nuo bolševikų puolimų, estų ka-

riuomenė pamažu susitvarkė, įgavo patyrimo, užsigrūdino ir parodė didelį atsparumą. Tik visuomenė vis dar tebebuvo abejinga dėl kariuomenės laikymo ir manė nebėra reikalo kariauti, kai priešas išvytas iš krašto. Karo metu buvo atidarytas Tartu universitetas ir kitos mokyklos, todėl visuomenė pradėjo reikalauti paleisti iš kariuomenės moksleivius, mokytojus kareivius, bei karininkus. Karo vadovybei, vargais negalais, pavyko išaiškinti, kad negana išvyti priešą iš krašto, kad saugumo sumetimais reikia laikyti didesnę kariuomenę ir perkelti karo veiksmus į rusų teritoriją.

* * * *

Latvija dar vis tebebuvo raudonųjų valdžioje, kurie grėsė estams iš pietų. Todėl gen. Laidoneris (estų kariuomenės vadas) nutarė padėti vaduoti ir Latviją. Estai padėjo suorganizuoti ir apginklavo pirmąją latvių brigadą, kuri ėmė veikti kartu su estų kariuomene vyriausiojo estų karo vado žinioje. 1919 gegužės 29 — birželio 5 d., energingų dviejų estų divizijų puolimu — čia ypatingą reikšmę turėjo kavalerija — buvo užimti latvių Marienburgo, Alt-Švaneburgo ir Jakobštato miestai, bolševikai buvo sumušti ir išvaryti iš Latvijos teritorijos. Tačiau, tuo būdu tebuvo išvaduoti tik šiaurinė Latvijos dalis, nes tik joje buvo bolševikai. Kita Latvijos dalis buvo vokiečių vad. landeswehro rankose, ir estams teko, iki latviai patys perėmė savo krašto valdžią, susikibti dar su vienu priešu.

Latvius, mat buvo išlikęs toks pat likimas, kaip ir kitas iš Rusijos jungo išsivadavusias tautas: vos Latvija 1918 m. lapkričio 18 d. pasiskelbė nepriklausoma valstybe, tuojau visas kraštas buvo užimtas bolševikų. Tautiškoji latvių vyriausybė su Ulmaniu priešakyje turėjo pasitraukti į Liepoją, kurią kartu su Ventspile tebeturėjo užėmusi besitraukianti okupacinė vokiečių kariuomenė. Tačiau, ten tuoj gavo viršų vokiečiai; jie sudarė vad. landeswehrą, kur, be vietinių vokiečių savanorių, buvo dar ir vad. Geležinė divizija — samdytiniai VIII vokiečių armijos savanoriai. Kieno galia — to ir valia, ir Ulmanio vyriausybė greitai buvo vokiečių nuversta, o jos vietoje buvo pastatyta vokiečiams palankaus pastoriaus, latvio Niedros, valdžia. Vokiškosios landeswehro dalys (jose buvo apie 10,000 žmonių), generolo von der Goltzo vadovaujamos, iš pradžių tebesiskelbė kovosiančios tik su bolševikais, kuriuos jos, iš tikrųjų, išvijo iš pietinės Latvijos, o gegužės 22 d. — ir iš Rygos (raudonieji traukėsi per daug nesipriešindami, nes bijojo beveik jų užnugaryje atsiradu-

sių estų). Bet toliau bolševikų vokiečiai nebevijo, o nuo Rygos pasuko jau estų atvaduotosios šiaurinės Latvijos dalies link. Landeswehro norai buvo labai aiškūs.

Tačiau, gen. Laidoneris, atstатыtosios Ulmanio vyriausybės prašomas, nutarė neatiduoti vokiečiams šiaurinės Latvijos. Mat, Estijos saugumui reikėjo, kad Latvija būtų nepriklausoma ir būtų savo tautiškosios, o ne vokiečių valdžios rankose. Birželio mėn. pradžioje įvyko pirmieji landeswehro susidūrimai su estais. Tada įsikišo Santarvės valstybių komisija, pareikalavusi, kad estai išeitų iš Latvijos žemių. Bet gen. Laidoneris, anglų palaikomas, atsisakė. Birželio 20-tąją landeswehras puolė. Vokiečiai turėjo 6,500 pėstininkų, 500 raitelių, 117 sunkiųjų ir 67 lengvuosius kulkosvaidžius ir 18 patrankų. Nors estų jėgos buvo silpnesnės, bet jų dvasia buvo nepalyginti pakilesnė už vokiečių. Estai, kovodami su landeswehru, parodė ypatingą narsumą. Kiekvienas estų karys puikiai žinojo, kad tauta gauna progos po 700 metų pati ginklu išspręsti savo likimą, ir kautynėse su vokiečiais estai tartum išliejo visą savo amžiais tramdytą pagiežą prieš pavojingiausią savo tautos ir viso Pabaltijo priešą. Ne veltui pasakojama, kad kautynėse estai šaudydavo iš šautuvo tol, iki šiekaisdavo raudonai, o kai netekdavo šovinių,

tai puldavo priešą plikomis rankomis, jį nuginkluodavo ir toliau kovodavo; sužeistieji pabėgdavo iš ligoninių ir verždavėsi į mūšį.

Estai laimingai atrėmė landeswehro puolimus, ir birželio 23 dieną, po smarkių susirėmimų, vokiečiai pasitraukė. Estai užėmė Cesį. Birželio gale vokiečiai buvo nustumti iki pat Rygos. Liepos pradžioje estų karo laivynas įėjo į Rygos įlanką, apšaudė vokiečių Diunamiundės tvirtovę ir sunaikino priešų pakrančių artilerijos bateriją. Tada, von der Goltzo prašoma, įsikišo Amerikos karo misija tarpininkauti dėl paliaubų. Liepos 3 d. estai pasirašė su vokiečiais paliaubų sutartį, kuria vokiečiai pasitraukė ir Rygą perdavė estų kariuomenėje buvusioms latvių kariuomenės dalims. Ulmanio vyriausybė vėl galėjo veikti.

Tiesa, estai dar kartą turėjo progos padėti latviams, kai šių valdžiai ir kariuomenei, prisartinus Bermontui, teko dar kartą pasitraukti iš Rygos. Tada, 1919 spalio mėnesio 9 d., estai pasiuntė latviams savo 2 šarvuotus traukinius, su kurių pagalba latviai suorganizavo apsigynimą. Vėliau jau latviai patys išvijo Bermontą iš Kuršo, o Lietuvos kariuomenė jį galutinai nugalėjo.

Estų kariuomenės užuovėjoj ir jos padedamos susikūrė, ne vien tik tautiškosios latvių kariuomenės dalys ir minėtasis rusų šiaurės vakarų korpas, bet ir ingrų batalionas. Maža ingrų tauta

Estų kariai, iškovoję nepriklausomybę savo tėvynei 1918-20 metais

gyvena aplink Leningradą (ji yra giminiška estams bei suomiams). Ingrai norėjo gauti iš rusų kultūrinę autonomiją. Prie estų kariuomenės susidariusioms ingrų tautiškos dalims gen. Laidoneris buvo skyręs uždavinį atvaduoti ingrų kraštą. Ir iš tikrųjų ingrų dalies buvimas fronte padarė tai, kad, estams apgulus Krasnaja Gorka tvirtovę, šios įgula sukilo, perėjo į ingrų pusę ir sunkiomis patrankomis apšaudė Kronštata. Rusų korpusi (apie 6,000 žmonių, čia kalbama apie vad. baltuosius rusus) gen. Laidoneris buvo pavėdęs pulti bolševikus Pskovo rajone, nes ten gyveno tikrieji rusai ir iš ten korpas, įsistiprėjęs, galėjo kaip tinkamas sau toliau kariauti dėl valdžios Rusijoje. Estai jau buvo užėmę Pskovą ir jį perdavę rusams, bet šie užsispyrė būtinai pulti tiesiog Petrapilį per Narvą. Vos susilaukę pirmųjų ten pasisėkimų, prisiartinę kiek prie Petrapilio, rusai tuoj parodė savo tikrąjį veidą — išvaikė ingrų batalioną vien už tai, kad ingrai paprašė savo kraštui autonomijos. Šios vad. "baltgvardiečių" dalys, kurioms vėliau vadovavo Judeničas, buvo nepalankiai nusistačiusios ir dėl estų nepriklausomybės. Tada, gen. Laidoneris atsisakė nuo rusų dalių vadovybės ir pranešė nesiimant atsakomybės dėl tos armijos likimo. Estų kariuomenė, tiesa, dar ir toliau bendradarbiavo su Judeničo armija, bet be reikiamo abišalio pasitikėjimo. Gen. Laidoneriui nustojus vadovauti korpusi, šiam ėmė nebesisekti: bolševikai atsėmė ne tik Pskovą, bet ir Krasnaja Gorka.

Karui tebeeinant bolševikai pasiūlė estams taikos derybas. Šios derybos, tiesa, tuo tarpu dar negalėjo baigtis taika, nes Santarvės valstybės vis dar tebeturėjo vilties, kad Judeničo ir kitos baltgvardiečių armijos nugalės bolševikus, todėl buvo nepalankios taikai. Estai pareikalavo iš bolševikų, kad taikos derybos būtų pasiūlytos ir kitoms su jais kariaujančios valstybės. Pasiūlydami derėtis dėl taikos sąlygų, bolševikai, beje, pranešė estams, kad jie pripažįsta Estijos nepriklausomybę. Čia bolševikai pralenkė Judeničą, kurio armija buvo visai beignoruojanti estus, jau buvo užmezgusi santykius su Bermontu ir pripažino Estiją nepriklausomą tik kai to pareikalavo anglai. Gen. Laidoneriui teko sunkus uždavinys išlaviruoti tarp trijų veiksmų: tarp santarvininkų, kurios palaikė estus ir rusų baltgvardiečius; tarp bolševikų, kurie siūlė estams taiką, ir pripažino jų valstybę, ir tarp rusų, kurie, juo labiau stiprėjo, juo darėsi estams vis pavojingesni. Derybos su bolševikais buvo atidėtos, estų kariuomenė susitarė su Judeniču paremti jo armiją iš sparnų. Šį susitarimą estai vykdė sėkmingai; jie tai

darė turėdami (su anglų žinia) slaptą planą, vos Judeničiui užėmus Petrapilį, staiga įsistiprinti Krasnaja Gorka tvirtovėje ir, kad iš rusų pusės negrėstų jokie netikėtumai, su anglų laivyno pagalba užgrobti Kronštato laivyną. Tačiau, bolševikai 1919 m. lapkričio mėn. Judeničo armiją sumušė. Besitraukiantiems į fronto užpakalį baltgvardiečiams estai leido pereiti Narvos upę, bet be ginklų; tad didžioji rusų dalis nusiginklavo (estų fronte jų liko apie 6,000).

Šį kartą bolševikai estus puolė su didesnėmis jėgomis, būtent su tomis, kurias jie buvo sutraukę Judeničiui sumušti, taigi, su visa IX armija ir su dalimi XV armijos (24,000 pėstininkų, 450 sunkiųjų ir lengvųjų kulkosvaidžių, 20 patrankų ir 2 šarvuoti traukiniai vien pirmosiose fronto linijose, neskaitant rezervų). Estai pastatė apie 11,000 pėstininkų, 126 sunkiuosius ir 127 lengvuosius kulkosvaidžius, 20 lauko ir 14 sunkiųjų patrankų; estams padėjo 6,000 rusų pėstininkų. Tokiomis sąlygomis prasidėjo garsusis Narvos gynimas, kur dar kartą pasirodė estų kario narsumas ir išvermė. Apgindami Narvą, estai išsikovojo tokias savo valstybei sienas, kokias norėjo turėti strateginiais sumetimais mažasis kaimynas su didžiuoju, būtent, estai išsikovojo sienas su rusiškaisiais Užnarvio ir Pečorų kraštais. Nors dar lapkričio 2 d. Tartu buvo pradedtas taikos derybos (Sovietų delegacijos pirmininkas buvo Krasin, vėliau — Joffe; estų — J. Poska, nariai Piip, Pūūman, Seljamaa ir gen. Soots), bet karas nė derybų metu nesiliovė, ir sienas iš tikrųjų nustatė frontas. Norėdami, kad estai būtų nuolaidesni, bolševikai puolė ypatingai didelėmis jėgomis, sutraukę net apie 40,000 pėstininkų, apie 750 sunkiųjų kulkosvaidžių, 143 patrankas, be to, šarvuotųjų automobilių ir traukinių. Estai, atkėlę kariuomenės iš kitur, turėjo apie 12,000 pėstininkų, 350 raitelių, 193 sunkiuosius kulkosvaidžius, 29 lauko ir 23 sunkiųjų patrankas. Judeničo armijos buvo belikę vos 1,500 pėstininkų ir 20 patrankų, o kiti kareiviai pamažu išbėgiojo į vakarinį Narvos upės krantą ir ten buvo estų nuginkluoti. Lapkričio 16 d. prasidėję ir iki pat gruodžio paskutiniųjų dienų trukę stiprūs bolševikų puolimai buvo estų atmušti. Besigindami estai pridarė priešui tiek nuostolių, kad raudonosios armijos vadas gruodžio 30-tąją turėjo telegrafuoti savo vyriausybei, jog "teišliko vien tik menki pulkų likučiai" ir kad armija ne tik nebegalinti daugiau estų pulti, bet ir iš viso nebegalinti imtis atsakomybės net dėl užnugario saugumo. Tada bolševikai pasirašė Tar-

(nukelta į viršelių 3 psl.)

VYSKUPAS VALANČIUS

1801 - 1875

1.
Lietuva ilgai kentėjo
Liūdesį nelaisvės pančiuos,
Kol užtarti jos atėjo
Vyskupas Valančius.

Jis tautos pažino dalią
Gimęs pats po kaimo stogu,
Matė baudžiovą begalę
Ir beteisį žmogų.

Neseniai praūžęs karas
Girtas ant patrankų snaudė,
Su karu atėjęs caras
Mūsų žemę spaudė.

Tik ne parakas ruskinis
Pavergė karžygę šalį,
Savo išgamų lenktynės
Priešui kelią valė.

Gaila, kad artojas doras
Knygos dar neskaitęs buvo,
Kad klebonai ir bajorai
Niekino lietuvi.

Svetimas karalius mokė,
Kaip degtinę karčių lakti,
Kad visi be mokslo jokio
Slankiotų po naktį.

Darbininkui bepaliko
Dievas, darbas ir stiklelis,
Vardas gero kataliko
Ir kapeikos kelios.

Pelną grobė dvaro smuklės,
Žydai ir visokios valdžios
Ir dejavo dėl tos būklės
Moterys pamaldžios.

Jei kada šviesuolis retas
Vergo pančius ir nusviedė,
Tai šventuoliu apsimetęs
Broliu duoną ėdė.

Niekas laiko neturėjo
Broliui nuo skriaudos užstoti,
Verkė net beržai storieji,
Ūkana rasoti.

2.
Valančiukas jaunas ryžos
Tautai rasti žodį gerą,
Kad lietuviui tėvo vyžos
Gėdos nebedaro.

Jis nuo mamos gavo kumpį,
Nuo tėvelio patarimo
Ir išvilko medžio klumpes
Iš gimtų arimų.

Mūrai seno vienuolyno
Paslaptim karštom žėrėjo,
Ne visiems tiktai dalino,
Kas jų panorėjo.

Ten vienuoliai išsigimę
Lenkišką liežuvi rodė,
Plakė, peikė net užkimę
Jo gimtinių žodį.

Savo pavardę darkytai
Walanczewskiu pasiraitė
Panašiu pasidaryti,
Kaip lenkų ponaitis.

Kas lietuviškai prašneko
Ir nebuvo pataikūnas,
Tam dažnai pajusti teko
Pabaudas ant kūno.

Jis įtempęs visą valią
Nuoskaudas į širdį dėjos
Ir iš to sau kantriai kalė
Didelę idėją.

Lektoriai dabojo rūstūs,
Barė vėjus pagonybės,
Kad ugnies neišipūstu
Sąmonė sužibus.

Visą mokslą, tartum auksą
Atkastą, išlaužęs skrynią,
Parsineš. Tauta, sulauksi
Knygnešių gadynės.

3.
Valančiukas, dailiai baigęs
Mokslą pas dominikonus,
Rado Vilniaus bokštų kraigus,
Katedros kolonas.

Senas universitetas
Kunkuliavo kaip šaltinis,
Kur jaunystė susispietęs
Buvo iš tėvynės.

Jis pamatė apsižvalgęs
Viso krašto vaizdą baugų,
Laukė rankos, laukė dalgio
Piktdagiai užaugę.

Buvo šlėktų ir didikų,
Kas vardų savų jau baidės,
Buvo, kas didžių dalykų
Tėviškėlei geidė.

Mieste barškino ramentus
Senkariai, žaizdom pasmirde,
Vis maldavo iš studentų
Ir gaudino širdį.

Mokslas ne tarnybą aukštą
Patrijotui duot privalo,
Bet gražinti broliui šaukštą
Prie saviškių stalo.

Karas, dvaras, vienuolijos
Baltomis panystės rankom
Tautą vortinkliais apvijo,
Kaip muselę menką.

Apgaulę, kurią išmoko,
Lenkiškai vienuolės kvarkė,
Joms atsiliepė kazokai,
Keikdamiesi parke.

Jis visos tautos didybę
Matė atvestą pas duobę,
Pabaisą juodos trejybės,
Laukiančių sau grobio.

Rodos, laukė visas kraštas
Žodžio, kurs pavirstų kūnu
Ir nuimtų baimės našta,
Užmestą dykūnų.

4.
Jėgas kaipdamas Valančius
Mokės Vilniuje, netižo
Ir subrendęs į žemaičius
Vyskupų sugrižo.

Vyko dideli stebuklai,
Nubangavo visą šalį,
Augo žodis, smuko smuklės
Dvaro ir miestelio.

Vyskupas, ištiesęs ranką
Nuo galingo savo sosto,
Pagerbė kaimietį menką,
Sielvartą nušluostė.

Papeikimas drąsiai viešas
Griebė žydą ir maskolį
Ir tiesos plitimo priešą
Svetimą šventuolį.

Žodis, rūpesčiu iškaitęs,
Jau vienuolį nepagarbų
Ir kleboną ir ponaitį
Liepė eit prie darbo.

Mokė, kad visi didikai
Ir artojai Dievo sūnūs,
Vardan pergalės vainiko
Santaika tebūna.

Dvaro išviso bedarbiai
Gėrė, lenkiškai dejavo,
Artojėliai savo garbei
Gaudė žodį savo.

Girtuoklėliams nuo sakyklos
Rodė giltinės makaulę,
Kol sudužo nuodo stiklas
Ir prašvito saulė.

Žmonės vyskupo paklausė,
Nebegėrė ir nepaiko,
Jau knygelį mylimiausių
Pirkosi dėl vaiko.

5.
Vyskupas mylėjo grožį
Pats naktų nemigęs,

Gulbės plunksną pasidrožęs
Daug parašė knygų.

Kunigai pamėgo liaudį,
Ją mokyklose jau švietė,
Kai šviesi valia paspaudė
Savo delnu kietu.

Atsibudo visas kraštas,
Artojėliai juto laimę,
Gimto žodžio savas raštas
Tvirtinosi kaime.

Svetimas karalius pyko,
Kad raštai pakeis stiklę,
Tai paleido daug skalikų
Ant švietėjo kelio.

Jiem rūpėjo, kad lietuvis
Vėl į tamsią smuklę grįžtų,
Kad pakilt iš vergo būvio
Vėl nepasiryžtų.

Artojėliai nepabūgo,
Prūsuoše sau raštą spaudė,
Nešėsi namo per pūgą,
Kai sargyba šaudė.

Nepavyko sustabdyti
Tų, kurie su knygom ejo,
Švino kulky subadyti
Pergale tikėjo.

Lūžo kartuvės ruskinės,
Puvo žvaigždės generolų,
Laisvė kelių mokslu skynė
Šviesdama iš tolo.

Visas darbas buvo šventas,
Jo tauta augino šlovę,
Svetimybų nepakentus
Dora nusiplovė.

Lietuvai ilgai nors teko
Pakentėt nelaisvės pančius,
Palengvėjo, kai prašneko
Vyskupas Valančius.

Praeitis ateičiai!

TAUTOVARDIS LIETUVA

PETRAS BŪTĖNAS

(Pradžia gegužės KARYJE)

10.

Lietuvos, ne *lietuvininkų*, vardo hidronimai, kaip iš istorinių-etnografinių tyrinėjimų pastebėta ir įsitikinta, baltų teritorijoje eina pietryčių — žiemvakarių (!) geografinės linijos kryptimi, prasidėję nuo Dniepro 1500 km ilgio augščiau pa-baigos (maždaug dn. Pripetės žiočių ir dn. Desnės žiočių Kievo regione, taigi šiauriau Dniepro ukraininio vidurupio) į rytus, į Rytinių galindų žemės pietus, iš ten minėtąja kryptimi atsidur-dami Baltijos jūros pajūrinėje juostoje, šiame il-game plačiame kelyje peržingsniaavę baltų senu-tėlės hidronimijos Ditvas - Citvas - Titvas - Týtvas (ši pastaroji teka jau Lietuvos Žemaiti-joje) - Didliavas (ši teka jau M. Lietuvoje), Kaunas, Klevas (acer), Mažas, Medes, Mitvas - Mitvas, Naras, Neris, Nevėžius - Nevėžas, No-tes - Nočias, garsiausias Širvintas [apėmusias ir visą platų lietuviškąjį Naugarduko rajoną, kurį dar neseniai slavišką tebelaikė (o gal dar ir tebelaikio, nes iš periodikos nežymu) net mūsų laikurie istorijos ir kultūros istorijos specialis-tai] ir dar kokius Nemunų Nemunus (žr. P.B. "Vilniaus pradžia", — Karys. 10 nr. 1973 m.), dabartiniame Latvijos Kurše, Lietuvos Žemaiti-joje ir Mažojoje Lietuvoje. Šią tik sutrumpintai čia paskelbtą žinią šitaip pirmą kartą skelbiu viešumai. Gal kada pasisėks apie tai kur išspaus-dinti su *Lietuvos* vardo hidronimais ir toponi-mais ištisinį rašinį, jei žmonių būtų panorta, nors jau seniai turėjo ir galėjo būti panorta ir jų pa-daryta.

Yra *Lietuva* ir *lietuvių* tauta, bet "*lituanistų*" tautos nebuvo, nėra ir nebus; taigi, yra ir *lie-tuvių* mokykla, kurią šiais laikais išradingoje emigracijoje pramanė naujamadiškai vadinti "*li-tuanistų*, *-inė* mokykla", ir kvit. Destruktyvioji tendencija jau aiški: lietuviai kaikam virsta "lie-

tuvninkais", net "lietuvnikais luomininkais" ir naujavardžiais lotynizuotais-romanizuotais "litua-nistais", net, kad žinotumėt, ir "*lietuvių kilmės*" individais, nors iš tikrųjų jie gimė, augo ir mirė, ar mirs kaip lietuviai, kad kitas ir atsipalaida-vęs, ar išsižadėjęs savosios lietuvių tautos. Iš mūsų užatlantinės periodikos jau smarkyn aiškyn dažnyn galima išskaityti, kad "lietuvių kilmės" lageris didėja, gerbiamųjų korespondentų ir žur-nalistų net pompastiškai plečiamas, ir, žiūrėk, vieną kurią dieną net ir visus lietuvius emig-rantus pradės skelbti nebe lietuviais, o "lietu-vių kilmės" tarsi atšėšėliais. Įdomu, kaip kada kas iš suautoritetėjusiųjų veikėjų dailininko skulp-toriaus Petro Rimšos jau ilgametę svarbią dailią istorinę *Lietuvos mokykla* vardo skulptūrą per-krikštys pvz. "lituanistų, ar lituanistikos, ar ko-kios Lithuanijos mokykla".

Lietuvos vardas hidronimuose yra išlikęs arba kaip *Liet-uv-*, *Liet-av-* kamieno, arba kaip nepriesagėtos šaknies *Leit-* — *Liet-*, slaviškai *Lit-* kartais su kokiomis mūsiškėmis žodinėmis priesagomis. Bet kad senas *Lietuvos*, *lietuvių* vardas kokio vėlesnio, naujesnio, išvestinio *lie-tuvnikas*, *-ė* pavadinimo būtų, tai šitaip nėra ir negali būti.

11.

Tripliesagis *liet-ùv-n-ink-as*, *-ė*, ypač *liet-ùv-in-ink-as*, *-ė*, naujam trm. *liet-ùv-n-yk-as*, *-ė* tautovardis (tik ne kraštovardis ir ne luomavar-dis), žinoma, yra istorinio vaizdo ir svarbės (žr. Bg. III. 79, 85, 556, 792 p.), kaip ir priesagų *-in-ink-* grupės ypač *-ink-*, trm. *-yk-* priesaga, bet pagrindiniam, senesniam, kamienui pasilie-kant *liet-uv-* šalia *Liet-uv-à* kraštovardžio - tau-tovardžio. Ir šitokios darybos jau kitokių šaknų

vietovardžių (net ir asmenvardžių, pavardžių) yra net daugybė Lietuvoje, visoje Mažajoje Lietuvoje, ar ir kitur vis baltų teritorijoje, ir dėl bendro vaizdo žr. plg. apie *Drusk-in-ink-ai*¹, miestelį kurortą, — Karys. 2 nr. 1974 metais. Bet net labai reikalingas ir reikšmingas liet. *druskà* 2 žodis vistiek yra senesnis, pirmalakas, už iš jo išvestinį tiks'ų gerą *Drus-kininkai* vietovardį - toponimą, ne hidronimą. Taigi, šitaip analogiškai aiškinu, kas senesnis, pirmalakas, *Lietuva* kraštovardis - tautovardis už iš jo išvestinį *lietuvininkas* "lietuvis" žodį. O jų visų nėra vienos ir paskirtys žmonių ir organizuotosios tautos gyvenime.

Taip yra ir su visais: latgalių liet-uv-n-iek-i, lit-au-n-ik-i; vokiečių Lit-au-er (Bg. III. 85); anglų Lith-u-an-i-an; rusų lit-ov-e-c lit-ov-c-y (Bg. III. 85), lit-ov-n-ik-i, lit-v-ak-i; gudai, lenkai ir rusai vadina lit-v-in-y (Bg. III. 85) ir lit-v-ink-a "lietuvė"; galop atsiranda ir lit-u-an-ist-ai, lit-v-o+mān-ai. Apie juos šitokius reiktų chronologiškai ir etimologiškai, morfologiškai, net ir geografiškai kam nors dar pakalbėti parašyti net daug ir ištisai, bet tik įtikinančiai įrodomai. Margumynas! Čia gi irgi istorija, pravarti ir istorikams, ir etnologams, geografams, net ir geopolitikams. O visuomeninio sluogsniavimo, kokios luominės diferenciacijos juose kaip grynai tautovardžiuose vistiek niekas nepriveiks aptikti, surasti, kad ir kažkaip iš savo profesinio mokslo norėdamas, pageidaudamas. *Lietuva, lietuvis* ir už šį vėlesnis *lietuvininkas* yra tik tautovardžiai iš seniausių laikų ir net per visą baltų ir Lietuvos istoriją ligi pat šių dienų ir rytdienos.

Mažosios Lietuvos lietuvius vadina *lietuvininkais*, ir žr. "7" skirsnį. Ir tai natūralu, tiksliai, čiabuviams lietuviams įprasta ir kasdieniška, kaip ten čiabuviai nesibaido ir *lietuvio* tautovardžio, nors šalia pirmojo tautovardžio galėtumėm, ir galime, irgi tiksliai vadinti tiesiog — Mažosios Lietuvos lietuviai kaip visos, taigi niekaip neskirstomos nediferencijuojamos lietuvių tautos nariai vienodateisiai, lygiateisiai. Taip ir yra Lietuvių tauta — unum, ir todėl jos kokios keimarinės, tarsi dvilypės nebuvo ir nėra.

"Prūsų lietuviai", ar ir "Prūsijos lietuviai" šitaip vadinti lietuvininkus - lietuvius nėra kaip ir istoriškai etniškai, nes dusburginė Prūsija tėra dirbtinio administracinio politinio rango ir lietuviams (ir prūsams) net svetimos ordininės - vokietinės koncepcijos. Viskas gi randama visų laikų Lietuvos pakluonėje, o iš tikrųjų tai toje pačioje Lietuvoje. Gi visi žinome, kad lietuvių tautos visas plotas savo vakaruose be jokių sienų

nių kliūčių ir be pertrūkių betarpiškai pereina į vad. dusburginę Prūsiją net ten įvairiomis kryptimis, o ten jis sudaro visą tautinę, anot poeto kun. Kristijono Donelaičio "Metai" poemos, *Lietuvą* (žr. Karys. 8 nr. 1964 m. 236-238 p.), dabar vadinamą Mažąja Lietuva, Lietuvos vardu nenusikratydamas ir jo neišvengdamas; tas pats buvo net ir 1945-6 metais "trijų didžiųjų" nepabaigtinėje Potsdamo konferencijoje: Lietuvos valstybė respublika + Mažoji Lietuva - Karaliaučiaus sritis buvo savokojama ir sprendžiama kaip lietuvių unum, taigi kaip lietuvių tautos ir jos ploto. O jei geopolitiškai kitaip atsitiko, tai ir vėl gali atsitikti, kada kaikuriems mūsų veikėjams žemėlapininkams ir panašioms nieko nereiškia istorinis posakis "homines historiarum ignari semper sunt pueri", o plačiau žr. "3" skirsnyje.

Čia bent nuo 1520 metų datos įsimaišo garsusis (germanų vokiečių istoriosofijos niekinamas, todėl ir kaikurių mūsiškių istorikų lietuvių irgi niekinamas; žr. LE VII. 528 p. ir LKMA "Metraštis" IV. 1968 m. 4-5 p.) kronikininkas iš Prūsos Pagudės "pakrūmės" srities Elbingo aps. Tulkimėčių, vok. Tolkemit, bažnytkaimio Simonas Grunavas, kuris yra paskelbęs svarbų kraštovardį - tautovardį (žr. Metraštis. IV. 4 p.) *Undir, aber Kleinlittaw*, lietuviškai išvertus — *Žemutinė, arba Mažoji Lietuva*, kurioje ir gyvena lietuvininkai - lietuviai.

S. Grunavas geografiškai - etniškai ir logiškai šitokią Lietuvą laiko esančią žemumose, slėnienose, kaip iš tikrųjų šitaip ir yra, nueinančią į vakarus jūrių - marių link, o vad. Didžiąją Lietuvą nuo anos grunavinės Žemutinės, arba Mažosios Lietuvos tuoj į rytus bei žiemryčius besančią jau labiau augštumose, bet abejur, taigi šioje D. ir M. Lietuvoje gyvenant tiems patiems lietuviams. Grunavinis *Undir-Klein+Littaw* įvardas nėra įgaliojęs sudaryti ir paskelbti "*mažlietuvių*" įvardo, nes, pagaliau, S. Grunavo toks įvardas yra ir žemėvardinės - gamtovaizdinės reikšmės bei prasmės, į kurią sąvoką žodžiai "*mažlietuvis*" = "*žemlietuvis*" = "*žem-mažlietuvis*" niekaip prasmiškai neįeina ir kur ji visiškai nelimpa: nėra nei "*žemo - slėnaus lietuvių*", nei "*mažo - nedidelio lietuvių*". Ir antra, — kur kas platesnio ploto ta Žemutinioji, arba Mažoji Lietuva, negu dabar kaikieno sąvokojama Mažoji Lietuva nelyginant tik kaip kokia "*Mažoji Lietuvėlė*", — užtat ir parašoma: "*Mažoji Lietuva yra buvusios Prūsijos šiaurės rytų kampelis*" (Metraštis. IV. 1-2 p.).

Dar reikia palaukti, ką galėtų parašyti susidomėjusieji, jei teiktųsi parašyti. Gal jiems ding-

telėtų mintis ir noro atsirastų S. Grunavo “Žemutinę, arba Mažąją Lietuvą” visiškai rimtai ir bešališkai nušviesti geografiniu - istoriniu - etnografiniu požiūriu. Tai būtų pravartu ir narp-liotojams nagrinėtojams visos (!) Mažosios Lietuvos bylās, jiems vis dar nepasiduodančios įtikinamai reikiamai išspręsti.

Jei S. Grunavas nutarė paskelbti net neeilinį ir, pripažintina, sumanų kraštovardį “Žemutinę, arba Mažoji Lietuva”, tai net ir iš šio sudėtinio kraštovardžio žodžių nesunku suprasti kronikininką gerai pažinus Prūsą bei visą Mažąją Lietuvą ir tikusiai įvertinus Mažosios Lietuvos žemėvaizdį su gamtovaizdžiu, betgi apie ordininės vokietinės spaudos pamėgtąjį vis pabrėžti Wildnisą — solitudo - desertum - dykrą - dykyną nė neminėdamas. Jis, kaimyninės Prūsos gyventojas, tikrai galėjo pažinti ir Mažosios Lietuvos lietuvininkus - lietuvius bei jų gyvenimą, iš čiabuvių galėjo girdėti ir juose priprastą *Lietuvos* vardą šiai žemumų žemei, o D. Lietuvos kaip Lietuvos valstybės vardas jam gi buvo žinomas kaip istorikui kronikininkui.

S. Grunavas aprašė ne 1520 metų Žemutinę, arba Mažąją Lietuvą, ne kokį jų “kampelį”, bet geografiškai net plačią šalį, su savo viskuo iš senovės atėjusią ligi 1520 metų datos, o tai būta dar prieš 5 metus prieš 1525 metais Vokiečių teutonų - kryžiuočių ordino sekuliarizaciją - supasaulėjimą. Ten jis ir randa jau esantį lietuvininkų - lietuvių apsigyvenimą, o ne kokį jų kažkieno apgyvendinimą. S. Grunavo *Mažoji Lietuva* = Žemutinę, arba Mažoji Lietuva yra kitoniškos koncepcijos ir nepalyginti platesnės žemės šalis, negu paskui yra tai vaizdavę ir aprašinėję vokiečiai bei kiti, ar ir pagal juos mūsų šiais koku “lietuvių kolonizaciniu kampeliu”.

O tie neperseniai pramanytieji pramintieji *mažlietuviai* (visa jų kompanija, — taigi dar ir didlietuviai didžlietuviai, dar kokie senlietuviai, kaip ir naujalietuviai, jaunalietuviai, žiūrėk, gal kam dar atsirasimi ir kokie kieno irgi poetiškai netautiniu pagrindu išgalvoti “puslietuviai”) tautotyroje nėra rimtai žinomi, o etnografiškai ir istoriškai jie visi net nė nereikalingi; baltų kalbotyros mokslas tam irgi pritaria. Taigi, ir istorikams, etnologams, geografams, geopolitikams, žurnalistams, žemėlapiuokams, kartografams geriausia ir rimčiausia vadovautis baltų lyginamosios kalbotyros bent vadovėliais.

Įvardas *lietuvininkai* - lietuviai kaip tautovardis Mažojoje Lietuvoje (Jis nėra luomavardis) dar būtinai praverčia istoriniam - etnografiniam metodui rašte, bet tarsi įvardai mažlietuviai, did-

lietuviai, senlietuviai, naujalietuviai, jaunalietuviai, puslietuviai, — tai visiškai ne. Kartais gal tik beletristikoje ir būtų galima kam su jais pasišvaistyti. Šitaip reikia žinoti ir visos (!) Mažosios Lietuvos nuosekliems tyrinėtojams bei aprašinėtojams. Aisčių - baltų gentį - kultį - giminę - padermę sudaro tautos — prūsai, kuščiai, sūdūviai bei jótvingai, lietūviai, lātūviai, žiemgāliai, sēliai. Šitoks yra tautinis skirstymas, o šiame skirstyme, matome, tėra tik *lietuviai* šalia kitų savo broliškiųjų tautų. Taip pat ir šalia kraštovardžių - tautovardžių Prūsai, Kūšai, Sūdūvė bei Jótva, Žiėmgala, Sēla, Lātūviai yra irgi tik vienavardė bendravardė *Lietuvā*, — o tai yra pirmučiausia ir net iš seniausių laikų.

12.

Šis skirsnis labai reikalingas *Lietuvos* ir *lietuvių* tautovardžiams geografiškai - istoriškai - etnografiškai išnagrinėti ir suprasti, neužmirštant ir ankstesniųjų skirsnių žinių. Be to, kitas, net nė neapsigalvojęs, lengvapėdiškai išveja iš Lietuvos, Mažosios Lietuvos ir Latvijos visokius *Kuršėnus* . . ., kaip ir liet. *Kuršą*, lat. *Kursą*, baltų šeimos tautų net reikšmingą narį *kuršius*, lat. *kursi*, šitaip negailestingai suniekindamas (nes, atrodo, nė nepaįsirdamas) ide. aisčių - baltų tautų istoriją, etniką ir kalbas, o savaime — sudirbdamas ir visą savo žinią. Tuo tarpu aisčių - baltų Kuršas jau iš seniausių laikų priklausė “*lietuvių+latvių*” kalbinei grupei, šių dienų kalba pasakant — Lietuvos Žemaitijoje ir Mažojoje Lietuvoje lietuvių tautai ir kalbai, o šiauriau, taigi šių dienų Latvijoje — latvių tautai ir kalbai. Šita žinia pravers omenėje turėti ir lietuvių tautos ploto kraštinių ribų jieškotojams visoje Mažojoje Lietuvoje ir net Prūsijoje, tiesą pasakius, net ir Latvijos Kuršo pvz. pietinėje - žemaitinėje juostoje. Šiame sunkiame darbe praverčia visos istorinės geografijos, istorijos ir etnografijos žinios, betgi kartu ypač yra reikalingos kalbinės, kalbotyros žinios, be kurių dar niekas iš istorikų reikiamo tikslo nepasiekė ir net negalėjo pasiekti. Vietovardynas ir asmenvardynas neignorotini, o toliau — ir ne betkaip, taigi kaip pakliūva netyrinėtini, o neištyrinėjus neišsimoka daryti nerealių išvadų.

A. Vadopalas savo “Lietuvnikai” straipsnyje štai ką yra parašęs trumpai drūtai įsakmiai: “Latvių vartojamos lytis *leite*, *leitis* (*leišis*) ir žemaičių *leitukai* yra kuronizmas, arba gali būti ir finizmas (palygink liet. *šienas* ir estų *hein* “šienas”). Tos garsinės lytis žinomos ir upėvardžiuose, kurie lokalizuoti *kurų* (vartuju *kuras*, nes

kuršis yra pejoratyvi forma -š-) kalbinės įtakos srityje: *Leita*=Leitupalis — Graumenos int.; *Leitalė* — Leitės int.; *Leitė* — Rusnės int.”, — kuriuos visus kirčiuotus ir kaip reikiant metrikuotus galima rasti Lupež. 89 p. ir A. Vanago Liet. hidron daryba 86, 89, 102 p., kaip ir K. Būgos, J. Endzelyno bei kitų rimtuose veikaluose.

O šitaip autoriaus pasisakoma per daug šykščiai, nors ir drąsiai kategoriškai, net imperatyviai. Pvz. ne liet. *šienas* ir estų *hein* “šienas” žodžiai čia ne tiek yra svarbūs, kiek svarbi ir neužmirština žinia, kad anas lietuviškas žodis yra iš lietuvių pasiskolintas estų kalboje, ir kad reikėjo gi išaiškinti dvibalsių liet. *ie* iš *ei* ir estų *ei* (*šienas*, *hein*) reikalą ir jų santykį, įrodant bei pasakant, jog ten estų *ei* yra iš lietuvių irgi *ei*, kada vakariniai suomiai -ugrai (čia ir jų estai) kitados skolinosi ir šį, ir dar daug mūsų žodžių savo kalbos žodynui ir, žinoma, kasdieninio somiškojo gyvenimo reikalams bei dalykams pavadinti. Dabar lyg išeina, kad autorius net tikrai mąno lietuvių *šienas* žodį tarsi ir esant pasiskolintą iš estų kalbos *hein* žodinės lyties ir žodžio.

Pastabėlė: tyrinėtojai rašytojai visados turi atsiminti, kad baltų kalbos saviems žodžiams neturi priebalsių *h*, *ch* ir *f*, žinoma, išskyrus kokius vad. jaustukus, garsosekinius žodžius. Žinia pravarti yra ir istorikams bei geopolitikams, leidžianti suprasti net aisčių - baltų teritorijos ir aisčių - baltų tautų savarankiškumą nuo amžių.

Toliau, iš ano autoriaus ką tik čia išrašyto teksto štai kas būtina yra pasakyti reikalingai ir betkam pravarčiai:

a) Lat. *leitis* ir *leišis* “lietuvis” (abejur, taigi senojoje ir naujesnėje lytyje yra *ei*, ir tai yra išlikusi senoji šaknis, o tokios lat. “*leišis*” lyties ir nėra) autoriaus yra laikomi kuronizmais - kuršybėmis, betgi privalome žinoti, kad tai jau seniai yra latvių kalbės žodyno tikrieji nariai, svarbūs ir Lietuvos bei *lietuvio* tautovardžio net visai reikalingajai ir neišvengtinai bylai, kaip čia anksčiau jau skaitėme, kaip dar ir toliau skaitysime. Šaknis *leit* yra randama žodžiuose *leit-is* ir *leiš-is* iš *leit-is* ir taip pat *Leit-uv-a į *Liet-uv-a*, matau *Liet-uv-a*, *leit-u v-is į *liet-u* v-is. Tai čia autoriui vis kuronizmai - kuršybės? Koks gi lat *leišis* žodis kuronizmas, kad dėl *ei* dvibalsio jis baltizmas, o dėl atsidrusio š priebalsio jis net latvizmas? Iš toliau pamatysime, kad ir dusburginės Prūsijos vietovardyne esama vietovardžių su *leit-* šaknimis, ar ir su kitokiomis šaknimis, bet turinčiomis *ei* dvibalsį. Tai ir čia gal kuronizmai? Netrukus

čia sutiksime ir pačioje Lietuvoje su *ei* dvibalsiu šaknyje, — tai kokio “izmo” šitie būtų?

Tautovardžiai įprastinai yra stabilūs, pastovūs, ne tik jie seni, ir todėl jie nepasiduoda nei panaikinami, nei iš savo žodinio pamato išmūšami. Tai matėme, kalbėdami apie *Lietuvą* ir *Žiemgalę*. Kokiais “kuronizmais, finizmais”, ar kokiais kitokiais “izmais” autorius savo supratimu ir užsimetimu analogiškai, žiūrėk, ėmęs gali laikyti pvz. ir šitokius Lietuvoje ir lietuvių tautos plote esančius žodžius, kaip tik irgi turinčius *ie*, bet ir *ei* dvibalsius šaknyje, pvz.: šalia žodžio *Die vas* 4 žodį *dei vē* 2, deivė 4, *te isē* 1 ir *tiesā* 4, ir kt.; šalia *Žiēm-išk-is* 1 vtv, bei *žeim-išk-is*, ē- 2 bendrinio žodžio, *Žiēm+rag-is* upėv. ir *Žeim-en-ā* 3b, *Žeim-ik-ē* 2, *Žeimių ēžeras*, *Žeimių upēlis* (Lupež. 205, 203), *Žeimių 2- Žeimis 2- Žeimē* 2 mstl, gst. Kėdainių aps., *Žeimys 4- Žeim-ēl-is* 2 mstl., gst. Šiaulių apskrities žiemryčiuose (A. Salio vard. 46 p.), kur šį pastarąjį čiabuviai lietuviai Lietuvos Žiemgaloje taria tik *Žeimis 2*; ir dar apščiai ir plačiau kaimovardžių iš tos pačios *Žeim-* šaknies. Čia prijungiu su šakniniu *ei* dvibalsiu ir *Šeim-en-ā* 3b, upėv. — nemuninės Šešupės kairio - vakarinio įtako Širvintės dešinį - rytinį įtaką Vilkaiviškio aps. Pa-šeim-en-ių k. (Lupež. 162 p.); ir kt. ir t.t. Taigi, svarbu yra ir tai žinoti net visiems, rašantiems apie baltų teritoriją ir apie baltų tautų šeimą. Ir apie vakariečių baltų *kuršių* kalbės bei gyvenimo pėrėjimą į rytiečių baltų lietuvių ir latvių kalbas įsakmiai ir net studijuotinai išsimoka iš atitinkamų knygų patirti, o todėl žr. bent K. Būgos III. 156 p. ir A. Salio, — L.E. II. 135 ir XIII. 418 p., kaip ir J. Endzelyno bei kitų kalbininkų istorikų raštus. Viskas būtinai reikalinga ir Lietuvos, Latvijos bei visos Mažosios Lietuvos tikroms geroms pilnesnėms istorijoms.

Baltų vietovardžiuose ir asmenvardžiuose lygiai ta pati šaknis *leit-* randama yra ir dusburginėje Prūsijoje, taigi Mažojoje Lietuvoje bei Prūsijoje, ir žr. AON: *Layt+kayme*, *Leyt+kayme* (81 p.), *Leyten* (86 p., bet žr. toliau “b” skirsnelį, kur yra *Letten* gv.) ir t.t.; TPN: *Leit-ik-e* asmv. (51 p.) ir t.t.; Lietuvos Žemaitijos pietvakarių Klaipėdos srityje; Lietuvos dainuvinėje Sūduvoje žr. plg. *ei* ~ *ie* dvibalsių pasivadavimo atvejų: *Léip-al-ing-is* 1, lenk *Lejpuny*, taigi liet. *Leip-ân-ai* 1, mstl. ir netoli jo *Liep-al-ót-as* 1 — Glūšnaraisčio dalis (tankus miškas), panemunėje, apie Diržus Léipalingio par., kaimas netoli Prienų (Bg. III. 133); *Liep-alót-ai* 1 keli kaimai Suvalkų губ. (Bg. I. 161, 164).

Taigi, geriausia, ne apie kuronizmus, finizmus (pridursiu, — baltizmus, latvizmus, lietuvizmus, prūsizmus, sūduvizmus, jotvingizmus, augštaitizmus, žemaitizmus, dzūkizmus ir kt.) rašinėti, kur dar ir kaip reikiant istoriškai bei etniškai kalbiškai neišsiaiškinant, o tokioms temoms kaip tik reikiant net iš visa platės gausių vietovardinių pavyzdžių su jų gera geografija. Bet siūlytina būtinai prabilti apie visuotinesnį ir svarbesnį reikalą, svarbų bei reikalingą istorinei geografijai, pačiai istorijai ir etnografijai - etnologijai - tautotyrai: apie vakariečių baltų dvibalsį *ei* tikriniuose žodžiuose, kur rytiečiai baltai jo vietoje turi *ie* dvibalsį, ypač lietuviai nevengdami nė *ei* dvibalsio kaip jiems net iš seno nesvetimo, o apie tai čia kiek anksčiau ir esame pasiskaitę. Vietovardininkams, jei tyrinėtojams ne etbetkaip, tą viską pravartu kaip poterius išmanyti, mokėti, žinoti.

Apie žem. *leit-uk-ai* žodį, — kad pats autorius viską, ką iš kur žino, šaltiniškai pasakytų ir viešumai, tai būtų geriausia ir naudingiausia jam pačiam ir kitiems. O ir *leitukai* žodis autoriui gal yra ar kuršybė, ar somybė - finizmas, ar žemaitybė, ar dar gal kas? Tik prašom nešykštėti, o laikraščiai, manau, vietos nesigailėtų geriems dalykams išspausdinti. Lygiai veik panašus atvejas šit koks: yra brošiūrininkų, rašančių, kad, esą, Mažosios Lietuvos *Sembos* - *Sambos* kraštovardis esąs nuo kokio suvalskinio *žem-el-uk-o* kortų malkoje - kaladėje. Be aiškinimo ir reikiamų lygintinių duomenų išsina, kad rašantiems viskas "pigiau grybų", o mums skaitytojams be įrodymų nesuprantama, ir tiek.

b) *Lietuvio* ir *Lietuvos* tautovardžio reikalu rašyta randame ir Latvijos Kuršo rytinės kaimynystės Latvijos Žiemgalos pačioje šiaurėje, nebetoli Rygos įlankos, liet. Mūšā 4., lat. Mūsa, šiais laikais naujau ir visiškai kitaip lat. Liel+up-e "did+upė", vok. Mauss flu (Merkatoriaus Hondijaus 1627 metų žemėlapyje, tik jis kartografiškai geografiškai gerokai klaidinantis, nors šiaipjau aiškus ir, dėkui, turintis gerokai naujienų, nė LE-ijos dar nepastebėtų, bet labai pravarčių ir baltų teritorijos istorinio - etnografinio tyrinėjimo reikalams.) iš šaknies Mūs- iš Mūš-, upės žemupyje, kur yra ir 1199 metų datos (žinoma, ir iš anksčiau) prekybos vietovė ir uostas, Indrikio Latvio (IV.6) vadinamas lot. *portus Semigallorum* (Bg. III. 251 p. § 189), t.y. *Žeim+galių* ~ *Žiem+galių* uostas, buvęs valstybiškai ir ūkiškai tiesiogiai reikalingas Lietuvos valstybei, o tyrinėtojams — Lietuvos valstybės susikū-

rimui. Taigi, ten Mūšos žemupio tuoj dešiniame - pietiniame šone yra didžiulis liet. Bab-ýt-ės ežeras, lat Babītes ezers, o vok. Babit- S. (Sonderk. ir kt.), kurio ežero tą *Babytės* ežerėvardį J. Andriaus priešpaskutinis visai nelemčiausias žemėlapis, iš čia ši ežerėvardį iškėlęs, nukėlė net toliausiai į Latvijos Kuršo pietinę - žemaitinę juostą Liepojos apskrityje ir čia tą *Babytę* paskyrė esančiam taip pat dideliame ežerui, stovinčiam tuoj į žiemvakarius nuo Kretingos aps. Darbėnų vlsč., o šio kuršinio ežero tikrąjį liet. Papės - Popės ežerą, lat Papes ezers, vok. Pape- S. vardą visiškai panaikino. Žinoma, šitai žemėlapiai nekuriami ir istorijos bei geografijos nerašomos.

Babytės ežero, stovinčio į vakarus nuo Latvijos valstybės respublikos sostinės sen. Ringōs, dabar Rygōs prie Dauguvos pačio žemupio dešinio - šiaurinio įtako Ringōs - Ringēlės žiočių, labiau rytinės ežerinės dalies tuoj pietiniame šone randame du svarbius (ten jų yra kur kas daugiau) vietovardžius gyvenvietėms vadinti — *Skarda* ir piečiau šios *Letten* (Švengelio, Georgius Schwengell, 1628 metų istoriniame žemėlapyje).

Skardā 4, aišku, yra žemėvaizdinis - gamtovaizdinis vietovardis ir yra plačiai žinomas bei randamas baltų ir ypač lietuvių tautos plote, taigi ir Lietuvos Žiemgalos hidronimijoje bei toponimijoje, net neaplenkiant nė širvintinio Naugarduko aps. miesto bei Naugarduko augštumos su ten slėniais Nemuno augštupio kairėje - pietinėje pusėje, ir dar žr. PB. "Vilniaus pradžia", — Karys. 10 nr. 1973 m.

Vien *Skardos*, vietomis aplavintai *Skroda* rašant, žinoma, irgi iš baltų *Skarda* (žr. plg. Bg. I. 482, 483, III. 501, 540, 741, 881, 889 p.), vietovardinės šeimės tyrinėjimas baltų teritorijoje net daug ko gero ir naujo prisakytų apie lietuvių tautos plotą istorinį ir kartu dabartinį, — ir kartu vaizdžiai patalkininkautų Lietuvos istorijai.

Letten gv. P. Mantnieko Latvijos žemėlapyje yra rašoma lat. *Leiteni* (Latvių kalboje kirtis, žinoma, yra žodžio pradžioje.), taigi latvinės lyties *Leit-en-i*, o šaknies tos pačios *Leit-*, kaip ir lat. *leitis* ~ *leišis* "lietuvis". Dėl šaknies *Leit-*, o ne *Leiš-*, šis vietovardis yra senas, kaip ir ten gyvenvietė sena. Būtų liet. *Leit-ēn-iai* 2, reiškia *lietuvių*, lat *leitis leišiu* tautovardį ir lietuvių ten gyvenamąją apylinkę, — įsidėmėtina, (Latvijos) Žiemgaloje, o ne (Latvijos) Kurše, ir Mūšos bei Dauguvos baseine, o ne Ventos baseine. Dėl *Letten* - *Leiteni* vtv. žr. šio skirsnio labiau į pradžią apie AON. 86 p. *Leyten* vietovardį.

(Bus daugiau)

Redaguoja —
S. Kaunellėnė
531 W. Grand Blvd.
Detroit, Mich. 48216

TREM TIES TRIMITAS

RUSAI NAIKINA MŪSŲ TAUTINIŲ MENĄ

ONA MIKULSKIENĖ

Bolševikai, pirmą kartą okupavę Lietuvą, suspėjo areštais, kalėjimais bei išvežimais į Sibirą įbauginti mūsų žmones, pasidaryti sau paklusniais. Suspėjo įvesti griežtą cenzūrą spaudai, literatūrai, teatrui ir chorams. Bet antrą kartą okupavę jau ėmė griauti kryžius bei koplytėles su mūsų liaudies skulptorių kūryba — skulptūromis ir raižiniais, plėsti nuo klėčių ir priėngių meniškų medžio drožinius, neva tai, į muziejus, o tikrumoje — sunaikinimui. Kad nieko neliktų, kas primintų seną ir spindinčią mūsų tautos kultūrą.

Mūsų moteriškoms širdims didžiausias skausmas, kad rusai ėmė reformuoti mūsų žaviuosius tautinius drabužius ir jau gana toli pažengę. Šiandien okupuotos Lietuvos merginos apkarstytos visokiais blizgučiais šoka ne tai lietuviškus, ne tai rusiškus tautinius šokius. Darsi šurpu, kas toliau dės. Mūsų gražiųjų tautinių drabužių Lietuvoje nė ženklo nebeliks. Taip ir rusai visu įnirtimu verčia pačius lietuvius reformuoti visą, kas mūsų tautoje yra pranašesnio — prastinti, banalinti, kad nepralenktų rusų tolygaus pasireiškimo.

Štai tų priverstinių reformų autentiška istorija, atpasakota mano konservatorijos kolegos, komp. Jono Švedo, buvusio Vilniaus filharmonijos Liaudies Ansamblio "Lietuva" vadovo.

Po antrojo pasaulinio karo Stalino pataikūnams Maskvoje prireikė savo "dievaitį" pradžiuginti karo laimėjimo pasekmėmis. Į Maskvą suvežė naujai pavergtų tautų: lietuvių, latvių ir estų menininkus, kad per ašaras džiugintų pavergėją ir prievarta reikštų padėkas.

Tuo tikslu buvo suruošta Maskvoje vadinama Meno dekada 1954 m. Visų tarpe lietuvių tautos meno apraiškų, žymiausią vietą užėmė

Vilniaus Filharmonijos Liaudies Meno Ansambelis "Lietuva", tuomet vadovautas komp. Jono Švedo. Mūsų talentingų dailininkų — dekoratorių tautiniais motyvais pasakiškai išpuoštoje scenoje, rinktinių balsų profesionalų choro, gausaus puikių kanklininkų ir pučiamųjų liaudies muzikos instrumentų orkestro išpildomos dainos, grakštūs tautiniai šokiai ir akį veriantys, spalvingi tautiniai drabužiai, išlepintą Maskvos publiką pritrenkiančiai žavėjo. Žinoma, tas baisiai nepatiko Kremliaus ponams. Kaip vergai gali kultūringiau ir žavingiau pasireikšti negu jų burliokiški ansambliai! Juk "didžiosios tėvynės" pasireiškimų niekas neturi teisės pralenkti. O vargšė čebatuota ruskelė, šokdama savo "kazachiokus", grakščiai lietuvaitei šokančiai Blezdingelę, niekuomet neprilygs.

Tuojuo po koncerto Kremliuje įvyko aukštųjų meno politrukų posėdis, įvykdyti jų valdovo reikalavimus — suniekinti ansamblio "Lietuva" koncerto meninį lygį, ypatingai publiką sužavėjusius tautinius drabužius. Tuojuo meno kritikams buvo duotos atitinkamos instrukcijos ir rytojaus dienos laikraščiuose ansambelis "Lietuva" buvo baisiausiai iškoneveiktas. Girdi, tokių prabangių tautinių drabužių neturtinga lietuvių tauta niekuomet neturėjo, kad tokius drabužius nešiojo tik dykaduonės, išlepintos dvarininkų dukterys, kad jie yra specialiai sugalvoti ir jie lietuvių tautinių audinių meno neatstovauja. Ir, bendrai paėmus, tokie ansamblio pasireiškimai "komunizmo statybai" netarnauja ir, kaip tokie, nėra pageidaujami. Taip pat neigiamai atsiliepė kritikai ir apie liaudies muzikos instrumentų orkestro muziką, bei pačius instrumentus ir tautinius šokius.

Tą Judo pareigą labai sąžiningai atliko žymi

meno kritikė latvė, kurios minėta kritika tuojau buvo išversta į daug sovietinių kalbų ir pasirodė visuose didžiauosiuose sovietų laikraščiuose.

Čia pat, Maskvoje, lietuviams paaiškėjo, kad ansamblis "Lietuva" gali būti uždarytas arba įvesta drastiška cenzūra. O ansamblio vadovas, anksčiau pagerbtas aukščiausiais titulais ir ordinais, aišku, pateko į pačių aukščiausių valdovų nemalonę. Netrukus komp. J. Švedas Vilniuje buvo Maskvos meno politrukų ilgai tardomas ir, vos įpusėjęs šeštą dešimtį metų, buvo atleistas į pensiją.

Ansamblis, netekęs vienintelio Lietuvoje likusio liaudies meno žinovo, tuojau sugniužo. Naujas vadovas turėjo paklusti politinių instruktorių reikalavimų ir kurį laiką rimtai nebeprisireikšdavo. Dabar daugiau išpildo Leninui pagarbinimus, negu mūsų liaudies dainas.

Kaip gi su tais mūsų tautiniais drabužiais?

Nevienas dar ir dabar teiraujasi, ar nepriklausomoje Lietuvoje austi ir nešioti tautiniai drabužiai tikrai yra autentiški, kaip mūsų prosenelės ausdavo ir nešiodavo ir iš kokių šaltinių mes žinome jų raštus bei sukirpimo formas, nes jau gerokai prieš pirmąjį pasaulinį karą mūsų kaimo mergaitės tokių rūbų nebe nešiodavo?

Seniausius šaltinius suradome Karaliaučiaus universiteto bibliotekoje. Juose yra mūsų tautinių drabužių piešiniai ir spalvų aprašymai iš 19-to šimtmečio. 1939 metais Šaulių Moterų Taryba išleido savo jubiliejinį leidinį, pavadintą "Tautiniai Drabužiai", paruoštą Dotnavos Žemės Ūkio Akademijos lektorės Mikalinos Glemžaitės. Jame sudėta visų Lietuvos etnografinių sričių tautiniai drabužiai — natūralios merginų foto nuotraukos su spalvų aprašymais. Taip pat juostų ir kitokių audinių gausus rinkinys. Taip pat tautinių drabužių tyrinėjimo ėmėsi dailininkai Anastazija ir Antanas Tamošaičiai, lankydami Lietuvos kaimuose, rinkdami skiautes seniausių audinių ir pas senutes tyrinėdami sukirpimo formas ir sudarė kelias Žemės Ūkio Rūmų išleistas "Sodžiaus meno" knygas. Pagaliau Tamošaičiai buvo įsteigę savo tautinių drabužių — medžiagų audyklą Kaune, pasukui Vilniuje. Jie aprūpino tautinėm medžiagom daugumą jaunimo ir ansamblius labai skoningais tautiniais drabužiais. Taigi, nepriklausomoje Lietuvoje austieji ir pasiūdinti tautiniai drabužiai buvo autoritetingų žinovų nustatyti ir tikrai autentiški.

Po minėtos Dekados bolševikai energingai

ėmėsi mūsų tautinius drabužius reformuoti. Į talką, tikriausiai įsakymu, ne prašymu, pasiėmė tik iš Sibiro grįžusią, tą pačią, jau senutę, Mikaliną Glemžaitę, kuri paruošė pasibaisėtinai suprastintų tautinių drabužių leidinį, pagal kurį privalėjo audyklos austi medžiagas ir siuvyklos siūdinti drabužius. Leidinyje nėra tikrų foto nuotraukų, vien pieštos figūros. Spalvos niūrios, rusvos arba samaninės, tiek vyrų, tiek moterų drabužiams. Sukirpimo formos suprastintos, subanalintos, kad tinka tik kolektyvinių ūkių melžėjoms ar vyrams, prie kasdieninių darbų, bet ne šventiniam pasipuošimui ar scenai.

Kai lietuvaičių buvo didžiausias idealas išsiausti tokius rūbus, kokių kitos neturi, kad išreikštų savo fantaziją ir sugebėjimą, tai šiandien ten tautinių šokių grupėms ar chorams pasiūdinama, kaip uniformas, vienodus drabužius, kas visai priešinga mūsų tautos charakteriui ir papročiams. Širdį gelia žiūrint į tą niūrų vaizdą. Žinome, kad mūsų tautiečiai nepatenkinti, bet pasipriešinti negali. Va, okupantas pasiekė savo klastingo tikslo ir mūsų šokėjai bei chorai, kaip gėlių darželis, įvairiom spalvom nebežydės. Ten žmogus net pasipuošti pagal savo skonį negali.

Okupuotoje Lietuvoje dabar labai madinga dėvėti stilizuotus drabužius, tiek pavienių merginų, tiek atskirų chorų, ansamblių bei tautinių šokių šokėjų grupių, kaip, neva tai, tautiniais motyvais stilizuotas uniformas. Tikrumoje skoningas, tautiniais motyvais drabužių stilizavimas nebūtų tokia blogybė. Geriau tegu mergina dėvi gražiai stilizuotą, tautinių raštų drabužį, negu katiušų iš Maskvos atvežtos mados. Bet kuomet aiškiai matosi okupanto klastingi tikslai, neva tai tautiniais motyvais stilizuotomis uniformomis visuotinai išstumti užmarštin mūsų žavius tautinius drabužius, kuo mes galime didžiuotis ir išsiskirti iš kitų tautų, tai jau nedovanotinas nusikaltimas prieš tautos kultūrą ir praeitį. Kodėl rusai savo tautinių drabužių nestilizuoja? O jei kuriam scenos momentui parodyškinti ir pastilizuoja, bet pagrinde savo autentiškų drabužių griežtai laikosi.

Malonu pastebėti, kad išeivijos lietuvių chorai ar tautinių šokių šokėjų rateliai dar tebedėvi tikrus tautinius drabužius. Tad ir ateityje neatsisakykime tų tautinių vertybių, kurias mums sukūrė ir paliko mūsų brangios močiutės, kas mus šiltai riša su tėvyne ir garbinga tautos praeitimi. O mus, sesės šaulės, su Lietuvos šaulių sukurtois tradicijomis.

MŪSŲ ŽUVUSIEJI DVASIŠKIAI ŠAULIAI

PRANAS VARGAS

Kun. Baltrimas, Stasys, gimęs 1889. 1941 metų birželio 23-24 dienomis milicijos politrukui Ausiejui Petrovui padeginėjant Zarasų miestą, žudant sugautuosius vyrus, kalėjime nužudžius plk. Igną Pašilį, į klebonijos kiemą įvažiavo sunkvežimis su keliais kareiviais. Iš sunkvežimio sunkėsi kraujas. Tuo metu klebonijoje meldėsi kun. Baltrimas. Jį suėmė ir įmetė į sunkvežimį. Šeštame kilometre už Zarasų, Latvijos pusėj, I Pas. karo apkasų duobėje buvo rasti nužudytųjų lavonai. Vienintelį lavoną atpažino dailininkas Kolba — savo brolių. Kitų lavonų nebuvo galima atpažinti. Manoma, kad vienas iš jų buvo kunigas Baltrimas.

Kun. Vladas Butvila, gimęs 1891 m. Lietuvai laisvę atgavus, 1920 m. kun. Butvila buvo Utenos Saulės gimnazijos kapelionas ir Šaulių Sąjungos narių verbuotojas. Tuo metu lenkai veržėsi į Lietuvą. Kun. Vladas iš moksleivių suorganizavo šaulių būrį, kuris įsijungė į kovas su lenkais, ėjo sargybas mieste. Jis buvo tiesaus būdo ir geras pamokslininkas. Okupavus Lietuvą bolševikams, kun. Butvilą suėmė. Sibire laikė su kriminaliniais nusikaltėliais, kurie, sargybinių užsiundyti, kunigą Butvilą sudaužė. Be sąmonės ir nuovokos grąžino į Lietuvą, kur tuojau ir mirė.

Kun. Jonas Daugėla, gimęs 1909 m. Molėtų valsčiaus, Stirnių parapijos administratorius, aktyvus šaulys. Išvengė kruvinojo birželio trėmimų. Hitlerio-Stalino karui prasidėjus, slapstėsi. Rusų armijos daliniai vieškeliu nuo Molėtų traukėsi Labanoro link. Vos vieškely nusėdo dulakės, kun. Jonas grįžo į kleboniją. Vietiniai žydai ir rusai neišleido kun. Jono iš akių. Pravažiudama viena mašina su išdavikais užsuko į Stirnius. Juos pastebėjęs kun. Jonas įbėgo į ežerą ir pasislėpė nendrose. Žvalios išdavikų akys jį pastebėjo. Ištraukė iš ežero ir sušaudė.

Kun. Petras Liepa, gimęs 1886 m. Klebonavo Skiemonyse, Utenos apskrity. Veiklus šaulys, karštas patriotas. Mylėjo kiekvieną dorą lietuvį, nežiūrėdamas jo pažiūrų, padėties, ar mokytas, ar bemokslis būtų. Paklydėlius, linkusius nuskalsti tėviškai pamokydavo, įspėdavo. Parapijiečiai savo kleboną labai mylėjo ir gerbė. Bolševikams tokie pavojingi. Antrosios okupacijos metu suėmė ir Sibire nukankino.

Kun. Petras Liepa, gimęs 1901 m. Negiminingas pirmajam. Pirmas kunigystės dienas pradėjo Ukmergės apskr., Vyžuonų parapijoje. Į pavasarininkų eiles sutraukė visas parapijos mergaites. Vyrų įsijungė į Šaulių Sąjungos eiles. Susidarė 17 vyrų raitelių būrys. Šaunūs žirgai, kariški baltai, pikės, visi uniformuoti. Mergaitės ėmė rikiuotis į šaules. Kun. Petras susivokė, kad jaunimo tarpe turi būti vienybė, neprieštaravo ir pats pareiškė norą įstoti į šaulius. Organizavo angelaičius. Vyžuonose laisvalaikis pašventė tik jaunuomenei. Pats save pamiršo. Kunigiški rūbai skurdūs, apibrizgę. Perkeltas į Gaidžiūnus. Bolševikams laimėjus karą, kun. Liepa suimtas ir išvežtas į Sibirą, kur nakties metu, audrai siaučiant, buvo suvažinėtas traukinio.

Kun. Matas Lajauskas, gimęs 1872 m. Profesoriavo Vilniaus seminarijoje. Už lietuvišką veiklą iškeltas į gudišką parapiją. 1924 metais atkeltas į Molėtų parapiją, kur buvo klebonas ir dekanas. Klebonas Lajauskas Lietuvos Šaulių Sąjungą laikė lietuviybės tvirtove, todėl kiekviena padori mergaitė ir kiekvienas doras vyras privalo jai priklausyti. Besiruošiančius vesti, ar kūmus atėjusius į kleboniją, užklaudavo ar šauliai. Gavęs neigiamą atsakymą užduodavo poterių. Tiems nustebus, paprašydavo ateiti kitą kartą. Persekiojo naminės varytojus. Jis matė iš skurdo ir tamsos kylančią jaunąją Lietuvą, kurią caras virš šimto metų laikė tamsią, juodą. Skaudžiai išgyveno bolševikinę okupaciją, kai Lietuvą ėmė valdyti iš padugnių išlindę tinginiai, nusikaltėliai. Nelaukė kun. Lajauskas vokiečių, bet sakėdavo: "Geriau su protingu pamest, negu su durnium rast".

Karas. Bolševikinė armija jau atrodė baigė trauktis per Molėtus. Tuo kart kun. Matas sirgo. Iš slėptuvės susiieškojo tautinę vėliavą. Silpnaproty žydukas pasako, kad klebonas nemėgo bolševikų. To užteko. Tuojau mašina į klebonijos kiemą. Kun. Matą suima ir pavežę už miestelio sušaudo. Gyventojai, pasitraukus bolševikams, surado lavoną ir jis su kitais šauliais partizanais buvo palaidotas ant šventoriaus. Kun. Matui buvo pastatytas paminklas, bet šios okupacijos metu paminklas buvo išniekintas.

Kun. Antanas Mažeika, gimęs 1901 m. Klebonavo Jonišio parapijoje, Utenos apskr. Kun. Mažeikos klebono pareigos buvo nelengvos. Daugelis dvarų sulenkėjusių rankose. Iš dvarų žemių gavo savanoriai ir bežemiai. Ponai paspruko į Lenkiją. Antrojo karo metu siautėjo lenkų partizanai ir daugelį mūsų savanorių šeimų ir buvusių bežemių išžudė. Bolševikai nekentė kun.

“Žalgirio” šaulių kp. šauliai ir svečiai Jūros Dienos iškilmėse Erio ežero krantinėje. Uniformuoti: kp. p-kas komp. A. Mikulskis ir muz. Ona Mikulskienė, kair. — Moterų vadovė, kp. vicepirmininkė J. Budrienė, š. A. Pinkuvienė ir L.B. Ohio Apygardos p-kas, atidaręs Jūros Dienos iškilmes, K. Žiedonis.

JŪROS DIENA KLEVELANDE

“Žalgirio” Šaulių Kuopa, Klevelande, subūrusi gražų skaičių jaunimo ir brandesniųjų vandens sporto mėgėjų į Jūros Šaulių sekciją, š. m. liepos 27-tą dieną ant Erie ežero krantinės, suruošė tradicinę LIETUVOS JŪROS DIENĄ

Į iškilmes suvažiavo netili šimto lietuvių, o jas stebėjo žymiai daugiau amerikiečių, nes ta vieta priklauso amerikiečių vandens sporto klubui. Atidaromąją kalbą pasakė Ohio LB Apygardos pirmininkas Kazys Žiedonis, mintimis nu-

kėlęs į Lietuvos Jūros Dienų istoriją ir jų reikšmę tautai. Svečiams ir jūreiviams susėdus į motorinius laivus, buvo atlikta tradicinė Jūros Dienų ceremonija, laivais išvežtas vainikas su tautiniu kaspinu ir nuleistas į vandenį, žuvusiems Lietuvos jūrininkams pagerbti. Vainiką į bangas nuleido Jūrų Šaulių sekcijos vadovas Algis Andrašiūnas. Gaila, jau iš vakaro Neptūnas buvo kažko užsūrūstinęs ir būriniai laivai iš doko negalėjo išplaukti. Čia karšta padėka senam jūrininkui, Klevelando Ramovės sk. pir-

mininkui ir maloniam šaulių bičiuliui Antanui Jonaičiui, kuris savo puikiu motoriniu laivu prisijungė prie šaulio Jono Paužos tokio pat laivo ir, su trupučiu rizikos, galėjome išplaukti į pasišiaušias bangas tradicinę ceremoniją atlikti.

Po iškilmų ežero krante, šauliai ir svečiai suvažiavo į netoliese esantį erdvų ir gražų šaulio J. Paužos sodą, sesių paruoštomis vaisėms ir brolių paruoštam atsigavimui. Tos vaisės po iškilmų turėjo ir gilesnę prasmę. Kuopos valdyba buvo nutarusi ta proga įsteigti “šaulių

Mažeikos. Antrą sykį jėga pagrobę Lietuvą, komunistai kun. Antaną suėmė ir iškankinę katorgoj leido parvykti į Lietuvą, kur jis tuoj ir mirė.

Kun. Aleksandras Mileika, gimęs 1881 m. Ilgametis Vyžuonų parapijos klebonas. Ekonomistas, verslininkas. Turėjo du stambius dvarus, spirito varyklą, bankelį ir pieninę. Padėjo daugeliui patekusių į skolas. Buvo Vyžuonų Šaulių Rėmėjų būrio narys. Labai vertino Šaulių Sąjungos organizaciją ir ją rėmė stambiomis aukomis. Bolševikams okupavus Lietuvą buvo suimtas ir dingo be jokių pėdsakų.

Kun. Jurgis Šimonėlis, gimęs 1898 m. Kunigavo Biržų-Rokiškio parapijose. Dirbo Šaulių Sąjungoje ir kitose lietuvių jaunimo organizaci-

jose. Kun. Šimonėlis buvo biednuomenės labai mylimas, nes pagal išgales jis jiems padėjo, todėl bolševikai jį laikė savo priešu. Antrosios bolševikų okupacijos metu suimtas, kankintas katorgoj, kalėjimuose. Visiškas invalidas 1957 m. numirti grąžintas į Lietuvą.

Kun. Balys Vėgelė, gimęs 1880 m. 1941 m. birželio mėn. bėgančių iš Lietuvos bolševikų prie Kauno nužudytas, nes vilkėjo kunigiškus drabužius. Kun. Balys buvo labai aktyvus Šaulių Sąjungos narys.

Tai 10 brolių šaulių — dvasiškių, bolševikinių okupantų nekaltų aukų. Jų auka įpareigoja gyvuosius juos ir visas kitas aukas, prisiminti. Kurie dar turi žinių apie žuvusiuosius, siųskite redaktorei, kad būtų galima paskelbti.

Jūrininkų Fondą", sutelkti lėšų laivams įsigyti. Tad, pavaišinus ir šaulių dainoms nuskambėjus, kuopos pirmininkas kreipėsi į šaulius ir svečius primindamas, kad mūsų tauta nuo amžių yra jūrų tauta. Kiek amžių ošia Baltija ir kiek amžių prie jos kranto gyvena lietuviai, taip senai Baltijos bangas raižo mūsų žvejai, kurie net per 700 metų Kryžiuočių okupacijos išliko lietuviais ir Klaipėdą atvadavus, dar tebekalbėjo lietuviškai. Ir mūsų šaunūs pirkliai — "rausvo vario laivužėliais, balto šilko žėgėliais" — net iki Viduržemio jūros verė savo prekes: gintarą ir brangius kiauinių kailius, o atgal — kiečiausius italų kardus ir šarvus — kovotojams, metalines sages, koralus ir šilko skaras — merginoms ir kunigaikštienėms. Todėl šiandien "Žalgirio" šaulių kuopa su jos Jūrų Šaulių Sekcija, atgaivindama tradicinę Lietuvos Jūros Dievą, įsteigia "Šaulių Jūrininkų Fondą", laivams įsigyti, ir labai širdingai prašo visus, pagal galimybes, į jį įsijungti savo auka, kad "Žalgirio" jūreiviai, sekančioje Jūros Dienoje, su nuosavais laivais galėtų lenktyniauti su kitų kuopų broliais šauliais ir broliais Jūrų skautais budžiais.

Fondo pradžia kuopos pirmininkas, kartu ir C-ro Valdybos vicepirmininkas su žmona Ona Mikulskiene, kuopos Moterų sekcijos vadove ir Sąjungos Moterų vadove, paaukojo 1,000 dolerių. Po geros pradžios, Jūrų Sekcijos vadovas su žaviom sesėm aplankė, medžių pavėsyje jaukiai besivaišinančius svečius ir šaulius su aukų lapu ir surinko 180 dolerių. Sesės iš savo vaišių ir loterijos, o brolis D. Vaičiūnas iš gaivinančių gėrimų sudarė kitą 180 dolerių. Tad į minėtą fondą buvo sudaryta 1,360 dolerių. Stambiausi aukotojai buvo: šaulys Vincas Čečys — 100 dol. ir Genovaitė ir Albinas Karsokai — 25 dol. Medžio skulptorius, šaulys Viktoras Degutis padovanojo nemažą motorinį laivą, kurį atnaujinę, jūreiviai galės naudoti. Visiems dėkingi žalgiriečiai jūrininkai tikisi dar šią vasarą į ežerą išplaukti nuosavais laivais.

Kuopos valdyba vertina, kad Jūros Diena vispusiškai puikiai pasisekė, užsibrėžti tikslai pasiekti, dabar laukia nauji žygiai. O tie planai: dalyvauti "Pavergtųjų Tautų" demonstracijoje, suruošti metinę gegužinę, rudens šventę ir t.t. Kas būtų, jei nesirastų pasišventusių

šaulių darbščiųjų bitelių. Todėl kuopos valdyba reiškia išskirtiną padėką vyriausiai vaišių šeimininkei sesei Elenai Šarkauskienei, jos padėjėjoms, nemaža maito paaukojusioms: solistei Norai Braziulienei ir pianistei Genovaitei Karsokiei bei Stasei Vaičiūnienei. Parengimų vadovui Domui Vaičiūnui, gražaus sodo savininkui Jonui Paužai, išdininkui Albinui Karsokui ir Jūrų Šaulių sekcijos vadovui — Algiui Andrašiūnui.

Šaulių bičiuliams: Antanui Jonaičiui, ponams Andrijauskams ir visiems aukotojams, parodžiusiems kilnų supratimą Lietuvos Šaulių Sąjungos tikslams. Taip pat graži padėka Tėvynės Garsų radijo valandos vedėjui Juozui Stempužiui, Dirvos redaktoriui Vytautui Gedgaudui ir šauniam foto reporteriui Jonui Garlai, už mūsų rengtos Jūros Dienos garsinimą. Pagarba ir padėka kun. Boliui Liubauskui už paskelbimą Šv. Jurgio bažnyčioje ir atsilankymą į Jūros Dieną.

*Už uostą, už mėlyną jūrą,
Už švyturį, Nemuno žiotį.
Paliksime nebaigtą vagą
Ginkluotiems jei reiktų išjoti. P.V.*

Rambynas

Rugsėjo 7 d. Klevelande, prie ežero, buvo pakrikštytas šaulio F. Navicko Nidos laivas. Iš k.: Z. Dučmanas, kunigas Dziegoraitis, atlikęs krikšto apeigas ir pašventinę laivą, A. Mekešienė, M. Smelstorius, A. Smelstorienė, A. Jonaitienė, Andriušaitienė, F. Navickas — Nidos laivo savininkas, A. Jonaitis ir dr. K. Pautienis.

PERŽIŪRĖKIME SAVO STATUTĄ

Balys Gražulis

Lietuvos Šaulių Sąjungos Tremtyje šeštame visuotiniame atstovų suvažiavime Detroite buvo iškeltas sumanymas pakeisti sąjungos pavadinimą, išbraukiant iš jo žodį "Tremtyje". Buvo siūlomi ir kitoki sąjungos vardo pakeitimai. Dėl tų pasiūlymų kilo karšti ginčai. Kadangi tokio svarbaus reikalo taip staiga išdiskutuoti neįmanoma, todėl buvo priimtas nutarimas sudaryti Statuto Globos Komisiją. Komisiją sudaryti buvo pavesta Sąjungos Pirmininkui. Komisija, apsvarsčiusi šį ir kitus statuto klausimu pasiūlymus savo rekomendacijas patieks sekančiam suvažiavimui.

Sąjungos pirmininkas Statuto Globos komisiją sudarė. Jos pirmininku yra Detroito "Stasio Butkaus" šaulių kuopos šaulys, teisininkas Marijonas Šnapštys.

Taigi, tai komisijai ir reikia siųsti pastebėjimus ir keistinus statuto nelygumus. O gal naudinga būtų juos ir savoje spaudoje padiskutuoti. Gi keistinių paragrafų Sąjungos Statute yra. Štai aš pastebėjau, kad paragrafas "Garbės Šauliai" ir netikslus ir per daug dosnus. Todėl šiuo reikalu parašiau Statuto Globos Komisijai, žemiau spausdinamą raštą. Norėčiau, kad šiuo klausimu spaudoje pasisakytų kiti šauliai. O jei ne spaudoje, tai raštu Statuto Globos Komisijai.

P a s i ū l y m a s

Liečia Sąjungos Statuto devintą skyrių "Garbės Šauliai".

1. Siūlau šio skyriaus pavadinimą pakeisti į **Garbės Šauliai ir Nusipelnę Šauliai**.

Motyvas: Statuto 53 ir 57 paragrafų pakeitimas.

2. Statuto 53-čias paragrafas sako: "Nusipelnę Lietuvai ar Lietuvos Šaulių Sąjungai Tremtyje asmenys gali būti renkami garbės šauliais. Garbės šauliai yra: Sąjungos garbės nariai ir dalinių garbės šauliai".

Siūlau šį paragrafą pakeisti sekančiais: Nusipelnę Lietuvai ar Lietuvos Šaulių Sąjungai Tremtyje asmenys gali būti renkami Garbės Šauliais. Nusipelnę šauliai gali būti renkami Nusipelnusiais Šauliais. Garbės Šauliai yra Sąjungos Garbės šauliai, o Nusipelnę Šauliai —

Sąjungos nusipelnę šauliai ir dalinių nusipelnę šauliai.

Pastaba: Gražu būtų išrinkimą į Garbės ar Nusipelnusius Šaulius jungti su apdovanojimu Šaulių Žvaigždės Ordinu.

Motyvai: Nors praktikoje garbės šauliais iki šiol buvo renkami šauliai, tačiau garbės šauliais gali būti ir nešauliai, nes statusas sako: "**nusipelnę asmenys** gali būti renkami garbės šauliais".

Pats vardas "Garbės Šaulys" reiškia, kad tam tikram asmeniui suteikiama garbė vadintis šauliu. Gi šauliui tos garbės nereikia, nes jis yra tikras šaulys. Pavadininti jį garbės šauliu reiškia pažeminti, sulyginti su organizacijai nepriklausančiu asmeniu. Nusipelnę šaulys gali būti tik Nusipelnusiu Šauliu.

Pažvelgę į kitų organizacijų (lietuvių ir nelietuvių) praktiką rasime, kad kai kurios iš jų turi organizacijai nusipelnusių asmenų nenarių, išrinktų garbės nariais. Net valstybės turi garbės piliečių. Antai, prezidentas H. Trumanas buvo graikų parlamento išrinktas Graikijos garbės piliečiu. Prez. J.F. Kennedy buvo garbės berlynietis, o W. Churchillis buvo JAV garbės pilietis. Tačiau nežinoma, kad valstybė savo pilietį išrinktų garbės piliečiu. Nusipelnę piliečiai apdovanojami ordinais.

Visos valstybės (ir Lietuva) turi garbės konsulais svetimos valstybės piliečius. Garbės konsulai diplomatinio statuso neturi, neturi nei konsularinės įstaigos. Pav.: amerikietis Owen C.J. Norem yra Lietuvos Garbės Konsulas Los Angeles, Calif.

Visi universitetai praktikuoja nusipelnusių asmenų išrinkimą į garbės daktarus. Išrinktais gali būti net universiteto nelanę žmonės. Savo nusipelnusių mokomojo personalo narius pakelia į profesorius emeritus.

Paprastai išrinkimas garbės nariu išrinktajam nesuteikia jokių teisių ar privilegijų, nei uždeda kokių nors pareigų. Žodis "garbės" tik tai ir reiškia. Išrinktasis esti pagerbiamas, bet ir jis savo autoritetu teikia organizacijai garbę, o tuo pačiu ir naudą. Jis ir neturėdamas teisių gali organizaciją įtaigoti, ją moraliai veikti. Didžiausia iš jo nauda yra ta, kad jis savo iniciatyva, ar prašomas, gali jį išrinkusiai organizacijai padėti plačioje visuomenėje veiksmu ar žodžiu.

3. Statuto 57-tas paragrafas sako: "Sąjungos garbės nariai ir dalinių garbės šauliai visuose jų dalyvaujamuose susirinkimuose ir posėdžiuose turi sprendžiamąjį balsą".

Siūlau šį paragrafą pakeisti sekančiais:

Sąjungos Garbės Šauliai gali būti kviečiami dalyvauti Sąjungos Centro Valdybos posėdžiuose ar Sąjungos narių suvažiavimuose svečių teisėmis. Sąjungos Nusipelnę Šauliai gali dalyvauti Centro Valdybos posėdžiuose **patariamuoju balsu**. Dalinių nusipelnę šauliai gali dalyvauti dalinių valdybų posėdžiuose **patariamuoju balsu**.

Motyvai. Garbės Šauliai posėdžiuose ir suvažiavimuose sprendžiamąjį balsą negali turėti vien dėl to, kad jie nėra Sąjungos nariai. Be to, Sąjungos organizaciniai reikalai jiems, kaip aktyviai jos darbuose nedalyvaujantiems, negali būti gerai žinomi, todėl jų kišimasis gali įnešti painiavos ir nesusipratimų.

Nusipelnę šauliai jų dalyvaujamuose posėdžiuose negali sprendžiamąjį balsą turėti todėl, kad sprendžiamąjį balsą turi tik teisėtai į vadovaujamas organus išrinkti šauliai. Neišrinktų asmenų ar narių dalyvavimas posėdžiuose sprendžiamuoju balsu **pažeistų demokratinę organizacijos principą**. Tačiau jų didelį patyrimą ir nusimanymą reikia išnaudoti išklaupt jį patarimo, ar patarimu pasinaudojant.

Kiti gali būti nuo aktyvaus dalyvavimo organizacijos veikloje jau nutolę ir gali esamos padėties ir laiko reikalavimų nežinoti ir nejausti. Todėl jų sprendžiamai gali būti net žalingi.

Pagalvotina ir apie tai, kad dauguma Garbės ar Nusipelnusių šaulių išrenkami jau senyvo amžiaus. O begyvendami vis labiau sensta. Gi žinoma, jog žymi dalis senų žmonių pasireiškia senilizmu, serga arterijų sukalkėjimu, mažinančiu atmintį, silpninančiu protą. Dažnai tokie žmonės pasižymi užsispyrimu, išsižeidimais, visa žinojimu, nepakanta. Tad jau vieno tokio žmogaus dalyvavimas posėdyje gali įnešti nepageidaujamų ginčų, nesantartvės ir net nulemti tą ar kitą sprendimą į žalingą pusę. Vėl gi, prileiskim, jei keletas, ar net keliolika Nusipelnusių Šaulių, tegu ir visiškai sveikų, panorėtų posėdyje dalyvauti, tai jie sudarytų daugumą. Tokiu atveju, išrinktieji valdybos nariai pasijustų nereikalingi. Ir tai vestų į organizacijos išsigimimą.

Per didelių privilegijų suteikimas ir jomis naudojimasis jau turėjo Sąjungai nemalonių padarinių. Keletos bylų Sąjungos Garbės Teisme šaknys veda į to paragrafo teikiama privilegija.

Man žinomos kelios lietuvių organizacijos renka savo narius garbės nariais, bet nei viena jų neteikia jiems ypatingų privilegijų, nei duoda teisę dalyvauti posėdžiuose sprendžiamuoju balsu.

Iš viso, gražu ir reikalinga gerbti

Lietuvos Šaulių ir ALTo vadovybės laike iškilmių Lietuvių kapinėse Chicagoje. Iš kairės: Vl. Išganaitis, T. Blinstrubas, D. Bobelienė, dr. K. Bobelis, J. Skorubskas ir Alg. Budreckas. Nuotr. Gulbinsko

nusipelnčius savo narius, bet neprotinga įvairias privilegijas ir teises vėjavaikiškai seikėti.

ŠAULIŲ NAMAI — TAUTOS NAMAI V. O.

Čikagos "Vytauto Didžiojo" šaulių rinktinė yra Sąjungos pasididžiavimas. Ar praėjo bent vienos demonstracijos prieš mūsų tautos pavergėją — rusiškąjį komunizmą, kurioje nebūtų dalyvavę uniformuoti, drausmingi "Vytauto Didžiojo" rinktinės šauliai? Švento Kazimiero lietuviškose kapinėse iškilmių metu jie vėl uniformuoti organizuoti dalyvauja. Kai išsijungia Cicero "Klaipėdos" ir "Gen. Teodoro Daukanto" jūrų šaulių kp., jau sudaro organizuotą šaulių batalioną.

"Vytauto Didžiojo" šaulių rinktinė Čikagoj nusipirko didelius namus, kurie talpins apie 600 svečių. Projektuojama išorę nudažyti žalia spalva su auksiniais pagražinimais. Užrašas: Šaulių Namai — skydas — Tautos namai. Namų sąmata 100,000 dolerių. Iš kur pinigai? Vartau jų aplinkraštį — aukos: tūkstantinės, penkiašimtinės, šimtinės. Vytautiečiai neprašo iš kitų dalinių paramos, o tačiau būtų

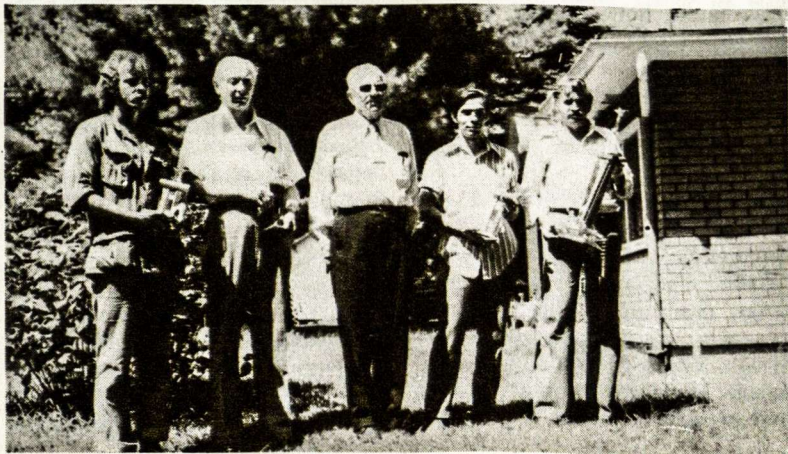
gražu, kad namų vidaus įrengimui kiti daliniai paaukoto ką nors meniško, k.a., žymiųjų žmonių paveikslus, langų vitražus, stalus, kėdes ir kita.

"Vytauto Didžiojo" rinktinės namai, manyčiau, nebus vien Čikagos, bet visos Sąjungos. Mūsų archyvas turi labai vertingos medžiagos. Sąjungos bylos didžiulės. Detroito "Stasio Butkaus" šaulių kp. biblio-

teka gana turtinga. Šauliai turi savo nuosavas knygų lentynas. Reikės visa tai surinkti į vieną vietą. Mes tikime į Lietuvos prisikėlimą, todėl turime surinkti visa, kas okupuotoje Lietuvoje sunaikinta. Turime daug tautinių vertybių, kurias turime surinkti vienon vieton. Tam ir tiktų Šaulių Namai.

Manau, kad rinktinės vadovybė yra visa tai pramačiusi ir ras vie-

"Vytauto Didžiojo" šaulių rinktinės šaudymo varžybų laimėtojai, iš kairės: J. Platakis, P. Janulis, rinkt. pirm. V. Išganaitis, J. Baškauskas ir K. Petrauskas. Nuotr. P. Padvaisko

ir mano, kad per vandens sportą pagyvins savo veiklą.

Rugpjūčio pabaigoje St. Peterburge lankėsi "Romo Kalantos" šaulių kp. steigėjas, "Kar. Juozapavičiaus" kp. Klevelande pirm. dr. K. Pautienis. Jis taip pat yra LŠST vicep-kas sveikatos reikalams. Rugpjūčio 31 d. St. Peterburge dr. Pautienis skaitė šauliams ir visuomenei paskaitą apie "Per greitą pasaulinį žmonių priauglį ir maisto problemas". Paskaitininką visuomenei pristatė "R. Kalantos" kp. p-kas Albertas Mateika, kuris taip pat yra St. Peterburgo lietuvių choro vadovas. Po paskaitos ir pranešimų Lietuvių Klube šauliai sudarė savo atskirą stalą, prie kurio buvo pakviesta ponija J. Tūbelienė, kuri ruošiasi apsigyventi St. Peterburge. Lietuvių Klube kas sekmadienį būna paruošti pietūs ir gausus būrys lietuvių ir svečių, išlausę klubo p-ko pranešimų apie kolonijos veiklą, pavalgę pietus pašoka ir padainuoja. Lietuvių klubo šeimininkės visada paruošia skanius ir nebrangius pietus, gal todėl klubas visų mėgiamas ir taip gausiai lankomas. Šiuo metu Lietuvių

(nukelta į virš. 3 psl.)

Liepos 20 d. "Kar. A. Juozapavičiaus" šaulių k. gegužinė Dr. O. K. Pautienių sodyboje. Dalis svečių: I eilėje iš kairės: F. Navickas, M. Smelstorius, kun. B. Liubavičius, buvęs Lietuvoje šaulys, dabar gyvena Arkansas, atvykęs pavaduoja kleboną B. Ivanauską, dr. K. Pautienis, J. Velykis, Al. Kazis, J. Citulis ir S. Pabrinkis.

Žalgiriečiai šauliai Pavergtų tautų dienoje, Klevelande. Prie vėliavų šauliai: J. Šarkauskas, J. Budrienė, D. Vaičiūnas, O. Mikulskienė ir kiti.

LIETUVOS ŠAULIŲ SAJUNGOS VEIKLA 1940 M. PRADŽIOJE IR LIKVIDAVIMAS

(Pradžia sausio KARYJE)

7.

Šaulių Sąjungos aviacijos kilnojamą turtą perduoti Karo Aviacijai ir jį laikinai globoti pavedama Lietuvos Aero klubui.

8.

Šaulių Sąjungos Štabo, rinktinių ir dalinių vėliavos perduodamos Karo Muziejui.

9.

Šaulių Sąjungos Štabas ir rinktinės sudaro sąmatinių sumų apyskaitas, kurias nusiunčia nustatyta tvarka Valstybės Kontrolei.

10.

Šaulių Sąjungos Štabas, rinktinės ir daliniai sudaro visuomeninių sumų apyskaitas ir, jas atitinkamiems vadams patvirtinus, atiduoda: daliniai ir rinktinės — į apskričių karinių viršininkų įstaigų archyvus, Šaulių Sąjungos Štabas — į Kariuomenės Archyvą.

11.

Visos sąskaitų knygos subalansuojamos ir kartu su bylomis perduodamos: dalinių ir rinktinių — karinių apskričių viršininkų įstaigoms, Šaulių Sąjungos Štabo — Kariuomenės Archyvui.

12.

Likvidaciją vykdyti šiais terminais:

- daliniuose iki 1940 m. rugpiūčio 1 dienos.
- rinktinėse iki 1940 m. rugsėjo 1 dienos.
- Šaulių Sąjungos Štabe iki 1940 m. spalio 1 dienos.

Likvidavimo terminą gali prailginti: likvidacijos komisija 1 mėnesiui, ilgesniam laikui — Krašto Apsaugos Ministerija.

13.

Su likvidacija susijusių klausimų aiškinimui įstatymų, statutų bei kitokių veikiančių nurodymų prasme, ir pačios likvidacijos darbų priežiūrai skiriama likvidacinė komisija, kurią sudaro: pirmininkas — Šaulių Sąjungos atstovas ir 2 nariai — Karo Butų Valdybos ir Valstybės Kontrolės atstovai. Esant reikalui, komisija turi teisę kviesti žinovus.

Komisijos būstinė — Kaunas, Laisvės al. 20.

14.

Krašto Apsaugos Ministerijos tarnybų viršininkams ir likvidacinei komisijai dėl turto, pažymėto 4, 5, 6, 7 str., sudaryti galutinio likvidavimo bei paskirstymo planą ir jį iki 1940 m. rugpiūčio 25 dienos per Kariuomenės Tiekimo Vir-

šininką pateikti Krašto Apsaugos Ministrui tvirtinti.

Div. gen. *Vitkauskas*

Krašto Apsaugos Ministras

Kaunas, 1940 m. liepos 20 d.

Liepos 27 d. krašto apsaugos ministerio buvo paskirta tokia Šaulių Sąjungos likvidacinė komisija:

Įsakymas Liaudies Kariuomenei

Nr. 99

Kaunas, 1940 m. liepos mėn. 27 d.

Tiekimas.

Bendrieji nurodymai.

§ 1.

Pasirėmęs Šaulių Sąjungos turto perdavimo tvarkos nuostatų str. 13 ("V.Ž". Nr. 720, eil. 5757), skiriu likvidacinę komisiją šios sudėties: pirmininku gen. št. mjr. *Impulevičių* ir nariais — politinį vadovą *Žekonį*, Karo Butų Valdybos mjr. *Vaičių* ir Valstybės Kontrolės revizorių *Blazaitį*.

Komisijai darbą pradėti tuojau.

D. gen. *Vitkauskas*

Krašto Apsaugos Ministeris

D. gen. *Gerulaitis*

Zakarauskas

Liaudies Kariuomenės

Už Politinį Vadovą

Tiekimo Viršininkas

Rugpiūčio 5 d. tas įsakymas buvo taip papildytas (Įsakymas Liaudies Kariuomenei Nr. 109 § 2):

"Papildydamas š.m. Įsakymą Liaudies Kariuomenei Nr. 99 § 1, Šaulių Sąjungos likvidacinės komisijos pirmininką gen. št. mjr. *Impulevičių* skiriu kartu ir Šaulių Sąjungos likvidacijos viršininku.

Pastaba: 1935 m. Įsak. Kar. Nr. 33 § 4 p. 5.

Įsakymą pasirašė: B. gen. *Čepas* — l.e. K. A.M. p., b. gen. *Žemaitis* — Liaudies Kar. Vadas ir *Macijauskas* — Polit. Vadovas.

Šis papildymas buvo reikalingas todėl, kad Šaulių Sąjunga tuo metu jau neturėjo nuolatinio savo vado, nes gen. št. plk. ltn. *Žukas* rugpiūčio 2 d. buvo jau suimtas, o tokiais atvejais 1935 metais įsakyme kariuomenei Nr. 53 § 4 p. 5 paskelbtos kariuomenės dalių likviduoti laikinosios taisyklės numatė, kad:

"Vyresnybei likvidacijos metu iškėlus iš dalies vadą ir ūkio viršininką, divizijos vadas skiria likvidacijos viršininką, kuris eina dalies va-

do ir ūkio viršininko pareigas drauge”.

Rugpjūčio 8 dieną buvo paskirtas naujas Šaulių Sąjungos likvidacinės komisijos pirmininkas:

Įsakymas Liaudies Kariuomenei

Nr. 116

Kaunas, 1940 m. rugpjūčio mėn. 8 d.

Rikiuotės sritis

Dalinai pakeičiami š.m. Įsakymai Liaudies Kariuomenei Nr. 99 § 1 ir Nr. 109 § 2:

Šaulių Sąjungos likvidacinės komisijos pirmininku ir Šaulių Sąjungos likvidacijos viršininku skiriamas int. plk. ltn. *Otto Milaševičius*.

Gen. št. mjr. *Impulevičius* skiriamas Šaulių Sąjungos likvidacinės komisijos nariu.

B. gen. *Čepas*

L.e. Krašto Apsaugos Ministerio p.

B. gen. *Žemaitis*

Macijauskas

Liaudies Kar. Vadas

Politinis Vadovas

Gavę krašto apsaugos ministerio pirmuosius bendrus nurodymus apie Šaulių Sąjungos turto perdavimo tvarką, šaulių rinktinių vadai išleido savo papildomus nurodymus tuo reikalu. Kaip pavyzdys, čia skelbiami I-sios Kauno šaulių rinktinės vado nurodymai savo rinktinės šaulių dalinių vadams ir vadėms:

Skubus

Lietuvos Respublika

K. A. M.

I Šaulių Rinktinės

Vadas

1940 m. liepos m. 27 d.

Nr. 43901

Kaunas

Dalinių vadams(ėms).

Ryšium su K.A. Ministro Vyr. Žiniose Nr. 720/5757 paskelbta Šaulių Sąjungos turto perdavimo tvarka įsakau iki š.m. rugpjūčio m. 1 d. padaryti šiuos patvarkymus:

1. Likviduoti dalinius.

2. Sudaryti ir atsiųsti rinktinės štabui sąrašus nekilnojamojo turto (kartu ir trobesių eksploatacinio inventoriaus), su planais, schemomis ir nuosavybės dokumentais, norodant, kokiam reikalui dabar tas turtas naudojamas, kokia jo apytikrė vertė, kiek gaunama pajamų ir kokių apsunkinimų (skolų, įkeitimų) tas turtas turi.

Nekilnojamas turtas bus perduotas globoti Karo Butų Viršininkui, tačiau artimiausią priežiūrą, susitarus su apskr. viršininku, vykdys policija ir savivaldybės.

3. Valdinis kilnojamas turtas su sąrašais turi būti perduotas Kauno karinei įstaigai.

4. Sudaryti ir atsiųsti žinias apie visuomeninį kilnojamąjį turtą, kaip antai: sporto įran-

kias, muzikos instrumentus, gaidas, bibliotekas, knygas, ugniagesių reikmenis ir pan. Šis turtas, susitarus su apskr. v-ku, pavestas globoti vietos policijai ar savivaldybės įstaigoms.

5. Dalinių vėliavas perduoti Karo Muziejui.

6. Sudaryti visuomeninių sumų apyskaitas ir mano ar rinktinės vadės (moterų dalinių) patvirtintas perduoti į Kauno karinės įstaigos archyvą.

7. Darant apyskaitas turėti galvoje, kad Šaulių Sąjungos valdinį bei visuomeninį turtą ir lėšas nuo 1940 m. liepos 11 d. perima Krašto Apsaugos Ministerija.

8. Visos sąskaitybos knygos subalansuojamos ir kartu su bylomis perduodamos Kauno karinei įstaigai.

9. Po likvidavimo likusios piniginės lėšos įnešamos arba pervedamos Krašto Apsaugos Ministerijos depozitan.

10. Su likvidacija susijusių klausimų aiškinimui bei priežiūrai yra paskirta Šaulių Sąjungos likvidacinė komisija. Kaunas Laisvės al. 20 Nr.

Plk. ltn. *Balsys*

Rinktinės Vadas

Raštvedys (parašas neišskaitomas)

Šaulių Sąjungos centre, šaulių rinktinėse ir būriuose (daliniuose) prasidėjo likvidacinis darbas.

Tuo pačiu laiku vyko ir Lietuvos kariuomenės reforma. Kariuomenė buvo pertvarkoma į Lietuvos liaudies kariuomenę, buvo skiriami naujieji politiniai vadovai ir labai griežtai buvo šalinami iš kariuomenės taip vadinamieji "liaudies priešai" ir "reakcionieriai karininkai ir puskarininkiai".

Aišku, kad tokiu metu, kaip karių, taip ir šaulių tarpe nuotaikos buvo blogiausios. Bijodami, kad neįvyktų kariuomenėje bei Šaulių Sąjungoje didesnių incidentų ir norėdami karius bei šaulius pribauginti, bolševikai pasiskubino už galimus incidentus padidinti bausmes iki mirties bausmės, ir tam tikslui liepos 4 d., t.y. tą pačią dieną, kada buvo viešai skelbiamas Lietuvos kariuomenei pertvarkyti įstatymas, "Vyriausybės Žiniose" (Nr. 714, eil. 5610) buvo paskelbtas šis karius ir šaulius liečiąs baudžiamasis įstatymas:

Karo lauko teismo įstatų pakeitimas

(V. Ž. Nr. 5, eil. 62, Nr. 8, eil. 103, Nr. 23, Eil. 985, Nr. 273, eil. 1767).

Karo lauko teismo įstatai pakeičiami taip:

§ 14

Kas kurstė karius, šaulius ar kitus kariuomenės ar Šaulių Sąjungos pareigūnus:

(nukelta į virš. 3 psl.).

— Anglas Douglas Home, knygų serijoje "The Great Commanders", kurių leidimą remia britų užsienių reikalų ministerija, 224 puslapių studijoje, kurią išleido Saturday Review Post 1973 metais, kaina 12.50 dol., intriguojančiai ir apžvalgiai nusako vokiečių karo vado E. Rommelio biografiją ir jo išskirtinus sugebėjimus kovose, par excellence taktikoje, savistovumą, meistriškumą netikėtumuose, nenuilstamą judrumą ir intensyvumą puolimuose. E. Rommelio, kaip karo vado, savybės lyginamos su gen. Pattono vykdant gilius įsiveržimus prieš sistemon, kiekvienu atveju pritaikant skirtingas jėgų ir veiksmų derinimo formas, puolant netikėtai, nelaukiamu laiku ir priešui nenumatytą vietą. Dar I Pas. karo metu, E. Rommelis kaip leitenantas, vėliau kaip divizionų vadas Prancūzijoje, 1940 metais, išugdė minėtas savybes, kurias sėkmingai pritaikė siaurės Afrikos smiltynuose. Negalima nepastebėti, kad E. Rommelis studijavo Liddell Hart veikalus.

Knyga lengvai skaitoma, pilna nenutrūkstamų vaizdų, nors ji daugiau yra biografinio pobūdžio.

— Amerikiečio senatoriaus H. Jacksono pareiškimu, turima žinių, kad rusai, nepaisydami susitarimo, didina strateginių raketų skaičių, įrengdami laidymo šulinius, užmaskuojant gyvenamųjų sodybų pastatais. Tokiuose užmaskuotuose raketų laidymo šuliniuose laikomos paskutinių pagerinimų strateginės raketos su daugiagalviais branduoliniu energijos užtaisais.

— Amerikiečiai numato išbandyti Europoje pagamintas priešlėktuvinės raketos: prancūzų "Crotale", vokiečių "Roland" ir britų "Rapier", kurios laikomos geros kokybės ir yra pigios pagaminti. Tai daroma tikslu įvesti jas amerikiečių ginklavimam.

— Vokiečiai Ulme įsteigė pirmosios pagalbos grupę, aprūpinantį helikopteriais.

Prie šios grupės įsteigimo daug prisidėjo Raudonasis Kryžius, Ulmo universiteto klinikos, policija, gaisrininkai ir Bundeswehro kariai. Helikopteriai turi labai didelį pranašumą prieš automobilius, pasiekiant nelaimės vietą. Šios rūšies organizaciją nutaoma plėsti intensyviai apmokinant personalą, kad reikalui ištikus būtų galima panaudoti ir krašto gynybai. Šiam plėtimui, šiuo metu yra kliūtis — finansai, tačiau tikimasi vyriausybės susidomėjimo ir finansinės paramos.

— Bavarijot prie Mittenwalde, Bundeswehro apmokymui yra kalnų ir žiemos mokykla, kurią lanko ir amerikiečių specialiųjų dalinių kariai, taip pat NATO valstybių. (1972 metais šios mokyklos dviejų savaičių apmokymą praėjo virš 300 amerikiečių). Visas apmokymas vyksta natūraliose lauko sąlygose: sniege, šalčiuose, kalnuose. Programon įeina kautynių pratimai, laipiojimai kalnuose, gelbėjimas iš sniego grūčių, pavienis ir grupinis nusišalimas iš helikopterų, reikmenų tiekimas priemonėmis ir individualiai.

— Libijoje (Šiaur. Afrikoje) netoli Tripolio, iki 1970 metų amerikiečių turėtą vadinamą Wheelus oro bazę, šiuo metu turi užėmę rusai, kurioje apmoko lybiečius naudoti T-62 rusų gamybos tankus ir SAM-2, 3 ir 4 priešlėktuvinės raketos. Šioje bazėje yra apie 500

rusų instruktorių. Libiją ginklais aprūpina rusai. Rusų karininkų santykiai su libiečiais yra blogi.

— Š. m. vasario mėn. egiptiečiai nupirko iš prancūzų 50 Mirage F-1 naikintojų — bombonešių; greitis apie 1200 km./val. (anksčiau ginklų pardavimo arabams monopolį turėjo rusai). Mirage F-1 kainuoja apie 5,3 milijono dol. kiekvienas. Į tą kainą neįskaito atsarginės dalys, ryšio priemonės, pilotų apmokymas, mechanikai ir kit., kas žymiai padidins lėktuvų kainą.

Paryžiaus konferencijoj A. Sadatas (Egipto prezidentas) yra pasakęs, kad 1973 metų spalio mėnesio kare, egiptiečiai neteko apie 120 lėktuvų-naikintuvų ir kad metų bėgyje šis trūkumas bus papildytas moderniškesniais lėktuvais; taip pat pabrėžė, kad egiptiečiai neturės jokių finansinių sunkumų naujų ginklų užpirkimams.

Mirage F-1 gali veikti visokiose laiko ir oro sąlygose, dėka moderniškų ryšio ir sekimo įrengimų. Jis yra ginkluotas keturiom raketom, dviem 30 mm automatiniais pabūklais, neša 14 bombų ie eilę raketų žemės taikiniams. Žydai komentuoja Phantom F-4 tebesantį pranašesnę už Mirage F-1.

— Švedai pagerino 84 mm Karl Gustav prieštankinių raketų laidytoją, kuris ginklavimam buvo įvestas prieš 10 metų. Naujas M-2-550 laidytojas gali pasiekti taikinį 1000 metrų atstume (ankstesnis — 500 m.). Pagamintos didesnio galimumo raketos. Naujas FFV-500 taikymo įrengimas turi teleskopinę optiką ir atstumo matiklį.

— Lenkai pakraščių apsaugos dalinius apginklavo rusų gamybos "Kennel" raketomis, kurios išdėstytos Baltijos jūros pakrantėse. "Kennel" tolianaša 1000 kilometrų.

— Oman sultonas (Šiaurės rytinėje Arabijos pusiasalio dalyje) nupirko iš anglų 28 "Rapier" priešlėktuvinės apsaugos ginklus. "Rapier" pritaikyti kau-

"MILAN" prieštankinė raketa pozicijoje

ti žemai skrendančius lėktuvus; turi optinius ir radaro taikymo įrengimus. Vietetas susideda iš laidytojo — keturiomis raketomis, taikytojo, elektros generatoriaus, šaudmenų motorizuoto vežimo ir dviejų vilkikų.

— Amerikiečiai pagamino mažą bepilotinį lėktuvą, skirtą žvalgymui, taikinių nurodymui, mažais kiekiais reikmenų tiekimui ir pritaikius sprogmenis, panaudojamą kaip oro torpedą. Elektroninių įrengimų pagalba, lėktuvas gali pakilti, keisti oro kryptis, aukštį ir grįžti į bazę — aerodromą. Lėktuvas gali būti valdomas nuo žemės, arba pilotinio lėktuvo — palydovo. Skridimo greitis 225 km./val.

— Amerikiečių Northrop Corp. pagamino ir sėkmingai išbandė dvivietį naikintoją F-5F, specialiai skirtą pilotų apmokymui. F-5F turi visus moderniausias oro navigacijos, ryšio, sekimo įrengimus ir ginklavimą; jo pagaminimas kainuoja mažiau negu kitų F klasės lėktuvų — naikintuvų.

— Š. m. pradžioje Iranas nupirko iš amerikiečių McDonnell Douglas 36 Phantom F-4E dviejų variklių naikintuvus. F-4E yra dvivietis, gali veikti visose oro ir laiko sąlygose. Greitis virš 1600 mylių per valandą. Lubos — 100,000 pėdų.

— Rusai aprūpina Irako kurdus 120 mm M-1938 minosvaidžiais, kurie kautynių parengtyje sveria 275 kg., toлинаša 5700 metrų, greitošauda iki 15 minų per minutę.

Taip pat pristato T-21 "Trasnice" 82 mm prieštankinių raketų laidytojus, kurie su važiuokle sveria 20 kg., 1,47 metro ilgio; tikroji ugnis iki 600 metrų pastoviems taikiniais ir 300 metrų judantiems. Pramuša 230 mm šarvą. T-21 "Trasnice" pagamintas Čekoslovakijoje.

— 1947 metų gegužės mėn. prancūzų trečias artilerijos pulkas galutinai apginkluotas "Pluton" sistemos branduolinės energijos ginklais ir apmokytas veiksams. Laidytojų išmestos raketos, branduolinės energijos užtaisais, vairuojamos elektroniniais įrengimais, pačios savyje turi vairavimo įrengimus, kurie raketą nuveda link taikinio. Raketos apie 8 metrų ilgio, sveria apie 2,5 tonos. Raketų laidymo platformos įrengtos ant AMX-30 vikšrinės važiuoklės.

1977 metais, prancūzai numato turėti dar tris, tokio ginklavimo, artilerijos pulkus ir dvi rezervines baterijas, kurių viena bus priskirta prie artilerijos mokyklos, karininkų apmokymui.

— THE TIGERS ARE BURNING, Martin Caidin, 243 puslapiai, Hawthorn leidykla, 1974 m. Kaina 10 dol. Su-

KARIO skaitytojams Čikagoje

Pranešu, kad šių metų tradicinė žurnalui KARYS paramos kavutė įvyks spalio 19 d., sekmadienį, 4 val. p.p., Jaunimo Centro kavinėje. Kavutę rengia Čikagos ramovėnai ir jiems talkina ponios birutininkės. Programoje vaisės, meninė dalis, filmai ir laimės traukimai. Šiais metais KARIO paramai savo kūrinus paaukojo dail. Vera ŠVABAS, dail. Bronius GRIKENIS, ir dail. Jonas TRIČYS.

Visi KARIO skaitytojai, jo rėmėjai ir bičiuliai, o taip pat ir visa Čikagos lietuviškoji visuomenė, kviečiami skaitlingai šioje kavutėje dalyvauti ir savo auka paremti mūsų vienintelį karinės minties žurnalą KARYS. Išbandykime savo laimę įsigydami laimėjimų bilietukus.

Už nuoširdumą iš anksto dėkoju.

G. J. Stankanas

KARIO atstovas Čikagoje

glaustai aprašomas 1943 m. liepos 5-16 d.d. Kursko tankų mūšis, didžiausias buvęs karo istorijoje, kur dideliais tankų telkiniais buvo galutinai palaužtas vokiečių pasipriešinimas Rytų fronte. (Kursko mūšis plačiau nagrinėtas Albert Seaton — The Russo-Germanic War 1941-45 ir Alan Clark Barbarossa — The Russian-German Conflict 1941-45). Martin Caidin trumpoje apžvalgoje išryškina reikalingumą kreipti daugiau dėmesio į gynybos organizaciją Kursko operacijose.

— Rusų Mikojan MiG 21 J (versija MiG 21) naikintojais aprūpintas Transbaikalinis karinis rajonas. MiG 21 J turi didesnę skridimo tolį, ginkluotas bombomis ir raketomis.

— "Barlock" radaras, pagamintas 1959 metais ir naudotas šiaurės Vietname, šiuo metu naudojamas visose Varšuvos pakto ginkluotose jėgose. Sekimo tolis 300 km. apie vieno kilometro tikslumu.

— Tankui T-62 pritaikyti infra raudonų spindulių taikymo įrengimai, kurie šiais metais pirmą kartą pasirodė rusų spaudoje, trapezoido formos, įmontuoti dešinėje bokšto pusėje. Nauji įrengimai turi didesnę sekimo tolį už anksty-

vesnius.

— The Battle for Berlin, 182 puslapių knygoje, spausdintoje Scribners leidykloje (7.50 dol.), John Strawson nagrinėja II Pas. karo pabaigos svarbiausią veiksmą — kovą dėl Berlyno. Apžvelgia sąjungininkų tuolaikinę padėtį ir kariniai politinius uždavinius. Išryškina Eisenhowerį, Montgomerį, Rooseveltą, Čerčilį, kaip atsakingus asmenis už "Berlyno išlaisvinimo" sprendimą, perleisti rusams, kurio užėmimas, tikrumoje, buvo karo laimėjimas. Tai vėliau pripažino ir pats Eisenhoweris. Čerčilis planavo panaudoti Montgomerio armiją Berlyno paėmimui (tai patvirtina ir C. Whiting — The World War II in April — May 1945), tačiau Roosevelto ir Eisenhowerio sprendimu, buvo leista tai padaryti rusams. J. Strawson įrodomai aprašo pasekmes, anos Yaltoje padarytos naivios klaidos, kurios išdavoje Europos nenormali padėtis tebesitęsia, ne vien Vokietijoje, bet ir kitose Europos valstybėse: "... tik pagalvokim kokia šiandien būtų padėtis Europoje ir artimuose kraštuose, jei 1945 metų gegužės mėn. Berlynan nebūtų įžengus raudonoji armija..."

Mūsų skyriaus mielam nariui,

A. A. Ltn. Vytautui Sederavičiui

mirus, žmonai Augustinai, sūnums Jurgiui ir Aleksandrui, dukteriai Margaritai bei jų šeimoms reiškiamo nuoširdžią užuojautą.

OMAHOS RAMOVĖNAI

LIETUVIO KAREIVIO ALBUMAS
(Rašyta, kai Lietuva buvo nepriklausoma — tuo labiau tinka šiandien).

Turime visokių albumų, ir jų gamintojų netrūksta. Yra, štai, viena sritis, reikalinga gero albuminio autoriaus. Tai netaip lengvas darbas — bet tuo jis ir svarbus. Toks albumas būtų daugiau kaip paveikslų rinkinys — jis jau būtų istorijos darbas.

Sudarykite "Lietuvio kareivio albumą"! Kalbu ne apie dabartinį nepriklausomos Lietuvos kareivį, bet apie lietuvį, tarnavusį įvairiose kariuomenėse nuo seniausių žinomų laikų. Lietuvos, dabartinio, kareivio albumas galėtų įeiti, kaip tąsa, į "Lietuvio kareivio albumą".

Suraskite lietuvių kareivių fotografijas, atvaizdus uniformose, (nors atvaizdus uniformuotų kareivių, kuriais yra buvę ir lietuviai), iš tų laikų, kai buvo gaudomi rekrutai, kai tarnaudavo po dvidešimt penkis metus — duokite mums visą eilę tokių atvaizdų spalvose ir su paaiškinimais! Kaip atrodė tas Lietuvos kareivis, kuris gynė Sevastopolį Krymo karo metu (lietuvių ten nemažai buvo); kaip atrodė tie mūsų seneliai, kurie "su turku vaivajosi"; Kaukaze, Persijoje, Turkestane, "prie Kitajaus gronyčios", "per vainą su impončiku", per didįjį pasaulinį karą visur kareiviais buvo... Pažerkite mums eilę paveikslų: tos "piekotos", "intilerijos", kavalerijos, "dienščikų", "kašavarų", apie kuriuos mūsų seneliai bylodavo...

Parodykite mums lietuvius, vilkėjusius Jo Didenybės Anglijos karaliaus mundierius pasaulinio karo metu ir tuos, kurie tarnavo Indijoje ir kitur; Amerikos Jungtinių Valstybių tamsiai žalsvos spalvos uniformas dėvėjusius, o gal dar iš pilietinio karo už Linkolną, arba ir nepriklausomybės kare — su Tadu Kosciūška (lietuvių buvo jūrininkuose; jie kariavo Amerikos kare prieš Ispaniją, tad buvo ir Filipinuose; gal buvo ir Havajuose — tikriausia — kaip jų ir dabar yra po žvaigždėta vėliava Kinijoje ir t.t.); Argentinos ir kitų kraštų kareivius (Čako srityje, prancūzų ir gal ispa-

nų svetimšalių legione, Ispanijos pilietiniame kare, ir kitur). Įdėkite vokišką kareivį-lietuvių... Po visos tos medžiagos sudėkite dabartinį Lietuvos kareivį, visuose jo išviršiniuose pasikeitimuose nuo pat pradžios, neužmirškite lietuvių iš 1863, 1905 metų ir kitų ginkluotų sukilimų — ir bus visas "Lietuvio kareivio albumas"! Darbas — visai sunkus, visa tai surinkti; bet siekiančiam albumininkui jis ir patrauklus! O mums ir istorijai bus vienetas — matyti ir neužmiršti reikalo gintis, kad nereiktų kitų kuprines nešioti!

Arėjas Vitkauskas
Chicago, Illinois

Juozapas Kardinolas Mindszenty

Gegužės pradžioje mirė tremtinys ir kovos prieš komunizmą ir fašizmą simbolis — Vengrijos primas ir kardinolas Juozapas Mindszenty. Iškilęs į aukščiausiąjį Vengrijos hierarchinį postą dėl savo darbų Vengrijos katalikų bažnyčios gerovei, jis tuojau pat pateko į Vengrijos komunistų nemalonę, komunistams įsigalėjus Vengrijoje. Būdamas kietos valios ir nepalaužiamo tikėjimo Dievo valia, jis visą laiką kovojo už religinę laisvę Vengrijoje ir vengrų tautos teisę savarankiškai tvarkyti savo reikalus. Laikomas komunistų kalėjime, jis buvo kasdien per tardymus žiauriai mušamas ir įvairiais kitais būdais kankinamas. Bijodamas, kad gali būti nunuodytas, atsisakė valgyti skystą maistą. Jo svoris kalėjime iš 170 svarų nukrito iki 97 svarų. Jį kasdien lankė kalėjimo gydytojas ir duodavo vaistų, bet kardinolas įvairiais būdais stengėsi vaistus nenaudoti, nes manė, kad vaistai gali sumažinti jo sprendimų galią ir pasitikėjimą. Paguodos ieškojo šventraščio psalmėse, kurias jis mintinai mokėjo. Išskandintas ir toliau nebepajėgdamas daryti racionalių sprendimų ir nenorėdamas į savo bylą įvelti ir bendradarbių, jis pagaliau prisipažino ir buvo nuteistas kalėti iki gyvos galvos. Nors daug kartų jam buvo siūlyta prašyti pasigailėjimo, bet jis niekada pasigailėti neprašė, nes norėjo, kad jo nuteisimas būtų panaikintas. Jis buvo geriau pasiryžęs mirti, kaip nusileisti teisėtiems veiksams.

Trumpam laikui 1956 m. Vengrijos sukilimo metu sukilėlių išlaisvintas, vėl turėjo ieškoti prieglaudos JAV ambasadoje, nes ambasada buvo vienintelė vieta, kurią jis spėjo pasiekti prieš komunistams vėl įsigalint Vengrijoje. JAV prezidentas Eisenhower sutiko jam duoti azyliaus teisę Amerikos ambasadoje.

Čia jį ne visi galėjo lankyti. Nei prezidentas Kenedžio žmona, nei viceprezidentas Niksonas, būdami Vengrijoje, jo neaplanė. Vėliau jį aplankė Vatikano atstovas ir pasiūlė iš ambasados pasitraukti, jei kard. Mindszenty pasižadės nedaryti jokių pareiškimų, kenkiančių Vatikano ir Vengrijos santykiams. Atsiklaustas JAV prezidentas Niksonas dėl kardinolo tolimesnio pasilikimo ambasadoje, pataręs pasiduoti savo likimui. Kardinolui neliko nieko kito, kaip iš ambasados pasitraukti. Jis pasirinko Austriją, nes Vengrijoje likti namų arešte, bijodamas komunistų klastų, jis nesutiko. Aplankė popiežių Paulių VI, buvo labai šiltai sutiktas, bet Vatikanas jo veiklą užsienyje norėjo suvaržyti. Bijodamas Vengrijos vyriausybės gali vėl pradėti persekioti katalikus Vengrijoje. Vatikanas nepritarė ir kardinolo atsiminimų spausdinimui, o pagaliau kardinolą mandagiai pašalino ir iš Vengrijos primo ir Esztergom arkivyskupijos sosto. Kardinolas tai sunkiai pakėlė ir protestavo.

Ir savo saulėleidžio dienose, norėdamas būti naudingas vengrų tautai, jis lankė Vengrijos katalikų parapijas užsienyje, sakė pamokslus ir stiprino savo tautiečius. Tokių kelionių metu jis susitiko Venecueloje ir su lietuviais, kurių kovos už savo aautos laisvę jam buvo labai prie širdies.

Parašė savo veiklos ir išgyvenimų atsiminimus, kuriuos išleido kardinolo vardu įsteigtas fondas. Fondo lėšos skiriamos labdarai.

Taip baigė savo žemiškąją kelionę didelės ištvermės ir ryžto vengrų tautos vyras, nepalūžęs nei nuo fizinųjų kančių, nei nuo moralinių smūgių.

K. J.

Išsaugokime Amerikos laisvę

1975 m. birželio 7 d. prie Monroe ir Michigan Ave., Čikagoje, susirinko minios demonstrantų.

"Save America Rally" demonstraciją pravedė vyriausias organizatorius dr. Carl McIntire, žinomas už Amerikos laisvę veikėjas ir kovotojas prieš bolševikišką tironiją, tautų genocidą ir komunizmo vergiją.

Graziam orui esant, tuojau po vidudienio, minia demonstrantų pajudėjo Michigan Ave.,

Prieky demonstruojančios minios žygiavo Amerikos užsienyje kariavusių uniformuotų su šautuvais veteranų špaleris.

Dar niekad niekur nesu tiek matęs daug plakatų, nes beveik kiekvienas žyguojantis nešė transparentus. Plakatuose įvairūs prieškomunistiniai šūkiai

SUKILIMAS

Atskiros mintys

Šis sukilimas tikrai bus pirmas, nuo Herkaus Manto, prūsų visuotino sukilimo prieš vokiečius, grynai už lietuvių tautos idealus, laisvės atstatymą ir suverenumo perėmimą į savo rankas. Kol knyga "Sukilimas" nepasirodė, daug kas nesuprato-neįsivaizdavo, kaip galėjo būti išplėsta kova visoj teritorijoj jos neturint, ir tuoj, žaibo greitumu, sukuriant visus tuos valstybės elementus realybėn, tuo pačiu momentu atsirado ir valdžia ir tauta savoj žemėj, nors okupantui siaučiant visame krašte. Ir taip atėjus nurodytai valandai sprogo pavergto lietuvių valia į visas puses, kaip dinamito statinė. Taip buvo apsispręsta, organizuota, pasiryžta ir įvykdyta. Tai buvo tautos kančių galas tamsumoje, prieš pat aušrą.

Žinome, buvo daug sukilimų, bet tai daugumoje inspiruoti iš lenkų pusės, mūsų bajorų ir unijos šalininkų. Po tų sukilimų, lietuviškas elementas pačioj Didž. Lietuvoje žiauriai buvo persekiojamas, naikinamas ir sekė barbariškas spaudos uždraudimas. Gi lenkai viso to išvengė.

Perskaitęs K. Škirpos "Sukilimas", pajutau, kad problema buvo didi, sunki, slėgė organizatoriaus pečius atsakomybė, bet giliai suprasdamas savo pozicijos svarbumą, atkakliai siekė užsibrėžto tikslo. Tai vienintėlis mūsų atstovas kitoj valstybėj, kuris taip efektyviai pasipriešino rusiškam okupantui.

Knygoj paskelbta medžiaga visapusiškai nuodugnai iškelia teigiamus ir

neigiamus reiškinius, tą didingą darbą vykdant Man nejučiomis prisiminė Prancūzijos pasirodęs veikalas tuoj po I P. karo "Le grandeur et misere d'une Victoire". Toje knygoje aptariami įvykiai ir žmonės, turėję teigiamos ir neigiamos įtakos, tą didžią kovą laimėti. Gi mums "Sukilimas" yra lietuvių dvasinė vertybė, noras laisvu būti.

Ir koks supuolimas, tas pirmas Savanoris-Kūrėjas, vos 23 metų būdamas, ėmėsi drąsiai žygiu pavojingam momentu parodyti Lietuvos laisvės simbolį sostinėje Vilniuje, kurio pasėkoje atsirado "Vyrai Gedimino Kalne" ir kai tų pirmūnų, iškovota laisvė ir suformuota valstybė žlugo, K. Škirpa ir vėl stoja pirmuoju į kovą tą laisvę atstatyti.

Manau, kad tos mūsų ryškios asmenybės gimsta tam tikrą misiją atlikti lietuvių tautai, ir jie per visą amžių planingai, tvirtai, tos laimės tautai siekia, nei žingsnio nenukrypdami, į pavojus gyvybei nekreipdami dėmesio, eina į tą aušrą trumpiausiu keliu, kad toji įgimtoji misija būtų įvykdyta. Toks buvo Kazys Škirpa, tas didis valstybininkas, šviesus istorinis charakteris.

Žvilgtėkime dar į vieną K. Š. ypatybę, jo būdo savybę: nei vienas mūsų atstovas užsieniuose neturėjo atstovaujame krašte tokios nuoširdžios draugystės, tiek artimų draugų aukštose valdžios sferose, kurioms padedant galėjo prieiti prie svarbių paslapčių, kurios taip buvo naudingos darant tolimesnius organizacijos sprendimus, tai teigiama K. Š. būdo ypatybė, tai tautai jo taurios asmenybės nuopelnas.

vienas už kitą įvairesni, prasmingesni. Visuose skelbiama kova bolševizmui, arba perspėjimai budėti, kad rusiška meškos letena nepaglemžtų Amerikos ir jos laisvės.

Eisenoje žygiuojančių veiduose matėsi susirūpinimas...

Vėliau eisena pražygiavo netoli Buckingham fontano, esančio prie Michigan ežero, ir aikštėje prie pastatytos tribūnos įvyko masinis, įspūdingas mitingas.

Mitingą atidarė dr. Carl Mc Intire. Jis su skausmu širdyje kreipėsi į visus susirinkusius ir prašė Dievo stiprybės ir palaimos, kad komunizmas būtų sunaikintas ir vergų stovyklos pasaulyje išnyktų.

Jis prisiminė II Pasaulinio karo pasekmes ir pareiškė, kad Amerika tapo Rusijos komunistų apgauta, kad sutartis ir garbinga taika yra bolševikų išprievartautos ir išniekintos.

Nuo šiandien visur minimas žodis

"detente" turi būti sunaikintas ir ant visados užmirštas.

Rusijos komunizmas žodį detente naudoja tik savo propagandai, apgaulei ir laisvės sunaikinimui.

Dr. Carl Mc Intire paprašė visų susirinkusiųjų sušukti 5 kartus, reikalaujant Pavergtoms Tautoms laisvės. Vėliau dar buvo sušukta po 3 kartus už kiekvieną pavergtą tautą, išvardinant ir pavergtą valstybę, reikalaujant joms laisvės. Keletas kartų buvo prisiminti Baltijos kraštai: Lietuva, Latvija ir Estija. Didysis kovotojas pabrėžė, kad Amerika keliais atvejais buvo apgauta ir už tai pralaimėjo. Todėl komunistinės agresijos galimybė privalo rūpėti ir būti aiški kiekvienam JAV piliečiui.

Po to kalbėjo Pietų Vietnamo ir Kambodijos, tik ką atvykę į Ameriką, buvę tų kraštų kovotojai ir vadai. Jų pasakytose kalbose jautėsi didelis pasiryžimas ir bekompromisinė kova už laisvą Pietų Vietnamą ir Kambodiją.

Toji knyga, "Sukilimas", turės neįkainojamos vertės būsimoms generacijoms, nes čia pamatys kaip jų tėvai, protėviai, mokėjo džiaugtis, kovoti ir aukotis, nors už trumpą laisvės švystelėjimą. Gaila, kad mes statome paminklus tik mirusiems...

Kl. Čeputis

SUDRUMSTA RAMYBĖ

Gražios ir ramios esti naktys birželio mėn. Lietuvoje. Taip ir ši, tai yra, 1934 m. birželio 6-tos naktis buvo šilta, rami ir kareiviai ramiai sau miegojo. Tai buvo 2 p.p. 1-je kulkosvaizdžių kuopoje, kurioje aš tuo laiku tarnavau būtiną tarnybą.

Tačiau, tuoj po pirmos valandos nakties, kuopos budėtojas ir tvarkingai pradėjo žadinti iš ramaus miego kareivius, liepė tuojau rengtis ir laikytis visiškos tylos. Kareivinėse buvo visiškai tamsu ir tik prie kuopos budėtojo staliuko švietė maža lemputė.

O patalpos taku vaikštinėjo tik vienas karininkas, leitenantas I. Taunys, ir vis ragino: "Vyrai, greičiau, greičiau". Gi, kiek vėliau atsirado ir mano būrininkas psk. M. Porutis. Kuopos ginklininkas paskubomis dalino šovinius. Vienam teko 5 šoviniai, o kitam 8 šov. ir panašiai. Vos šovinius išdalinus, kuopos budėtojas liepė rikiuotis lauke, o čia tyli ltn. I. Taunio komanda: "Dešinėn" ir "žengte marš". Už pulko vartų, prie mūsų kuopos prisijungė dar du nedidelio ūgio karininkai ir tik vėliau teko sužinoti, kad tai buvo broliai Šimkai.

Vienas kalbėtojų prisiminė "detente" ir pareiškė, kad "Detente is the fraud of freedom". Mes privalome dėti visas pastangas ir padėti savo sąjungininkams.

Labai daug matėsi transparentų su Pietų Korėjos prezidento atvaizdu ir jų valstybės vėliavomis. Vėliau jos buvo specialiai paprašytos prie tribūnos ir joms sukeltos didelės ovacijos.

Eisenoje plevėsavo mūsų trispalvės vėliavos, o taip pat lietuvių organizacijų atstovai bei pavieniai asmenys nešė plakatus. Eisenoje ir prie tribūnos dalyvavo ir neuniformuoti šauliai.

Tribūnoje plevėsavo lietuviška Trispalvė ir plakatas su mūsų tautos didvyrio Kalantos atvaizdu.

Laisvė turi rūpėti kiekvienam iš mūsų, o ypač tiems, kurie yra ją praradę.

Tuo tikslu ir buvo surengta demonstracija ir mitingas, tik gaila, — galėjo būti didesnis dalyvių skaičius.

Algirdas Budrys-Budreckis

Žygiuojant Juozapavičiaus, Vutauto prospektu ir kitomis gatvėmis, žmonių nesimatė ir dar viešpatavo nakties ramybė. Mieste mūsų kuopa buvo išskirstyta grupėmis, viena grupė prie Kariuomenės štabo, kita prie didelės bažnyčios — Soboro, o kiti dar kur kitur.

Koks buvo mūsų žygio uždavinys, niekas nežinojome, o tik skyrininkui buvo pasakyta, kad greit bus pranešta mūsų pareigos. Tuo metu Gedimino gatve pravažiavo pora tankelių, o šalimais Soboro prajėjo keletas gusarų. Į Kariuomenės štabo kiemą tai įvažiuodavo, tai išvažiuodavo lengvos mašinos su karininkais.

Tik gerokai praušus, mūsų karininkai pradėjo pasakoti, kad jau turime naują demokratinę valdžią, nes senoji, A. Smetonos, buvo labai negera, kad mūsų uždavinys atliktas ir galėsime grįžti į kareivines. Visi labai nudžiugome, kad tos mūsų neaiškios pareigos pasibaigė ir skubiu žingsniu bėgome į namus pusryčių. O mūsų karininkai, turbūt,

tikrai buvo įsitikinę, kad jų žygis buvo laimėtas, nes grįžtant net po gelytę buvo įsikisę į sagos kilputę.

Tenka prisiminti, kad tuo laiku Juozapavičiaus prospektas buvo grindžiamas tašytais akmenim ir mūsų kuopai grįžtant į namus, teko pastebėti daug kareivių už akmenų krūvų pilnoje kautynių aprangoje, o prie pulko vartų stovėjo pulko vadas, pulko budėtojas ir dar keletas karininkų.

Taip pat ir pulko rajone buvo daug kareivių pilnoje kautynių aprangoje ir keletas vežimėlių su sunkiais kulkosvaizdžiais. Tokie vaizdai mums rodė, kad dar nėra viskas pasibaigę ir tik tos dienos pavakary mums paaiškėjo, kad tas mūsų žygis nepavyko ir valdžia liko ta pati.

Šiandien, t.y., po daugelio įvairių pasisakymų, mums yra aišku, koks buvo to žygio finalas ir kaip sudrumstos ramybės iniciatoriai buvo nubausti. Bet mums nėra aiškus dar vienas reikalas, kad dar ir šiandien, čia išeivijoje, atsiranda didelių veikėjų, kurie niekai

negali atsikratyti tos nelemtos ligos — demagogijos. Pav., įvairių sukakčių praga, o ypač Lietuvos Kariuomenės minėjimų metu, į paskaitininkus (ir net po kelis kartus toje pat vietoje), pasiūlo įvairūs kalbėtojai, kurie nejučia jokios moralinės atsakomybės ir ima su purvais maišyti buv. Lietuvos kariuomenės aukšto rango kariškius, buvusį Lietuvos prezidentą A. Smetoną ir visą tuometinę Lietuvos santvarką. Pagal tą pasakotojų išmintį, tai tik vienas A. Voldeparas būtų įvedęs krašte idealią santvarką.

Labai teisingai rašo P.J. (Florida), Karys Nr. 5., kad tai buvo labai neramūs laikai mūsų tėvynėje Lietuvoje ir kariuomenės daliniuose gan dažnai buvo skelbiami aliarmai. Kariai kartais miegodavo net nenusirengę. Malonu, kad nors žurnale Karys, mes buvę kariai, galime atvirai pasisakyti apie tuos nelemtus įvykius, kuriuose ir mums teko dalyvauti.

B. Gražys

Atlanto Nugalėtojų Pagerbimas

Sidnėjuje — Australijoje

Š.m. liepos 20 d. Sidnėjaus ramovėnai sukvietė Sidnėjuje gyvenančius tautiečius prisiminti ir pagerbti mūsų drąsiuosius lakūnus Darių ir Girėną, kurie prieš 42 metus, palyginti primityviomis priemonėmis, perskrido Atlantą. Nors drąsuočiai žuvo nepasiekę numatyto tikslo — Kauno, bet jie savo drąsa įsijungė į Atlantą nugalėjusių pionierių eiles, pelnydami sau ir savo Tėvynei garbę, o būsimoms kartoms — didelių darbų įkvėpimą.

Minėjimas buvo pradėtas šv. Joachimo bažnyčioje, Lidcombe. Mišias laikė kun. P. Butkus, ir jis, prieš pradėdamas kun. P. Martūzui sakyti pamokslą, priminė susirinkusiems melstis tautiečiams didvyrių auką ir jų žygio prasmę bei kilnumą, kaip nenykstantį pavyzdį Lietuvos jaunimui. Per pamaldas giedojo "Dainos" choras, dir. Br. Kiverio. Ramovėnai dalyvavo pamaldose organizuotai, su savo vėliava.

Po pamaldų, parapijos salėje minėjimą atidarė "Ramovės" skyriaus pirmininkas, rašytojas A. Skirka. Pradžiai minėjimo iš plokštelės buvo pakartotas Dariaus ir Girėno testamentas. Po to, A. Skirka priminė žuvusius savanorius-kūrėjus, kurie atkovojo Lietuvai laisvę ir liko įkvėpimu Atlanto nugalėtojams, o vėlesnės kartos — partizanams ir visiems kovojantiems už kenčiančią Lietuvą, jie patys liko drąsos ir ryžtingumo įkvėpėjais. Iš paskutinių laikų yra

ryškūs pavyzdžiai: Juozas Lukša-Daumantas, Julius Būtėnas, Romas Kalanta ir daugybė kitų. Visų jų atminimą susirinkusieji pagerbė susikaupimo ir tylos minute.

Paskaitą "Darius ir Girėnas mūsų tautos gyvenime" skaitė A. Skirka. Jis trumpai mintimis grįžo į tą liepos mėn. vidurio dieną, kai visi lietuviai, gavę žinią apie didvyriško žygio pradžią, entuziastingai džiūgaudami laukė pačių didvyrių, o patyrę apie netoli Lietuvos sienų įvykusių nelaimę — pergyveno gilų liūdesį. Nors asmeniškai didvyrių žy-

gis liko nebaigtas — juodu žuvo Lietuvos nepasiekę, bet jų kilni dvasia liko amžiams. Ją mes turime saugoti ir perduoti bręstančiam mūsų jaunimui.

Programos išpildyme du jauni lietuviukai — Antanas ir Regina Lašaičiai, visu rimtumu padeklamavo po eilėraščių, o O. Maksvytienė — meniškai perskaitė poeto B. Brazdžionio eilėraščių "Ąžuolas", kuris pirmą kartą buvo paskelbtas vokiečių okupacijos metu, berods, po grindžio spaudoje.

Didelę minėjimo dalyviams staigmeną padarė patys ramovėnai, akomponuo-

LKVS "RAMOVĖ" Sydney skyriaus ramovėnų choras, Dariaus ir Girėno minėjime sudainavęs penkias Lietuvos kariuomenės žygio dainas. Kairėje, prie vėliavos, kalba Skyriaus pirmininkas Ant. Skirka. Nuotr. A. Kramiliaus

Šaudymo rungtynių dalyviai, iš k.: Kazys Sapetka, Vladas Vaškelis, III-čia vieta, Vaclovas Nenortas, I-ma vieta, ats. plk. A. Šukys (Amerikos Armijos), su ramovėnų dovana už pagalbą organizuojant šaudymą, Vladas Butrimas, II-ra vieta. Dešinėje, užnugaryje, Vladas Smolskis. Nuotr. V. Petravičiaus

jant Alg. Plūkui jie padainavo penkias Lietuvos kariuomenės žygio dainas — Augo sode klevelis, Ant kalno mūrai, Sutekms tamsi naktužėlė, Tau sesute ir Vyrai prie jūros. Dainavimas klausytojams padarė gilų įspūdį ir gražiu, dariniu sudainavimu ir dainų turiniu priminė Lietuvos kariuomenę, kuomet kariai tas dainas dainavo žygiuodami laisvos Tėvynės keliais ir miestų gatvėmis.

Ramovėnų uolios padėjėjos — jų žmonos, parengė turtingą bufetą: skaniai pavalyti, tikrų lietuviškų riestainių, spurgų, tortų ir daug kitokių gėrybių, o troškuliui numalšinti — kavutės ir arbatos. Ponios prisidėjo ir scenos papuošime, vadovaujant ram. Alg. Plūkui; tarp tautinės ir ramovėnų vėliavų kabėjo Dariaus ir Girėno didelis paveikslas, virš jo — Vytis. Nemaža visur gėlių, kur dominavo rūtis.

Taip pat buvo gražus ir prasmingas įnašas į minėjimą — Liutiko suruošta parodėlė, jo asmeniškai turimų eksponatų, susijusių su didvyrių žygiu: lietuviški pašto ženklai, medaliai, paveikslai, vaizduojantys pačius didvyrius mūsų spaudoje, Liet. Enciklopedijoje, žuvimo vietų paveikslai, išleistas jiems atminti knygos ir kit. Viskas buvo gra-

žiai ir skoningai išdėstyta ant tautiniais rankdarbiais papuošto stalo.

Minėjime, palyginus, gausiai dalyvavo visuomenė. Programa buvo užbaigta Tautos Himnu.

J. Sl.

Hartfordas, Waterburis

ŠAUDYMO RUNGTYNĖS

Jau kelinti metai iš eilės vyksta šių dviejų kaimyninių "Ramovės" skyrių, Hartfordo ir Waterburio, šaudymo rungtynės. Šiais metais jos įvyko birželio 1 dieną. Dovanas parūpina, finansiniai prisidėdami, abu skyriai. Nežiūrint, kad už šaudymą yra gaunamos tik asmeninės dovanos, aiškiai jaučiasi ir rungtyniavimas tarp skyrių. Šiais metais waterburiečiai buvo tikrai mandagūs ir pirmasis dvi vietas leido paimti hartfordiečiams. Šaudyklą ir šautuvus, kaip ir kasmet, parūpino Amerikos kariuomenės atsargos pulkininkas Antanas Šukys (Shookus). Atmosferinės sąlygos nebuvo palankios. Purkšnojo smulkus lietūs, bet šaudytojų nuotaika buvo puiki.

Savo laimę ugnies linijoje mėgino 28 ramovėnai. Pirmą vietą laimėjo Vaclovas Nenortas ir antrą vietą Vladas Butrimas. Abu iš Hartfordo skyriaus. Tre-

čia vieta teko Vladui Vaškeliui iš Waterburio skyriaus. Nuoširdžiam ramovėnų draugui plk. Šukiui buvo už jo pagalbą įteikta dovanėlė "Trys Lietuvos Prezidentai". Ši šeimyninė šaudymo išvyka tikrai buvo maloni. Šaudymo programa susirinkus buvo paliesta ir kai kas iš kitų svarbių visuomeninių reikalų. Tikimės šią tradiciją tęsti toliau.

Kazys U.

Waterburio "Ramovės" skyriaus Gegužinė

Rugpjūčio 31 dieną "Ramovės" Waterburio skyrius surengė išvyką — gegužinę Urbšaičių sodyboje (skyriaus narys). Nežiūrint nepalankių oro pranešėjų spėliojimų, diena pasitaikė graži. Pagal vietos sąlygas gegužinė pavyko labai gerai. Dalyvavo apie 100 žmonių. Prie lietuviškos muzikos garšų linksmiai prabėgo tos kelios valandos. Šios apylinkės kongresmanas Ronald Sarasin savo dalyvavimu dar daugiau pajavairino šią gegužinę. Kongresmanas R. Sarasin yra daug prisidėjęs prie lietuviškų reikalų gynimo V. A. Valstybių kongrese. Žiūrėti iš finansinės pusės, ši gegužinė gerokai praturtino skyriaus iždą. Moralinė šio pobūvio pusė irgi neabejotina.

Diskutuoti lietuviškus reikalus vien tik savo namuose, prie televizijos aparato, neužtenka. Reikia viešumos.

Kazys U.

Šarlotė ir Vincas Ruseckai išvyksta apsigyventi į Arizoną — Sun City

Su liūdesiu išleidžiame p.p. Ruseckus iš Detroito, jaučiamai lietuvių kolonija mažėja. Vieni iškeliauja amžinybės keliais, kiti išeina pensijon, o jaunesnieji bendrovių, kurioms jie dirba, iškeliama į kitus miestus, ar valstybes.

Vincas Ruseckas, bene 25 metus išdirbęs Fordo bendrovėje, sukakęs 65-rių metų amžių, susilaukęs Fordo bėvės bendradarbių, taip pat lietuvių draugų, bičiulių, giminių ir kitų artimųjų suruošytą išleistuvių rugpiūčio 30 d., išvyko į karštąją Arizono, nuolatiniam apsigyvenimui, (Sun City nuo Phoenixo apie 25 mylios nuotolio), kur jau 1974 m. naują namą nusipirko. Ponia Šarlotė apie metus viena jame išgyveno ir laukė vyro atleidimo pensijon.

Rugpiūčio 23 d., šeštadienį, jų sūnaus inž. Petro uošvio ištaigingoje rezidencijoje, buvo suruoštos šaunios išleistuvės. Apie pusšimtis jų širdžiai artimiausių ir mieliausių lietuvių jau buvo tą rezidenciją okupavę.

Be puotos neapsiėjo. Valgius ir gėrimus šilta ir turininga malda palaimino prelatas žurn. Leonardas Gižinskas. Puotos pradžioj jis tarė gilių minčių atsiveikinimo žodį. Kun. L.G. pažįsta Vincą apie 50 metų. Tai jau gražus pusšimtis į praeitį nugrimzdusių metų! V. Ruseckas ir L. Gižinskas yra kilę nuo Kupiškio, be to, prelatas Rokiškio gimnazijoje buvo Vinco pirmasis kapelionas, jo auklėtojas. Vėliau V. Ruseckas nuėjo kario keliais: kario tarnybą užbaigė II Pas. karo metu kapitono laipsniu.

Prel. L. Gižinskas prisiminė savo auklėtinio ir jo žmonos Šarlotės pavyzdiną ir religiniai prakilnų gyvenimą, iškėlė jų patriotizmą, jų pasiaukojimą artimui. Ir senatvėje kunigų prieglaudose gyvenantį visuomenininką prelatą V. Ruseckas dažnai atveždavo į lietuviškus subuvimus. O kaip tokiais pasivažinėjimais, kada galima buvo pasimatyti su lietuviams, prelatas L.G. džiaugėsi!

Savo kalbą užbaigė sirdingiausiais linkėjimais naujoje vietoje išpiliatinti, laimingai gyventi ir, kad Dievas nepagalėtų visagalinčios palaimos.

Trumpai apžvelgė Vinco gyvenimą ats. kpt. Virškus. Jis daug, daug gero ir ypač sveikatos, linkėjo jiems, be to, priminė, jog ats. kapitonas Vincas dalyvavęs II Pas. kare, buvęs Norvegijoje ir kitur,

daug kančių išgyvenęs, daug matęs baisesių tragedijų, ypač pabaigoje karo daug teko iškentėti ne tik jam pačiam, bet ir jo šeimai. Kpt. Virškus linkėjo pensijos gyvenimo tuštumą užpildyti memuarų paruošimu: "Rašyk, broli kapitone, atsiminimus, jie bus tikrai įdomūs ir savo turiniu brangūs ir vertingi, jų laukia skaitytojai".

Taip pat trumpai išsitarė ir pensijon išeinąs V. Ruseckas. Jis paminėjo, kad po II Pas. karo juodosios ir žiauriausios jėgos, kaip toj pasakėčioj, labiausia pakaltino nekaltą nekaltčiausią ėriuką ir jį demoniškos jėgos bandė padaryti II Pas. karo kaltininku — karo nusi-kaltėliu.

Išvykstantieji p.p. Ruseckai buvo apdovanoti įvairiausiomis dovanomis. Gražiausiais tonais ir galingais garsais nuskambėjo "Ilgiausių metų!"

Baigmėje būtina paminėti Vinco Rusecko nepaprastus gabumus įvairiose srityse. Pavyzdžiui, šių žodžių autoriui teko kartu su juo kiek metų dirbti Forde, konvejerio linijoje, įvairius darbus. Jis buvo kantrus ir ryžtingas ir ypatingai pareigingas. Jis kiekvieną darbą atlikdavo nepaprastai kruopščiai, sąžiningai. Ilgainiui, jis buvo Fordo bosų pastebėtas ir perkeltas į centrinę Fordo inžinerinės valdybos įstaigą, kur ilgai išdirbo "designing" srityje; mūsiškai tariant, buvo geras ir labai gabus braižytojas. Iš čia Vincas Ruseckas paleidžiamas į pensiją.

Gyvuokite ir būkite laimingi ir sveiki Arizonos saulėtame krašte! Jūs ir ten būsite reikalingi mažajai lietuvių kolonijai, nes lietuvis be lietuvių negali gyventi. Tokia jau mūsų prigimtis. Nors dažnai, kaip giminės, pasiginčijam ir pasipešam, bet vieni be kitų gyven-ti negalime.

V. Mingėla

Lietuviškas Koplytstulpis Portlande, Oregone

1962 metais Portlande, Oregone, Idos ir Jono Valauskų iniciatyva buvo pastatytas didingas ir gražus lietuviškas koplytstulpis, dedikuotas Lietuvos partizanams ir Sibire žuvusiems kankiniams prisiminti.

Kasmet Tėvų Servitų šventovėje Idos ir Jono Valauskų yra užprašomos šv. Mišios už Lietuvos Laisvės Kovotojus, Sibiro kankinius ir Romo Kalantos sielas.

Kad paminklinis koplytstulpis būtų išlaikytas tinkamame stovyje, reikia pinigų, todėl to paminklo iniciatoriai prie Lietuvių Fondo atidarė sąskai-

XVIII Šaulių rinktinės, 13-to būrio būvės vadovas lt. Petras Kirkilionis, savo sodelyje, Pirmasens, Vokietijoje, siunčia sveikinimus ir linkėjimus savo bičiuliams.

lą Nr. 2077 ir prašo visus lietuvius, o ypač partizanų, Sibire žuvusių ir išvežtųjų gimines stoti bent su šimto dolerių įnašu į Lietuvių Fondą, nurodant, kad pinigai turi eiti Nr. 2077 sąskaiton. Iš tų įnašų nuošimčių tas paminklas bus atnaujinamas ir prižiūrimas.

Tai būtų kukli gyvųjų auka ir prisiminimas tų, kurie savo gyvybes paaukojo už tėvynės laisvę.

Jonas Valauskas

A.A. PLK. LTN. VLADAS STANULIS

Š.m. gegužės 14 d., po sunkios ligos, Western ligoninėje, Toronte (Kanadoje), mirė plk. ltn. V. Stanulis. Palaidotas iš Prisikėlimo par. bažnyčios, gegužės 17 d., lietuvių šv. Jono kapinėse, Mississauga.

Velionis buvo gimęs 1896 m. birželio 16 d. Saltininkų km., Krosnos vlsč., Marijampolės apskr., vidutinio ūkininko šeimoje. Baigęs Krosnos pradžios mokyklą, mokėsi Seinų gimnazijoje ir baigė 4 klases. 1914 m. prasidėjus I Pasauliniam karui ir rusams traukiantis iš Lietuvos, Vladas pasitraukė su pabėgėliais į Voronežą.

1916 m. buvo mobilizuotas kariuomenėn. Baigęs mokomąją kuopą ir pakeltas į grandinio laipsnį, buvo pasiūstas į frontą prieš vokiečius Minsko-Pinsko balose. Iš fronto buvo pasiūstas į Pskovo karo mokyklą, kurią baigė 1917 m. ir buvo pakeltas į praporščiko laipsnį. Prasidėjus bolševikų revoliucijai, persikėlė į Vitebske formuojamą Atskirą Lietuvių batalioną. Bolševikams spaudžiant batalioną įsijungti į raudonąją armiją, batalionas išsiformavo ir jo nariai pavieniai grįžo į Lietuvą 1918 metų vasarą, jų tarpe ir V. Stanulis. Pabuvęs trumpą laiką pas tėvus ūkyje, rudenį įstojo į Marijampolės gimnazijos 5 klasę. Trūkstant tuo laiku Lietuvos kariuomenei karininkų, 1919 m. sausio mėn. velionis paliko gimnaziją ir įstojo į Lietuvos kariuomenės 2 pėst. pulką jaunesniuoju karininku. Iš 2 p.p. III bataliono sudarius Atskirą batalioną, buvo paskirtas kuopos vadu ir pakeltas į vyr. ltn. laipsnį. 1920 m. įjungus Ats. Bn. į 9 pėst. pulką, buvo 8 kuopos vadas. 1922 m. V. Stanulis buvo pakeltas į kapitono laipsnį ir paskirtas mokomosios kuopos vadu, kuriai vadovavo 10 metų. 1932 m. buvo paskirtas 2 Atskiros kuopos vadu Varniuose ir pakeltas į majoro laipsnį. 1934 m. mjr. Stanulis buvo perkeltas į 7 p. Ž.K. Butegėdžio pulko štabą, kur laikinai ėjo ūkio viršininko pareigas, o vėliau III bn. vadu, pulko vado pad. teisėmis. 1936 metais suorganizavus prie divizijų 6 mėn. liktinių puskarininkų kursus, mjr. Stanulis, turintis praktikos jaunųjų vadų paruošime, buvo paskirtas III pėst. divizijos Šiauliuose kursų viršininku ir pakeltas į plk. ltn. laipsnį. Jis išleido dvi karininkų laidas. Vėliau ėjo tos pat divizijos mobilizacijos skyr. v-ko pareigas. 1940 metų pradžioje buvo perkeltas į kariuomenės štabą Kaune, mokymo reikalų vedėju.

Okupavus Lietuvą rusams ir sudarius 29 korpą, plk. Stanulis buvo perkeltas į 179 pėst. div. Vilniuje, žvalgybos v-

ko pareigoms. Karui tarp rusų ir vokiečių 1941 m. prasidėjus, iš teritorinio korpo ir iš pasišalinusių karių Pabradės poligone suorganizavo Pabradės rinktinę iš 4 pėst. kuopų ir atskirų pagalbinių dalinių. Rinktinė veikė kurį laiką niekeno žemėje, apsaugodama vietinius gyventojus nuo besitraukiančių ir plėšikaujančių bolševikų. Peržengus vokiečiams Pabradės ribą ir tarpininkaujant Sav. Dalinių vadui, gen. štabo plk. ltn. Špokevičiui, gavo iš vokiečių karo lauko komendantų rinktinės karius atostogų pažymėjimus, rinktinę išformavo ir grįžo į savo ūkį ūkininkauti.

1944 m. vokiečiams traukiantis iš Lietuvos, velionis su šeima pasitraukė Vokietijon ir gyveno pabėgėlių stovykloje Eutine, Britų zonoje. 1947 m. gruodžio mėn. mirė jo mylima žmona Elena Stanulienė-Tekleraitė, kurią buvo vedęs 1924 m. Kaune.

1949 m. jis emigravo Kanadon ir ilgu metus gyveno su dukros šeima Britų Kolumbijos provincijoje. Sulaukęs pensijos amžiaus, persikėlė į Torontą pas sūnų Teodorą. Persikėlus jo dukrai Angelei su šeima į Torontą, vėl gyveno rūpestingoje jos globoje iki mirties.

Laidotuvių dienų, gedulingas koncelebracines mišias už velionį atnašavo trys Prisikėlimo parapijos kunigai, Tėvai Tadas, O.F.M., klebonas Augustinas, O.F.M., ir Benediktas, O.F.M., kuris pasakė ir gražų, prasmingą pamokslą apie velionį.

Ilga mašinų vilkstinė palydėjo garbingą pulkininką paskutinėje kelionėje į lietuviškąsias Anapilio šv. Jono kapines. Čia paskutines religines apeigas atliko Tėvas Benediktas, O.F.M. Atsiveikinimo kalbas pasakė: Toronto Lietuvių Namų pirm., agr. J. Strazdas ir karių vardu — pulko draugas kpt. B. Matulevičius, kuris apibūdino velionį buvusį gerą vadą, patarėją jaunesniesiems karininkams, o taip pat tėvišką jo vadovautiems kariams, kurie buvo praminę jį "tėveliuku". Jaudinančiai atsisveikino su seneliu anūkai, padėdami po rožę

ant karsto, prieš nuleidžiant amžinybėn, simbolizuodami savo meilę jam gėlėmis. Gėlėmis, kurias būdamas gyvas, mylėjo, jomis puošdavo Tėvynėje kareivinių rajonus ir darželius, kur tik jis gyveno.

Laidotuvių apeigos buvo baigtos visų atlydėjusių sugiedota giesme "Marija, Marija" ir Lietuvos himnu.

Laidotuvių dalyviai buvo pakviesti gedulingiems pietums į Lietuvių Namus, kurių metu vyriausias sūnus Teodoras jautriu žodžiu prisiminė savo gerąjį tėvą ir padėkojo dalyviams už gausų dalyvavimą ir visiems bet kuo prisidėjusiems prie laidotuvių.

Pulkininko ltn. V. Stanulio asmenyje Toronto lietuvių bendruomenė neteko lietuvių patrioto. Jau būdamas pensininkas ir neperstiprios sveikatos, tautinių švenčių minėjimuose ir svarbiuose kolonijos susirinkimuose jis dalyvaudavo. Iš savo kuklios senatvės pensijos buvo dosnus lietuviškiems reikalams. Ypačingai rėmė Toronto Lietuvių Namus ir Kanados Lietuvių Fondą. Į Kanados Lietuvių Fondą buvo įnešęs 800 dolerių. Jo atminimui pagerbti, buvę jo mokiniai, draugai ir artimieji, vietoje gėlių, papildė šimtinę, pakeldami jo įnašus Kanados Lietuvių Fonde iki 900 dolerių.

Už nuopelnus Lietuvai buvo apdovanojamas D.L.K. Gedimino III ir IV laipsnio ordinais ir 10 Metų Jubiliejiniu Nepriklausomybės medaliu.

Nulitūdę liko: duktė Angelė, sūnūs Teodoras ir Vytautas su šeimomis ir 6 anūkai.

P. Gulbinskas

A.A. MJR. A. VAIŠVILA

Š.m. birželio 11 d., Arlingtone, Virginia, po sunkios ligos, mirė buvęs inžinerijos dalių majoras Andrius Vaišvila.

Jis buvo gimęs liepos 10 dieną, 1891 m., Pskovo gubernijoje, Rusijoje. Vaišvilų giminė pareina iš Raseinių apskrities.

A. Vaišvila mokėsi Pskove, realinėje gimnazijoje, kurią baigęs buvo priimtas į Petrapilio (Nikolajevsko) Inžinerijos mokyklą. Ją baigė 1914 metais. Po to buvo pasiūstas, pradžioje į Rusijos pietus, įrengti karinius telefonus, vėliau į vakarus, kaip komendantas kelių prožektorius tvarkyti.

Dalyvavo su Denikino kariuomene kovose su komunistais. 1919 metais, kartu su buvusiu Lietuvos prezidentu daktaru Kaziu Grinium, pasiekė Paryžių. 1920 m. atvažiavo į Kauną, kur tarnavo Lietuvos kariuomenės inžinerijos dalyse iki 1930 m. Turėdamas majoro laipsnį, pasitraukė į pensiją.

Tais pačiais metais jis įsteigė "Syrius" bendrovę, kuri gamino radio

baterijas kišeninėms lemputėms. Tą darbą dirbo iki išvykimo į Ameriką 1940 m. liepos 30 d. Apsigyveno New-Yorke. Pradžioje vertėsi kambarių nuomavimu, o vėliau nupirko namus, kuriuose išnuomodavo butus.

1954 m. pardavė namus ir nustojo dirbti.

Šias žinias pranešė a.a. majoro A. Vaišvilos žmona Lidija. Jos adresas: Mrs. Lydia Vaishvila, Glebe Ct. Apt. 4338 N. Fairfax Dr. Nr. 6, Arlington, VA 22203.

Vaišvilai priklauso Susivienijimo 126-tai Centrinei kuopai New Yorke.

Liucija Sperauskienė

A.A. VIRŠILA JUOZAS BURBA ➔

Birželio 27 d. širdies priepuoliu mirė viršila Jozas Burba. Jis buvo gimęs 1900 m. birželio 12 d. Kuršėnuose, Šiaurinių apskr. Jo tėvas išvykęs laikinai į JAV užsidirbti pinigų, žuvo anglų kasyklose. Žmona jokios draudimo pašalpos negavo. Likusi našlė su trimis mažamečiais vaikais ir neturėdama savos pastogės, vargo. Mažas Juozukas anksti pradėjo pas apylinkės ūkininkus tarnauti, o žiemos metu lankyti vietos rusišką pradžios mokyklą.

1919 m. gegužės 15 d. J. Burba buvo mobilizuotas į atsikuriančios Lietuvos kariuomenę. Tarnavo Kauno, o vėliau Vilniaus komendantūrose, o pastarąją išformavus, buvo perkeltas į II-tą pėstininkų pulką. Baigė mokomą kuopą ir kaip drausmingas karys, buvo pakeltas į puskarininkio, o vėliau į viršilos laipsnį. Apie du metus pulkas praleido Dzūkijoje, įvairiose vietose, saugodamas nuo lenkų puldinėjimų Lietuvos terito-

riją. Viršilai Burbai su 4-ta kuopa teko dalyvauti 1922 m. kovo mėnesį likviduojant lenkišką Varviškių "respubliką". Kuopa turėjo ir žuvusių. Turėjo ir tarnybinių nemalonumų. Iš kuopos kartą dingo 1 lengvas kulkosvaidis ir 3 šautuvai. Nesuradus ginklų per 4 valandas, grėse viršilai areštas ir pulko teismas. Po didelio ieškojimo, pavogti ginklai ir daugiau kariško turto buvo rasta kuopos arklidėje, paslėpta po dvigubais dugnais arklių ėdžiose. Surastas ir kaltininkas, tos pačios kuopos gurguolininkas eil. Šumauskas, grįžęs iš Rusijos demobilizuotas raudonarmietis ir pulke atliekamas karinę prievolę už savo jaunesnį brolių. Pereinant į taikos meto sąlygas ir mažinant kariuomenę, viršila J. Burba 1923 m. rudenį buvo paleistas atsargon.

Grįžo į Kuršėnus. Susirado darbą vietos plytinėje. Vedė vietinę lietuvaite Onutę. Susilaukė dukrelės Valerijos. Geresnio gyvenimo ieškodamas 1928 m. Burba atvyko į Kanadą. Albertos provincijoje dirbo įvairius darbus, bet daugiausiai pas ūkininkus. Užėjus depresijos laikams, teko jam gyventi ir bedarbių stovykloje. Žmoną ir dukrelę tik 1932 metais pajėgė atsikviesti. Bandė savystoviai ūkininkauti, bet bankrutavo. Persikėlė gyventi į Koldirjėrų kalnų slėnyje esantį Clearwater, B.C., miestelį.

Susirado darbą vietos lentpiūvėje, kur virš 20 metų išdirbo, išsitarnaudamas piuklų ir įrankių galandimo formano vietą. Velionis materialiai pagelbėjo keliems lietuviams po II Pasaul. karo atvykusiems pastoviai įsikurti.

Pensininko dienas leido savo namuose Kamloops, B.C., dukters Valerijos ir žento Mr. Dion (buv. Kanados kariuomenės liktinio puskarininkio) globoje.

A.a. viršila Jozas Burba, birželio 30 d. buvo palaidotas Kamloops kapinėse, greta savo žmonos Onos, kuri prieš ketelį metų tragiškai mirė užkliudyta pravažiuojančio sunkvežimio.

Liko liūdėdami, dukte Valerija, žentas Mr. Dion, 4 anūkai ir 3 proanūkai, deja, jau lietuviškai nebekalbantys...

A. Kenstavičius

A.A. LTN. STASYS ANELIŪNAS

Š. m. gegužės 14 d. pasimirė, sunkios vėžio ligos nukamuotas, ats. ltn. Stasys Aneliūnas.

Stasys Aneliūnas gimė 1912 m. Suvalkijoje, netoli Suv. Kalvarijos miesto. Mokėsi Marijampolės Rygiškių Jono gimnazijoje. Jau gimnazijoje Stasys pasirodė kaip labai gabus ir darbštus mokinys. Jis visas klases perėjo pirmuoju mokiniu ir baigė gimnaziją visais penketukais, 1931 metais. Tais pat metais įstojo į Pirmojo Lietuvos Prezidento Antano Smetonos Karo Mokyklą. Ją baigė

trečiuoju 1933 metais (XV laida). Tarnybai pasirinko 5 p. pulką, Kaune. Pulke buvo labai darbštus karininkas. Be savo tiesioginių kulkosvaidžių kuopos būrio vado, vyr. kuopos karininko ir kuopos vado pareigų, jam prinesdavo pulko bibliotekos vedėjo ir kitas pareigas. Vakarais lankė Vytauto Didžiojo universiteto ekonomijos fakultetą ir jį baigė. Buvo labai gabus šaulys. Dalyvaudavo mažojo kalibro ir kariškų šautuvų šaudymo rungtyne. Nors jo turėtas mažojo kalibro šautuvas buvo labai primityvus (vadinom "samadielka"), tačiau mūsų policijos šaudymo "tūzams" kurie šaudė iš moderniškiausių šautuvų, jis privyrdavo daug baimės. Šaudyme kariškais šautuvais jis mažai turėjo sau lygių ir dažnas išeidavo laimėtoju. Ir sporte jis buvo labai pranašus. Karo Mokykloj buvo laikomas pirmuoju įrankių gimnastu, gi vėliau, gana aukštai iškilo lengvojoj atletikoj (vienu kart, Lietuvos sporto pirmenybėse, ieties me-time, jis laimėjo pirmą vietą, nors jis buvo gana mažo ūgio).

Jis buvo priimtas į Lietuvos Karo Akademiją. Stažui buvo išsiųstas į Prancūziją, bet turėjo grįžti atgal į Lietuvą prasidėjus II Pas. karui.

Bolševikams okupavus Lietuvą ir kariuomenę pavadinus liaudies kariuomene, a.a. Stasys nebegalėjo pakęsti naujo režimo ir ėmėsi gana drąsaus, bet ir labai rizikingo žygio — padavė raportą išstoti iš kariuomenės ir net nesulaukęs atsakymo, pasišalino. Tik dėka dar pakankamai gero pulko komisaro (berods Nešukaitis), jo raportas buvo patenkintas jam jau pasišalinus iš pulko. Jis visą bolševikmetį turėjo slaptystis, nes NKVD jos ieškojo. Geriausiai ir ilgiausiai prieglaudą jam davė vienas malūnas Suv. Kalvarijoje, kur jis vedė buhalteriją. Prasidėjus karui su vokiečiais, jis beveik su pirmaisiais vokiečių daliniais pasiekė Kauną ir susijungė su šeima. Vokiečių okupacijos metu dirbo Lietuvos Banke kasininku.

Artinantis bolševikams 1944 metais, a.a. Stasys, gavęs paramos iš savo tėviškės, pasikinkęs pora arklų, įsimečius šiek tiek maisto, įsisodinęs žmoną ir porą mažų vaikų (sūnų ir dukrą) laimingai, nors labai vargingai, pasiekė Vokietijoj Oldenburgo apylinkę. Anglams užėmus šiaurės Vokietiją, jis kurį laiką buvo Oldenburge lietuvių stovyklos "Lituanica" komendantu.

Nors jis buvo žmonių labai mylimas, bet jam komendanto darbas nepatiko. Jis mielai suorganizavo šoferių kursų ir jiems vadovavo. Jis čia įgavo auto mechaniko specialybę, kuri vėliau buvo jam labai svarbi.

Į Kanadą jis atvyko apie 1948 metų, šeimą palikęs laikinai Vokietijoj. Išvyko pagal sutartį dirbti į aukso kasyklas (St. Antonio — Manitoboj). Neilgai jam teko dirbti paprastu darbininku, nes vyresnybė pastebėjusi jo gabumus, tuoj paskyrė keltuvo operatorium. Dar dirbdamas kasyklose pasirinko atkeldinti šeimą, kuri apsigyveno Montrealyje. Baigęs sutartį, prisijungė prie šeimos ir iki mirties dirbo auto garažuose, auto mechaniko darba. Jį laikė

labai geru auto mechaniku ne tik garažų savininkai, bet ir visi lietuviai. Jis nepajėgė visų prašymus išpildyti, kiek jį prašydavo lietuviai.

Nors jis buvo gabus veikti ir visuomeninėj veikloj, bet negalėjo, nes jo žmona, tik atvažiavusi į Kanadą, pasidarė nuolatinis ligonis. Iš ligoninės retai kada išeidavo.

Žinant ano meto draudimo sąlygas, a.a. Stasiui reikėjo visas 7 dienas są-
(Nukelta į viršelio 3 psl.)

U. S. POSTAL SERVICE STATEMENT OF OWNERSHIP, MANAGEMENT AND CIRCULATION (Act of August 12, 1970: Section 3685, Title 39, United States Code)		
1. TITLE OF PUBLICATION " K A R Y S "		2. DATE OF FILING 9.26.1975
3. FREQUENCY OF ISSUE Published monthly except July and August		3A. ANNUAL SUBSCRIPTION PRICE \$ 10.00
4. LOCATION OF KNOWN OFFICE OF PUBLICATION (Street, city, county, state and ZIP code) (Not printers) 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y., 11207 Kings County		
5. LOCATION OF THE HEADQUARTERS OR GENERAL BUSINESS OFFICES OF THE PUBLISHERS (Not printers) 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y., 11207 Kings County		
6. NAMES AND ADDRESSES OF PUBLISHER, EDITOR, AND MANAGING EDITOR		
PUBLISHER (Name and address) Lithuanian Veterans Association "Ramovė", Inc. 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y., 11207		
EDITOR (Name and address) Zigmars Raulinaitis, 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y., 11207		
MANAGING EDITOR (Name and address) Same		
7. OWNER (If owned by a corporation, its name and address must be stated and also immediately thereunder the names and addresses of stockholders owning or holding 1 percent or more of total amount of stock. If not owned by a corporation, the names and addresses of the individual owners must be given. If owned by a partnership or other unincorporated firm, its name and address, as well as that of each individual must be given.)		
NAME		ADDRESS
Lithuanian Veterans Association		341 Highland Blvd., Brooklyn, NY, 11207
"Ramovė", Inc.		Kings County
8. KNOWN BONDHOLDERS, MORTGAGEES, AND OTHER SECURITY HOLDERS OWNING OR HOLDING 1 PERCENT OR MORE OF TOTAL AMOUNT OF BONDS, MORTGAGES OR OTHER SECURITIES (If there are none, so state)		
NAME		ADDRESS
None		
9. FOR OPTIONAL COMPLETION BY PUBLISHERS MAILING AT THE REGULAR RATES (Section 132.121, Postal Service Manual) 39 U. S. C. 3626 provides in pertinent part: "No person who would have been entitled to mail matter under former section 4369 of this title shall mail such matter at the rates provided under this subsection unless he files annually with the Postal Service a written request for permission to mail matter at such rates." In accordance with the provisions of this statute, I hereby request permission to mail the publication named in Item 1 at the reduced postage rates presently authorized by 39 U. S. C. 3626. (Signature and title of editor, publisher, business manager, or owner) Zigmars Raulinaitis, Editor		
10. FOR COMPLETION BY NONPROFIT ORGANIZATIONS AUTHORIZED TO MAIL AT SPECIAL RATES (Section 132.122 Postal Service Manual) (Check one)		
The purpose, function, and nonprofit status of this organization and the exempt status for Federal income tax purposes		Have not changed during preceding 12 months ☒ Have changed during preceding 12 months ☐ (If changed, publisher must submit explanation of change with this statement.)
11. EXTENT AND NATURE OF CIRCULATION		AVERAGE NO. COPIES EACH ISSUE DURING PRECEDING 12 MONTHS
A. TOTAL NO. COPIES PRINTED (Net Press Run)		1435
B. PAID CIRCULATION		96
1. SALES THROUGH DEALERS AND CARRIERS, STREET VENDORS AND COUNTER SALES		1243
2. MAIL SUBSCRIPTIONS		1343
C. TOTAL PAID CIRCULATION		1368
D. FREE DISTRIBUTION BY MAIL, CARRIER OR OTHER MEANS SAMPLES, COMPLIMENTARY, AND OTHER FREE COPIES		40
E. TOTAL DISTRIBUTION (Sum of C and D)		1384
F. COPIES NOT DISTRIBUTED		67
1. OFFICE USE, LEFT-OVER, UNACCOUNTED, SPOILED AFTER PRINTING		66
2. RETURNS FROM NEWS AGENTS		-
G. TOTAL (Sum of E & F—should equal net press run shown in A)		1435
I certify that the statements made by me above are correct and complete.		SIGNATURE OF EDITOR, PUBLISHER, BUSINESS MANAGER, OR OWNER Zigmars Raulinaitis, Editor

ESTIJOS NEPR. KARAI ..... atkelta iš 288 psl. tu mieste gruodžio 31 d. taikos sutartį ir sutiko su visais estų reikalavimais.

Nepriklausomybės karai pareikalavo iš estų šitokių aukų: 10,105 sužeistų, 2,062 nukautų ir 1,388 mirusių dėl ligų. Pinigais karas jiems atsiėjo 110 milijonų aukso frankų, kurie buvo pasiskolinti Suomijoje, Anglijoje ir Amerikoje. (*Straipsnis parašytas pasinaudojant Viktoro Čečetos knyga ESTIJA, 1937 m. Kaunas*)

¹⁾ Tuo metu Narvos fronte prieš bolševikų 6,500 pėstininkų, 600 raitelių, 36 patrankas, 95 kulkosvai-

džius ir šarvuotą traukinį, estai turėjo 4,500 pėstininkų, 700 raitelių, 35 patrankas, 60 sunkiųjų kulkosvaidžių, 50 lengvųjų kulkosvaidžių ir 1 šarvuotą traukinį. Pskovo ir Marienburgo fronte prieš bolševikų 3,300 pėstininkų, 900 raitelių, 28 patrankas, 81 kulkosvaidį ir 1 šarv. traukinį estai turėjo 5,232 pėstininkus, 106 raitelius, 22 patrankas, 71 kulkosvaidį ir 4 šarvuotus traukinius. Volmaro kryptimi, nuo Rygos įlankos iki Valkos Rygos geležinkelio linijos, bolševikai veikė su 5,300 pėstininkų, 410 raitelių, 26 patrankomis, 86 kulkosvaidžiais ir 1 šarv. traukiniu, o estai — su 4,200 pėstininkų, 180 raitelių, 16 patrankų, 40 kulkosvaidžių ir 1 šarv. traukiniu.

LŠS-GOS ..... iš 310 psl.

1) nevykdyti valstybės įsakymų ar valstybės organų įsakymų,

2) sudaryti Lietuvos Respublikai priešingas ar slap-
tas organizacijas arba dalyvauti tokiose organizacijose,

3) sukilti prieš valstybės organus ar kitaip jiems pasipriešinti,

4) nuversti esamą Lietuvos Respublikos valstybinę santvarką,

5) veikti Lietuvos Respublikai priešingų valstybių naudai,

tas baudžiamas mirties bausme arba sunkiųjų darbų kalėjimu nuo dvejų metų ligi gyvos galvos. Šis pakeitimas veikia nuo paskelbimo dienos.

J. Paleckis

L. Respublikos Prezidento p.

Ministras Pirmininkas

M. Gedvilas

už Ministro Pirmininko Pavaduotoją
Vidaus Reikalų Ministras

Kaunas, 1940 m. liepos 3 d.

(*Bus daugiau*)

ST. PETERSBURGO ... iš 308 psl.

Klubo pirmininkas yra veiklus visuomenininkas Karnius ir vicepirmininkė Miliauskienė.

Namų kainos St. Peterburge ir kitur Floridoje sustojo kilę ir naujų namų statyba smarkiai sumažėjo, nes kreditai sunkiai gaunami ir paskolų nušimčiai per aukšti. Trečia priežastis, kad per pastaruosius metus per daug buvo pristatyta namų ir kondominiumų.

St. Peterburge lietuviai vienuoliai pranciškonai, įsigijo nuosavybę ir ruošiasi įkurti savo skyrių, kuris galės aptarnauti lietuvių visuomenę dvasiniuose reikaluose. Girdėti, kad pas iš Maine atvykusius lietuvių pranciškonus ruošiasi apsigyventi ir žinomas visuomenininkas prelatas J. Balkūnas. Pranciškonų vienuolių apsigyvenimas St. Peterburge būtų labai sveikintinas, nes ateityje būtų užuomazga lietuvių parapijai.

K. P.

AUKOJO KARIUI:

\$25.00:

Bačiūnas, Bruno, Simcoe, Canada
Gabrys P., Montreal, Canada

\$20.00:

Tamošiūnas J., Detroit, MI

S. ANELIŪNAS ..... iš 320 psl.

vaitėje ir net po 20 valandų dirbti, kad galėtų apmokėti sąskaitas ligoninėm, išmaitinti šeimą ir vaikus išleisti į mokslą.

Salygos pagerėjo, kai buvo įvestas sveikatos draudimas. Neilgai teko jam džiaugtis geresnėmis sąlygomis, tuoj pasireiškė ligos simptomai, skausmai, ir, negailestinga mirtis. Palaidotas bovo Montrealio Cote de Neige kapinėse, gegužės 17 d., dalyvaujant dideliame būriui jo giminių, draugų ir pažįstamų. Paliko liūdinti jo žmona Jadvyga, sūnus Algis, dukterė Danutė, brolis ir sesuo.

V. Kačergius

\$10.00:

Bacevičius A., St. Petersburg Beach, FL
Dambrauskas M., Phoenix, AZ
Liutikas J., Carlisle, W. Australija
Maželis Vyt., Brooklyn, NY

\$6.00:

Čeputis Kl., Muskegan, MI
Dimas Adf., Middle Village, NY

\$5.50:

Grabauskas A., Wilkinsonville, MA
Pajėda V., Worcester, MA

\$5.00:

Algenis K., Woodhaven, NY
Brazauskas K., Hollywood, CA

Dion Valerie, Kamloops, Canada

Valytis, Vl., Great Neck, NY

Mariūnas Alk., W. Germany

Mykolaitis K., Detroit, MI

Petkevičius Stasė, Mount Hope, Canada

Rumša Z., Chicago, IL

\$3.20:

Gudelis A., S. Australija

\$3.00:

Gurevis J., Chicago, IL

Smailys J., Omaha, NB

Urba J., Amsterdam, NY

Valkauskas V., Chicago, IL

\$2.00:

Bielskis J., Rockford, IL

Jurkūnas J., Chicago, IL

Kenstavičius A.S., Hope, Canada

Rekešius J., Butler, NJ

Vilčinskis L., W. Germany

\$1.00:

Bačiulis V., Wilowick, OH

Bastys J., Peekskill, NY

Kartanas J., Omaha, NB

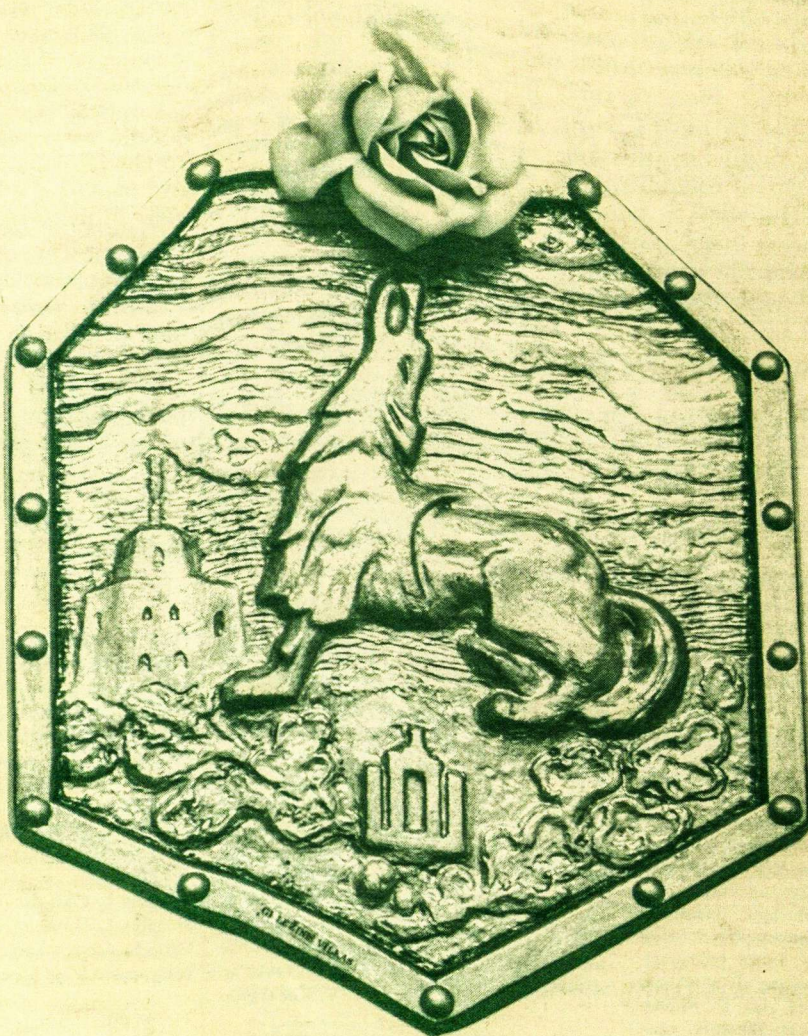
Šcepavičius B., Mississauga, Canada

Shurkus A., Detroit, MI

Tatarūnas B., Detroit, MI

Urbšaitis J., Cleveland, OH

Aukojusiems KARYS nuoširdžiai dėkoja!

Įvairių autorių straipsniai skelbiami KARYJE nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę • KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriami straipsniai turi pasiekti redakciją nemažiau dvi savaites prieš išleidimą. Rankraščiai redakcijoje nesaugomi • Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą • Cekius, arba "Money Order" adresuoti tik "KARYS" vardu, — ne "Warrior" ar kt.